

הישיבה החמישים ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ב בשבט התשמ"ה (13 בפברואר 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. אזכרה לחבר הכנסת י' זיגור ז"ל במלאות שבעה למותו

ובה היה חבר שנים רבות, ואשר רעיונותיה מילאו את לבו והוא מילא אותם בתפקידים שונים — חבר הנהלת המפלגה ויושב-ראש המועצה הכלכלית של המפלגה, זוהי אבדה לליכוד ולבית הזה כולו.

צר לנו עליו אחינו יצחק זיגור, כרעת, נפלת על משמתך תהיה נשמתך צרורה בצרור החיים.

היו"ר ח' גרוסמן:

אבקש מחבר הכנסת רפאל אדרי לשאת את דברו.

רפאל אדרי (המערך):

גברתי היושבת-ראש, משפחת זיגור היקרה, חברי הכנסת, עם הישמע דבר מותו של חברנו ועמיתנו יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, אחוז בכולנו תדהמה והלם. עוד באותו בוקר הספיקי לראות את יצחק מהלך במסדרונות הכנסת, ולא עברה שעה קלה ונודעה הבשורה המרה.

יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, היה בן 49 במותו. הוא הספיק לכהן בכנסת העשירית ובכנסת הנוכחית. היה חבר פעיל בוועדת הכספים ובוועדה לביקורת המדינה של הכנסת.

מעבר לחילוקי הדעות הפוליטיים שהיו קיימים בינינו לבין חבר הכנסת זיגור, הוא היה איש נעים-הליכות, ישר וצנוע אמונתו הפנימית העמוקה בצדקת דרכו היא אשר הנחתה אותו במעשיו. באמונתו, גם כאשר נדרגו נושאים השנויים במחלוקת, לא היסס יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, להביע את דעתו ולהילחם על עמדתו. חברים בוועדת הכספים מספרים עליו כי היה יריב קשה, אמן על כל נושא ונושא ועל כל עניין, ולא נהג לוותר

חבר הכנסת זיגור, זיכרוננו לברכה, היה ידוע כחבר כנסת חרוץ, מן המשכימים בבוקר ואחרון העוזבים את משכן הכנסת בערב. התריצות, היושר ונועם ההליכות, אשר אפיינו אותו, חייבים לשמש לנו נר.

כמה אכזרית, כמה טרגית, נראית הסתלקותו של חבר הכנסת זיגור. רק ערב קודם שיבנו ושוחחנו על נושאים אלה ואלה שיידנו בהנהלת הקואליציה. עוד באותו בוקר ראיתי אותו שוחה במרץ בכריכת השחייה, ולא עברה שעה קלה עד שקיבלתי בתדהמה את הידיעה על מותו.

הוא לא היה מן האנשים הקלים, וכאשר דבק בדעה היה מסוגל להיות איש ריב קשה, רציני, חבר לחבריו ויריב ליריביו פורה מחשבות ורעיונות חדשות לבקרים, אך עקבי בתפיסתו הבסיסית. וכשעסק בנושא הקיפון מכל צדדיו והעמיק בו במספרים ובעובדות.

הוא השקיע בעבודתו את מיטב מרצו הבלתי נדלה, ואן שידע את מצב כריאותו, השקיע זמן בבעיות הכלכלה והמדינה בבעיות החברה בישראל, הפלורליזם במשק, בעיות המסים ההון והעבודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, בזה אני פותחת את ישיבת הכנסת.

נקדיש דברים לזכרו של חבר הכנסת יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, במלאות שבעה למותו. אבקש משר המשפטים לשאת את דברו.

שר המשפטים מ' נסים:

גברתי היושבת-ראש, משפחת זיגור הכבודה, יצאו שבעה ימים מאז נלקח מאתנו יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, והלב ממאן להאמין, כיצד אדם שלא מלאו לו עדיין 49 שנה, נצטרפו לשמו שתי המלים האיומות — זיכרוננו לברכה.

ביצחק זיגור, זיגור כפי שנהגנו לכנותו, נתייחדו כמה תכונות חשובות. הוא היה חבר נאמן, וניחן בעוז ובענווה. זהו מיזוג נדיר, שכן בעל העוז יש בו גם משום היהירות, ומי שנחבך בענווה, אולי אין בו העוז. שתי התכונות הללו נתייחדו ביצחק זיגור, זיכרוננו לברכה.

הוא היה משפטן בעל דעה והשקפה, רגל בערכים משפטיים, וערכי הצדק היו נר לרגליו. אבל, הוא גם אהב את האדמה.

כול אשר עשה, עשה במסירות, בחן ובהתבונה. לא תמיד הדעות שהביע היו מקובלות. לעתים היו קשות. אבל, הכול האמינו שהדברים היו חצובים מן האמונה, מן הדעה, ולא באו כדי להשיג מטרות צדדיות. היה איש ריב במובן של דעה, אבל היה חבר גם ליריבים.

יצחק זיגור, זיכרוננו לברכה, פעל שנים רבות בחיי הציבור עד שזכה והגיע לפני שלוש שנים וחצי להיות חבר בכנסת ישראל — לאו מילתא זוטרתא. ואת התפקיד הזה הוא מילא במסירות, ביעילות ובצניעות. אף שלא היה בריא כל כך, שיקע את מלוא נפשו ואת מאוודו בעבודתו. ואי-אפשר לומר שחיסר במלאכתו. היסוכו של דבר, מנה אחת אפיים השקיע בעבודת הכנסת.

הוא זכה להכרה ולהוקרה של חבריו, של כל חלקי הבית, על אף חילוקי הדעות, וכפי שאמרתי, היו חלוקות הדעות עמו. אבל איש לא كفر ביכולתו, במסירותו, ביושרו, במסוריותו ובתרומתו לבית. הוא פעל מתוך תחושת שליחות, ואת השליחות ביצע בכל ישותו. דרכו ודעותיו נבעו מאידיאות ולא באו כדי להשיג מטרה תקשורתית או מטרה אחרת כלשהי.

כמה צר, שדמות טובה כזאת, שהלכה וכבשה לה מעמד ועמדה, הלכה מאתנו. כמה צר הדבר, שאיש כזה כרע נפל בלא עת.

זוהי אבדה, כמובן, קודם כול למשפחתו, לרעייתו ולילדיו. ואנו שותפים עמם באבלם הכבד וביגונם.

זוהי אבדה למפלגתו, המפלגה הליברלית, שאותה שירת

יהי זכרו ברוך.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת. בשם הכנסת כולה אני שולחת תנחומים לרעייה, לילדים ולכל בני הבית של משפחת זיגור. נצא להפסקה של חמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 11:15 ונתחדשה בשעה 11:22.)

ב. שאילתות בעל-פה

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

כשמתיישבים על אדמות — — —

אלעזר גרנות (מפ"ס):

האדמות של יפו, אדוני, היו שייכות לערבים, ואנחנו לא מעמידים את הדבר הזה למשא-ומתן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תחזיר את הערבים ליפו?

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת שלא להפריע לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

זיקתי לארץ-ישראל כולה אינה נופלת מזיקתו של שום אדם. לא זה הדבר שעומד על הפרק, אנחנו לא הולכים היום על-פי שטרי בעלות על קרקע, לא בתוך מדינת ישראל ולא מחוצה לה.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת בן-אלישר, יכול להיות שלא ידוע לך שאין לקרוא קריאות ביניים בזמן השאלות.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

לא, זה — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

אל תאמר לי "לא". אני אומרת לך "כן".

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

— — — בין המזכיר הכללי של מפ"ס לבין — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מצטערת, אני קוראת מה שכתוב לפי החלטה. אינך יכול לומר לי "לא" כשאני אומרת לך "כן".

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

אני אומר "כן".

אלעזר גרנות (מפ"ס):

לא אשיב עוד על קריאת ביניים, גברתי היושבת-ראש, אני מקבל את הערתך.

העניין שעומד לפנינו הוא על כן עניין חמור: שר חוץ אינו מביע מלה אחת של הסתייגות ממה שנעשה שם, לא מלה אחת. בזמן שאנשים עושים מעשים של פשע, מעשים של עקירת עצים, מעשים של נישול, ומכריחים את הממשלה ללכת בדרךם צעד אחר צעד — החל מאותו אירוע אומלל של סכסטיה, והדבר נמשך כבר שנים — נציג בכיר של ממשלת ישראל מופיע, ודבר אחד יש לו לומר: לכוך על מעשיהם של אותם אנשים, משום שמכלל השתיקה בקעה ההסכמה. על הדבר הזה שאלתי, ועליו זכרתי חשובה.

לרעייתו, לילדיו ולמשפחתו זו אבדה גדולה.

צר לי עליך, חברנו יצחק זיגור, זיכרונו לברכה. לי אישית אבד חבר אשר כיבדתי והערכת, מצאתי עמו שפה משותפת בנושאים שונים, למרות ההשתייכות המפלגתית השונה. הכנסת איבדה חבר נמרץ, צעיר, יוזם ופעיל.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו מחדשים את הישיבה.

שר החוץ ישיב על שאילתות בעל-פה. אבקש משר החוץ להשיב על שאילתת מס' 22, מאת חבר הכנסת אלעזר גרנות.

דברי שר החוץ בחברון

חבר הכנסת א' גרנות שאל את שר החוץ:

בכיוון האחרון בסוף השבוע שעבר כיישובי הרי-חברון צוטטו ברב"ר: "אין לי כל ספק שבחברון יוקם יישוב יהודי גדול".

שאלותי הן:

1. האם זוהי עמדת הממשלה?

2. אם כן — האם מרובר ביישוב כלב העיר חכרון או בהרחבת קריית-ארבע?

3. אם לא — מה הוא ההסבר להכרזה הנוגדת את עמדת הממשלה?

שר החוץ י' שמיר:

השאלת את של חבר הכנסת גרנות היתה בעניין התבטאותי, שבחברון יוקם יישוב יהודי גדול. חבר הכנסת גרנות שאל האם זו עמדת הממשלה, ובכן, תשובתי היא, כי ממשלת ישראל החליטה בשנת 1980 לחדש את היישוב היהודי בחברון. היא החליטה על כך בהחלטות אחדות, והחלטות אלה כלולות גם את החלטה על הקמת קריית-ארבע. הדברים שאמרתי אפוא בפגישה עם נציגי היישובים ביהודה ובשומרון עולים בקנה אחד עם החלטות הממשלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת אלעזר גרנות, בבקשה.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לא שאלתי מה החליטה ממשלת בגין, גם לא שאלתי מה החליטו ממשלות קודמות. שאלתי על הממשלה הזאת, שאלתי על דברים שמתרחשים בחברון חדשות לבקרים, שאלתי על מתיישבים שעוקרים עצים, שעוקרים כרם — אנשים שאחראים לנושא הזה בממשלת ישראל ובפקידות הבכירה מכנים את המעשים האלה מעשי נבלה, כמעשים של חוצפה. על זה שאלתי. בחברון אין עניין של התיישבות יהודית תמימה, בחברון יש התיישבות של נישול.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):

מה זאת אומרת?

אלעזר גרנות (מפ"ס):

זאת אומרת, שמי שבא וחובע אדמות על בסיס קושנים ורישומים בטבו לפני 1929 או 1928, או אחרי 1929, צריך לדעת שהוא מערער על כל מה שקיים במדינה הזאת.

"ישראל לא תוכל להתקיים אם נצא מהשטחים — אנו נמות — — — זו קריאה לאבר את עצמנו לדעת — — —"

1. האם נכונה הידיעה?

2. האם דברי השגריר מבטאים את עמדתה המוסכמת של הממשלה?

3. האם אין מחובתו של שגריר להציג את עמדת הממשלה?

שר החוץ י' שמיר:

ובכן, השאלת נוגעת לריאיון שנתן, שגריר ישראל באו"ם.

אני מפנה את חבר הכנסת דיניץ למכתב שהתפרסם בעיתון "הארץ", ביום 11 בפברואר 1985, כלומר — לפני ימים אחדים, בחתימת דוברת משלחת ישראל באומות המאוחדות. מכתב זה מעמיד את הדברים על דיוקם ושם נאמר, ואני מצטט: "לשאלת העיתון: 'ניריווק פוסט' מדוע ישראל מתנגדת לנסיגה לגבולות 1967, השיב השגריר נתניהו שישראל לא תוכל לוותר על נוכחות צבאית במרחב יהודה ושומרון וכי זה עיקרון המוסכם על כל מרכיבי ממשלת האחדות הלאומית. השגריר הסביר כי בלי שליטת צה"ל במעבר הירדן, בצירים העולים לגב ההר, תהווה העוצמה הגוברת של החזית המזרחית סכנה קיומית לישראל". סוף ציטוט של דברי דוברת המשלחת שלנו באומות המאוחדות.

אני יכול להוסיף מצדי, שדברי השגריר אינם נוגדים את עמדותיה המוסכמות של ממשלת האחדות הלאומית.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת דיניץ, בבקשה:

שמחה דיניץ (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כבוד השר, גם אני קראת את דברי ההכרה של דוברת משלחת ישראל באומות המאוחדות, כפי שפורסמו במכתבים למערכת ב"הארץ" מ-11 בפברואר, אבל, בשום מקום בדברי ההכרה לא נאמר שהציטוטים שאכן נעשו לא נאמרו על-ידו, אלא נאמר שהדברים לא הובאו בשלמותם. לכן אני חוזר על הציטוטים שהופיעו בעיתון ושאלתי לשר החוץ היא, האם אמר שגרירנו באו"ם את הדברים דלקמן: "נסיגה ישראלית מהגדה המערבית פירושה התאבדות וישראל לעולם לא תעשה זאת. אני לא נמשיך להתקיים אם נצא מאזור זה, אנו נמות".

ובכן, שאלתי הראשונה: האם הדברים האלה נאמרו או לא נאמרו? שנית, אני מאוד מוטריד, כבוד שר החוץ, מכך שהתופעות האלה של התבטאויות פוליטיות על-ידי שגרירנו מתרחשות לעתים קרובות מדי. אולי זה חלק של התופעה של פוליטיזציה גוברת במינויים לשירות החוץ.

היום יש 11 ראשי נציגויות שמונו כמינויים פוליטיים מבחון. אני יודע שבעבר נעשה הסכם המאפשר מינויים חיצוניים של 15 איש. זה היה ב-1969, כאשר היו לנו למעלה מ-100 נציגויות. היום יש לנו בקושי 60.

האם אין שר החוץ מודאג מכך שהדרג המקצועי של משרד החוץ נמצא בצוואר בקבוק, ואיננו יכול להתקדם ולתפוס עמדות אחרי שנים רבות של שירות, ולתרום את תרומתו המקצועית לשירות החוץ הישראלי?

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ארצי.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון. דקה.

חיים רמון (המערך):

אדוני ממלא מקום ראש הממשלה, בהסכם הקואליציוני, נקבע שהיקף הפיתוח ייקבע על-ידי הממשלה. כאשר אתה מופיע בפני ציבור ואומר לו, לפני שהתקבלה החלטת ממשלה, שפה יוקם יישוב גדול, האם אין כזה משום הולכת שולל וסתירה של ההסכם הקואליציוני?

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ י' שמיר:

גברתי היושבת-ראש, אשיב על השאלות הנוספות.

ובכן, לשאלות הנוספות של חבר הכנסת גרנות: הוא שאל, האם זאת עמדת הממשלה, לפי החוק הקיים במדינת ישראל, כל החלטות הממשלות תקפות, אם לא שינו אותן בינתיים. ההחלטה של ממשלת ישראל משנת 1980 — החלטות מכמה תאריכים — שיוקם יישוב יהודי בחברון ויגבר היישוב היהודי בקריית-ארבע, ההחלטה הזאת תקפה וקיימת ומחייבת גם את הממשלה הזאת.

אני מסתייג לחלוטין מכל אותן הגדרות של מעשי בנייה וחידוש אחד היישובים העתיקים והקדומים ביותר בארץ-ישראל כמעשי פשע. לפי דעתי, זו הגשמת החזון הציוני — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה באמצעות — — —

שר החוץ י' שמיר:

— — — זה משולב ועומד בקנה אחד עם החלטות ממשלת ישראל.

לדברי חבר הכנסת רמון — אמרתי: אין לי כל ספק שבחברון יוקם יישוב יהודי גדול. זו אמונתו ואני משוכנע שכן יהיה. בחברון יוקם יישוב יהודי גדול. זה איננו עומד בסתירה לשום מלה ולשום אות — — —

חיים רמון (המערך):

זו לא עמדת הממשלה.

שר החוץ י' שמיר:

— — — שמופיעות בקווי היסוד של הממשלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שלך — שלי, ושלי — שלי.

שר החוץ י' שמיר:

יכולים להיות פירושים שונים, אבל התוכן ברור: היישוב הזה קיים, הממשלה אחראית לקיומו ולפיתוחו, ואילו על הגברת הבנייה הממשלה צריכה להחליט מומן לזמן, אם זה נוגע למגורים חדשים. זה איננו נוגד את החזון ואת השאיפה שבחברון יוקם יישוב יהודי גדול, ואני משוכנע ובטוח שהחזון הזה יתפוך למציאות.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. שר החוץ ישיב על שאלת בעל-פה מס' 23 של חבר הכנסת שמחה דיניץ בנושא: דברי שגרירנו באו"ם.

23. דברי שגרירנו באו"ם

חבר הכנסת ש' דיניץ שאל את שר החוץ:

ב"ניריווק פוסט" התפרסם, ששגרירנו באו"ם אמר:

כדק את זה. הדברים ידועים ואנשי משרד החוץ אינם מכחישים זאת ואינם צריכים להכחיש זאת, אין להם כל סיבה.

אייאפשר לומר שרק האנשים המעטים והספורים שאני מצאתי לנכון למנותם, רק להם יש השקפות פוליטיות מסוימות ולאחרים אין. יש להם כשם שיש לאחרים, אבל בייצגם את ממשלת ישראל הם אינם צריכים לחרוג ממסגרת ההשקפות המקובלות על הממשלה שאותה הם מייצגים. במובן הזה לא חרג השגריר נתניהו ממסגרת זו.

בנוגע לטיעון של חבר הכנסת ארצי, אני אינני יודע מאיזה ספר לימוד הוא נטל את הכללים המחייבים את כל הדיפלומטים שלנו או של מדינות אחרות. יש סגנונות שונים ויש צורות ביטוי שונות, והם מחייבים ממטרות שונות, מתקופות שונות. אנחנו יודעים מה הם הדברים הנאמרים נגד מדינת ישראל ביורת האומות המאוחדות. אני יכול רק לומר לחבר הכנסת ארצי, שההדגים המגיעים אלינו עד היום מההופעות של השגריר החדש שלנו באומות המאוחדות — שיש לו כבר ניסיון מסוים חיובי ביותר כציר בשגרירות בארצות-הברית — ההדגים האלה הם חיוביים ביותר ודבריו מוצאים הר רחב ואוהד ברחבי ארצות-הברית וכדעת-הקהל הבין-לאומית.

אשר לטיעון שהדברים האלה, כביכול, נוגדים עיקרון של פשרה טריטוריאלית, אינני חושב שזה נכון. השגריר לא נכנס לפרטי גבולות. הוא לא ציין גבולות כלל, לא דיבר על הסדרים מדיניים. הוא דיבר נגד נסיגה לגבולות 1967.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
תודה. אבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 21, מאת חבר הכנסת חיים רמון, בנושא: איחוד שיטות החישוב של קופות הגמל. בבקשה.

21. איחוד שיטות החישוב של קופות הגמל
חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר:
השכנו פורסם, כי יאוחדו שיטות של קופות הגמל השונות, אך תחולת ההוראה היא רק לגבי קופות חדשות.

אבקש תשובת השר:
1. מדוע לא יורה השר לאחד את שיטת החישוב בכל קופות הגמל?

2. מדוע טרם יושמו המלצות מבקר המדינה — דוח 32, עמוד 107 — בנושא זה?

3. האם מודע השר לחומרת המצב, שעמיתים בקופות גמל עלולים להפסיד ממון רב לאור האינטרס המשקי לעודד חיסכון לטווח ארוך?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
בהבדל ממה שנקבע בשאלתא — — —

חיו"ר ח' גרוסמן:
רגע אחד, אינני חושבת ששומעים. הגיע הזמן להחזיר את המיקרופונים ליד כל חבר כנסת.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:
1. בניגוד לקביעה בשאלתא של חבר הכנסת חיים רמון, המתייחסת למידע מוטעה, שפורסם כנראה בעיתונות, האחדת שיטות החישוב, שאליה מתייחס חבר הכנסת חיים רמון, תחול על כל קופות הגמל, חדשות ותיקות כאחת.

2. עם האחדת שיטות החישוב נקבעו בתקנות, האמורות להתפרסם בימים הקרובים, גם שיטות אחדות לחלוקת

יצחק ארצי (המעריך):

גברתי היושבת-ראש, ארוני שר החוץ, יש בעיה של תוכן ריש בעיה של טון. בדיפלומטיה מקובל לדבר בשפה דיפלומטית. זו בדרך כלל שפה מתונה, חסרת סממנים של דרמטיזציה, שימוש ב"understatement" ובדיבור שלי.

שגרירנו באו"ם הוא אדם חדש, זו אחת ההופעות הפומביות הראשונות שלו. אני אינני זוכר סגנון דומה אצל השגרירים הקודמים.

אני שואל את כבוד שר החוץ, האם אינו סבור שעליו להדריך את הדיפלומטים שלנו לדבר בסגנון עצור, חסר סממנים של היסטריה ושל דרמה, כיוון שסגנון מסוג זה עלול לעורר גיחוך או דחייה?

חיו"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, עוד שאלה.

יאיר צבן (מפ"ם):
גברתי היושבת-ראש, היות שהנושא שלפנינו הוא התבטאות של שגריר בנושא של פשרה טריטוריאלית אפשרית, אני רוצה לשאול את כבוד שר החוץ:

ראש הממשלה הביע אמש אכזבה מכך שההסכם בין חוסיין לבין ערפאת אינו כולל קבלה של החלטה 242, שמשמעותה נכונות לויתור על שטחים תמורת שלום. האם יש להבין מהודעת ראש הממשלה, שמדיניות הממשלה היא נכונות לנהל משא-ומתן על שלום עם ירדן והפלשתינאים על יסוד העיקרון של שטחים תמורת שלום, כפי שמשמע מההחלטה 242?

חיו"ר ח' גרוסמן:
תודה. אני אבקש, ארוני שר החוץ.

שר החוץ י' שמיר:
ובכן, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להשיב על השאלות הנוספות:

בקשר לתוכן השאלתא המקורית, ההתבטאויות שציטט חבר הכנסת דיניץ אומנם הופיעו בריאיון שעליו אנו דנים היום, אבל הציטוטים האלה אינם משנים במאומה את התוכן עצמו, שהוא בהחלט אינו נוגד את הנאמר בקווי היסוד של הממשלה, אותם קווי יסוד שנתקבלו ואושרו בכנסת.

אשר לנימוקים השונים שהביא השגריר, זה עניין של טעם, זה עניין של נסיבות, זה עניין של הכמה שאליה פונים או ממנה מדברים. אבל, העיקר הוא שהדברים הם במסגרת התוכן המקובל והמוסכם בקווי היסוד של הממשלה.

השגריר שלנו באומות המאוחדות לא חרג מגבולות הקונסנסוס הלאומי, שמוצא את ביטוי כיום בממשלה הקיימת.

אשר למינויים הפוליטיים, שחבר הכנסת דיניץ מצא עילה להכניס אותם לדין הזה, אני חושב שלא היה לזה כלל מקום. מדובר על אנשים מספר שאני מיניתי מחוץ למנגנון הקיים של משרד החוץ. הרי מר דיניץ, ששירת בשירות החוץ, יודע מהי השייכות המפלגתית של רוב אנשי משרד החוץ, של רוב השגרירים, של רוב הנציגים.

שמחה דיניץ (המעריך):
אני לא בדקתי.

שר החוץ י' שמיר:
גם אני לא בדקתי, אבל אני לא בטוח שמישהו זולתך לא

שאושר בוועדת הכספים בשלהי 1984, הגם שיפורסם ברבים כימים אלה, חל מתחילת השנה האזרחית הנוכחית. אגב, אפילו כך אין בזה הפסד לחוסכים. כי העיקרון של האחדה בין קופות הגמל ותוכניות חיסכון אחרות, כלומר מדד אחרון פחות 5% — בהבדל ממדד ידוע — משאיר את החוסך באותו מצב. כיוון שהמדד בדצמבר היה של 3.7%, ואני מקווה ומאמין שגם בחודש ינואר המדד יהיה עד 5%, ומבחינה אפקטיבית זה כבר יחול.

חיים רמון (המערך):

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת, אין שאלות נוספות.

סגן שר האוצר ע' אמורי:
אין זה שייך לשאלה הזאת, חבר הכנסת רמון.

אם כן, מבחינת החוסך אין נפקא מינה, מה גם שזה חל רטרואקטיבית.

שנית, אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הכנסת, בעקבות אמירה של חבר הכנסת יאיר צבן, שקופות הגמל מכוסות בניירות ממשלתיים עד לשיעור מסוים, והעניין אינו בבנקים אלא בכספים שהופקדו אצל החשב הכללי. הבעיה הקיימת היא שהכיסוי אורך מתקופת החיסכון בחלק מהתוכניות, ולא ההיפך — בשום מקרה שידוע לי.

לכן, מה שהוחלט עליו בראשית כהונתה של הממשלה הנוכחית אישר כדן עליי ועדת הכספים ויכולד. הדחייה במועד הפרסום, חבר הכנסת רמון, נבעה בדיוק מהחשש, שאתה הצבעת עליו והיית חרד מפניו בשאלתה הזאת, שמא הוא לא יכסה את הקופות הקיימות ויחול רק לגבי הקופות החדשות, שזה כמוכן קל מאוד. רציתי שאותם כללים, אותם קריטריונים, אותן שיטות חישוב יחולו על כל הקופות. זה גרם לדחייה בפרסום, אבל אין זה גורם לדחייה בהפעלה, כי ההפעלה היא מראשית השנה האזרחית.

היו"ר ח' גרוסמן:

שר העבודה והרווחה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 24 מאת חבר הכנסת עובדיה עלי בנושא: סכנה לעובדים עקב קרינה גרעינית.

24. סכנה לעובדים עקב קרינה גרעינית

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר העבודה והרווחה: לפי פרסומים שונים בעיתונות, הממונה הארצי לקרינה גרעינית מציין בדרך פנימי שהשור לכבוד השר, כי 52 מקומות עבודה מסוכנים לעובדיהם בשל החשש שהם פולטים קרינה גרעינית. לפי אותו דוח, עובדים אחדים כבר נפגעו מקרינה גרעינית.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

האם הידיעות נכונות והאם הקרינה הגרעינית עלולה לפגוע בעובדים נוספים, מהו היקף הפגיעה ומה בדעת השר לעשות בנושא?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הידיעה שפורסמה איננה מדויקת. מדובר ב-52 מקומות עבודה מתוך 350, שבהם משתמשים במכשור, שתוך כדי פעולתו פולט אנרגיה גרעינית. המפעלים הללו הוכנסו במסגרת הסקר תחת פיקוח משדד העבודה והרווחה, ולא כפי שפורסם, ש-52 מקומות עבודה

הרווחים לעמיתים. ואני מקווה שהן יהיו לשכיעות רצונו המלאה של חבר הכנסת חיים רמון.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

גם היום אומר סגן שר האוצר, שבימים הקרובים יתפרסמו התקנות. אני רק רוצה להזכיר לסגן שר האוצר, שוועדת הכספים החליטה זה כבר להעביר את הכספים הדרושים, עלימנת שהחוסכים בקופות הגמל לא יפגעו; כלומר, כבר חלפו שלושה חודשים, ועדיין קיימת אי-בהירות נוראית בנושא הזה. אנשים באים כמעט מדי יום ביומו ושואלים מתי ניתן לפדות, וזה עדיין לא ברור.

גם מחשוכת סגן שר האוצר לא הבנתי, האם לפי התקנות שיתפרסמו יקבל כל חוסך את המדד האחרון מינוס 5%. זו היתה כוונת ועדת הכספים. לא ברורה התשובה בנושא זה.

דן חיבון (הליכוד):

זו השאלה ששאלת.

היו"ר ח' גרוסמן:

לא, אין קריאות ביניים.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להסב את תשומת לב סגן האוצר לכך, ש-31 במרס מתקרב ואי-בהירות עדיין גדולה. כל אחת מקופות הגמל מנסה לומר: אצלנו מקבלים יותר, או מקבלים פחות, אך למען האמת הדבר לא כרוך לשום חוסך. ובמקרים רבים בעבר הוטעו חוסכים במידה מסוימת על-ידי הפרסומים האלה.

אני מבקש לשמוע מסגן שר האוצר, האם יש כוונה לקבוע בפרסומים האלה הוראות ברורות וחד-משמעיות, כך שכל חוסך יידע בדיוק מה הוא מקבל מקופת גמל א' ומה הוא מקבל מקופת גמל ב', בלי שיקרו דברים שקרו בעבר הלא-רחוק בנושא הזה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ס):

אדוני סגן שר האוצר, אני יוצא מהנחה שמוסכם עלינו שמה שקרה לחוסכים בקופות הגמל, בנושא של הוויתור על מדד, היה מעשה שוד לא קטן. התיקון שיוזמתם של מדד אחרון מינוס 5%, ייעשה בתקופה שבה האינפלציה החודשית נעה בשיעורים של 10%, 15%, 20%, 25%. אם להיות שותפים לציפיות האופטימיות לגבי כלימת האינפלציה, אותו שיעור של מינוס 5% יכול ליהפך לרושץ לחוסך. לכן, אני מבקש לשאול, ראשית, האם אחם שוקלים התקנת תקנות גמישות יותר בעניין הזה, שיענו באמת על הצורך של החיסכון. שנית, האם שר האוצר ואחא כאן, כנצגו, מוכנים להביא לפנינו הצעה, שהסדר לגבי פירעון מלא יותר — לא מלא, אבל מלא יותר, כפי שאחם מציעים — יחול רטרואקטיבית לשנה אחת לאחר לפחות, מפני שחוסכים רבים מאוד בקופות גמל, שנאלצו לפדות את החיסכון שלהם, נפגעו פגיעה קשה, והפגיעה שלהם היתה למעשה רוח למוסד, לבנק שבו הם חסכו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

ראשית, לשאלה הנוספת הראשונה, יישום התיקון הזה,

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש להוסיף על השאלות שנשאלו שאלה, או להרחיב שאלה שנשאלה: לאור ההתעוררות הציבורית המוצדקת סביב השאלות האקולוגיות המיוחדות האלה של חומרים רעילים או קרינה רדיואקטיבית או כל קרינה אחרת, האם משרדך פועל בשלב התכנון הלאומי, כדי שלפחות בעתיד יוקמו מפעלים אשר משתמשים באנרגיות מסוג כזה במקומות שאינם צפוי אוקלוסייה? אני מדבר על העתיד, כי את הנעשה כמובן קשה להשיב.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

לחבר הכנסת עובדיה עלי, אני תוזר ואומר: אין שום סכנה ממשיה — על-פי הגדרתך פגיעה — כפי שטענת לגבי העובדים. יש כ-10,000 עובדים שבאים בצורה זו או זו במגע עם מכשירים שפולטים קרינה. המכשירים הללו הופכים להיות שמישים יותר ויותר בתחום התעשייתי, אבל לא רק בתחום התעשייתי — גם בתחום הביטחוני. יש גופים נוספים — גם בתי-חולים משתמשים במכשירים הללו. עובדיה היא, שעד כה מתוך 10,000 העובדים רק 5 עובדים נחשפו לשימוש יתר מעבר ל-5,000 מיליגרם, ושגם הבעיה הזאת נפתרה בצורה מיידית וקלה. אינני חושב ששיעור של חצי פרומל בסכנה או פגיעה ממשיה צריך לעורר חלילה דאגה.

צריך בהחלט לגלות מודעות. הן העובדים והן המעבידים צריכים להיות מודעים לסכנות וכך גם יקפידו לשמור על כללי הבטיחות.

חשובה משולבת לשאלתך השנייה ולשאלת חבר הכנסת שבח וייס: בעיית החומרים הרעילים והמסוכנים היא לא רק בעיה הנוגעת למשרד העבודה והרווחה. יש משרדי ממשלה נוספים שמטפלים בנושא. הממשלה עומדת לקיים כאחת מישיבותיה הקרובות דיון מקיף בסוגיה הזאת. הנושא אכן נמצא על סדר-יומה של הממשלה על-פי הצעת ראש הממשלה.

לשאלה הנוספת של חברת הכנסת עדנה סולודר: יש מפקחים של משרד העבודה והרווחה, הם עובדים הכשרה במסודת ובמכונים המתאימים לכך. הם מעבירים את ההנחיות ואת ההוראות המתאימות לעובדים. ככל מפעל שיש בו מכשירים שפולטים קרינה, העובדים עובדים בו בחנינה ונבדקת מידת הצבירה של עוצמת הקרינה. כפי שאמרתי, אם עוצמת הקרינה מטבחת בשיעור של 5,000 מיליגרם לשנה, הרי שאנחנו מטפלים באופן מידי וזה, כמעט שלא קורה.

אני רוצה לומר לחברת הכנסת עדנה סולודר, שהרשויות המקומיות חייבות לדווח למפקח הראשי במשרד העבודה והרווחה אם הן רוכשות או מחזיקות מכשירים הפולטים קרינה. בכל מקרה, אסור להן לתת רישיון ניהול עסק לכל מפעל כזה ללא אישור משרד העבודה והרווחה. אנחנו יחד עם משרד הפנים נפעל כדי להגביר את הפיקוח על אותן רשויות מקומיות שאינן מקפידות על קיום הכלל הזה. לא רק זאת, גם המפעלים עצמם חייבים, על-פי החוק, לדווח באופן מידי למשרד העבודה והרווחה אם הם רוכשים מכשירים הפולטים קרינה.

הי"ד ח' גרוסמן:

שר הפנים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 25 של חבר הכנסת וירשובסקי בנושא: רישום עולי אתיופיה.

מסוכנים לעובדים בשל החשש שהם פולטים קרינה גרעינית. הצירט הזה איננו נכון.

אין שום סכנה מוחשית ומיידית בכך שכ-10,000 עובדים באים במגע עם קרינה, הם נמצאים בפיקוח ובקרה מתמידים ונבדקים אחת לחודש בעזרת שירותי התגים. מבין 10,000 העובדים רק 5 עובדים נחשפו לקרינה שהיא מעל למנה המותרת, כ-5,000 מיליגרם לשנה. בכל המקרים האלה, היינו 5 מקרים, לא היתה סכנה מיידית לבריאות העובד. הם נבדקו, נחקרו, טופלו וננקטו אמצעים למניעת הישנות חשיפתם. חלק מהעובדים הורחקו גם מסיכות משמעתיות של אי-ציות להוראות הבטיחות.

לצער הרב, אין די מודעות מצד המעסיקים והעובדים לסיכוי הקרינה ולהשיבות הדרכת עובדים והכשרתם בנושא זה. אנו פועלים בשיתוף פעולה עם המעבידים ועם המכון למחקר גרעיני בנחל-שורק, בשנה האחרונה נערכו כמה קורסים והשתלמויות בנושא זה.

אנו צופים כי בשנים הקרובות תהיה עלייה במספר העובדים שיבואו במגע עם מקורות קרינה. הסיבה לכך נעוצה בשימוש גובר והולך במכונות שפולטות קרינה כתחומים תעשייתיים כעיקר אך גם בתחומים נוספים.

משרדנו נערך להגברת הפיקוח במפעלים בעלי ציוד קרינה ולרכישת ציוד חריש לערכת כדירות ובקרה ולהגברת מודעות העובדים והמעבידים.

הי"ד ח' גרוסמן:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מודה לשר על התשובה המפורטת. מתברר מהתשובה הזאת, שהחשיפה של העובדים לקרינה גרעינית היא הרבה יותר חריפה ממה שחשבתי, כאשר שאלתי את השאלתא בעל-פה.

זאת ועוד, בביקורי השבוע בכארי-שבע נתברר לי, שלא רק עובדים חשופים לפגיעה ממשיה מנושא של טיפול בחומרים רעילים שונים — שינועם, אחסונם — אלא עצם הטיפול הרשמי בנושא הזה עלול לגרום לנזק ממשי בנפש לציבור כולו ביחוד בבירת הנגב.

השאלה היא: איך נוכל להגביר את המודעות של כל אלה שמטפלים בסוגיה הזאת, כדי שלא תהיה בעובדים פגיעה של ממש לא מקרינה גרעינית ולא מטיפול בחומרים אסורים שכאלה?

הי"ד ח' גרוסמן:

שאלות נוספות לחברי הכנסת עדנה סולודר ושבח וייס, בבקשה, חברת הכנסת סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

שמעתי את תשובתו המפורטת של השר בנושא והתרשמתי שהבעיה המרכזית היא של המודעות לסכנה שבנענין זה.

אני מבקשת לשאול את השר: האם קיימים מפקחים בנושא זה בכל המפעלים? מה ההכשרה שהם עובדים למטרה זאת? האם העובדים עצמם מקבלים הוראות התנהגות? האם נעשות דגימות קבועות במפעלים המועדים לסכנה? האם הדגימות האלה נבחנו על-ימנת להוציא מהן מסקנות וליישם את הטעון יישום?

היור' א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיהצמח):

אדוני השר, הבעיה איננה רק בעיה של רישום, המצוקה עמוקה הרבה יותר. אתה, כבוד השר, יודע כמוני, שעולי אתיופיה הם קורבן גם לפוליטיקאים, שאוכלים היום קורצה בארצות-הברית, כאילו מכספי הסיוע של ארצות-הברית מיישבים את האתיופים במה שהם קוראים לו כשם "השטחים" — אף ש-40% מיושבי יהודה ושומרון הם עולים חדשים. נוסף על כך הם גם קורבן לרבנים, ולא רק לפוליטיקאים.

יש לי מלוא הכבוד לרבנים, יש לי כל הכבוד לתפקידם. אבל לא כל כך לתפקידם בנושא זה. ואני רוצה לשאול: האם בעניין הפרשנויות השונות לגיור לחומרה — הטבילה — אין גם מין עשיית חשבון בין רבנים? האם אין כאן יראה של רב כפני רב? האם הקוץ דמם של יהודי אתיופיה במשך כל השנים, והאם העובדה שהם טבלו בדם במשך כל השנים, אינה יכולה להיחשב בעיני הרבנים?

אני חוזרת ומציינת את יחס הכבוד שלי אל הרבנים, אבל גם לרבנים חייבת להיות אותה מידת רגישות כלפי מה שנקרא הוראת שעה, גם על-פי ההלכה, במקרים מסוימים. אין להפוך את עולי אתיופיה לקורבן גם בארץ-ישראל, אחרי שהיו קורבן בשל יהדותם במשך אלפי שנים.

היור' א' נחמיאס:

שר הפנים ישיב.

שר הפנים י"ח פרץ:

לחבר הכנסת וירשובסקי, תשובתי ברורה מעל לכל ספק: תעודות הזהות שמקבלים היום יהודי אתיופיה הן אותן תעודות זהות שאתה ואני נושאים.

אשר לרבנים שאמרו כאן חברי הכנסת מתתיהו פלד וחברת הכנסת גאולה כהן, טעיתם בכתובת. השאלה שלכם אינה צריכה מופנית אלי. במקרה הטוב, אולי עליה להיות מופנית אל שר הדתות.

ואף-על-פי-כן אינני יכול שלא לומר משפט אחד. חברת הכנסת גאולה כהן, על-ידי לדעת שרבני ישראל אינם נופלים ברגישותם ובאהבתם משום יהודי אחר, גם לא ממך וגם לא מחבר הכנסת מתתיהו פלד. רבני ישראל היו במשך אלפיים שנה נושאי הרגישות והכאב של כל יהודי — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — על קצו של יור' — — —

שר הפנים י"ח פרץ:

נא לא להפריע לי.

לא אסכים כשום פנים ואופן לכך שרבני ישראל ייהפכו להיות קורבן לפוליטיקאים במדינת ישראל. איש לא ייקח מנופול על אהבת ישראל ויטען שהוא אוהב את ישראל יותר מרבני ישראל. זאת תשובתי לך.

היור' א' נחמיאס:

סיימנו את השאלות בעל-פה.

25. רישום עולי אתיופיה

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הפנים:
התפרסם, כי שר הפנים שוקל שלא לרשום את עולי אתיופיה במשרד הפנים כיהודים.

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. האם בכוננת השר לתת הוראה ברורה זו?

3. האם עולי אתיופיה נרשמים כיהודים בהתאם לחוק השבות?

שר הפנים י"ח פרץ:

מדיניות משרד הפנים כמשך שנים היתה, שלא לרשום את עולי אתיופיה כיהודים עד שעברו הליך גיור לחומרה. מאז הפסיקה של בית-הדין הגבוה לצדק באפריל 1984, שיש לרשום את יהודי אתיופיה כיהודים גם כלי הליך הגיור לחומרה, נרשמים יהודי אתיופיה כיהודים הן במרשם האוכלוסין והן בתעודות הזהות.

למרות ההוראה החדשה נמצאו שלושה מקרים, שבהם הונפקו תעודות זהות ליהודי אתיופיה בתודע מאי 1984, ופריט הלאום נשאר ריק. כאשר בירדתי את סיבת החופפה, הוברר לי שהיו אלה תעודות זהות שנרשמו לפני הבג"ץ. אבל נשלחו באיחור כשל הלחץ שהיה במשרד הפנים ערב הבחירות לכנסת האחת-עשרה. בימים האחרונים נפגשו אנשי מינהל האוכלוסין עם אנשי משרד הקליטה וביקשו מהם לרכז את כל תעודות הזהות של יהודי אתיופיה שמשבצת ה"לאום" בהן נשארה ריקה, על-מנת שאפשר יהיה להשלים את הפרט "לאום" ולרשום כיהודים.

היור' א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני השר, התשובה כשלעצמה עונה על השאלה ששאלתי, ואני בא על סיפוקי. אבל, אני שואל כדי להבהיר את הדברים וכדי שלא יהיו שום ספקות: האם תעודת הזהות המונפקת ליהודי אתיופיה היא תעודת זהות רגילה, שאתה ואני נושאים בכיסינו על-פי חוק, כמו כל אזרחי מדינת ישראל, בלא תג זהות מיוחדת? האם אלה הן אותן תעודות זהות המונפקות לחוק על-ידי המדינה?

אם תשיב לי תשובה חיובית על שאלתי זאת, תנוו דעתי, ואני אודה לך על התשובה.

היור' א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני השר, מאחורי יהדות אתיופיה יש היסטוריה של אלפיים שנה ומעלה של עמידה כתנאי מבחן קשים, אולי יותר מאלה שידעה כל קהילה יהודית אחרת במשך תקופה ארוכה זאת. על סמך מה לוקחים על עצמם רבני הכת האורתודוקסית בישראל לבחון ולבדוק את תקפותה של היהדות של הקהילה העתיקה והמפוראת הזאת?

ג. שאלות ותשובות

הי"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים לשאלות ותשובות.

אני מזמין את שר התעשייה והמסחר להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

283, 343. יבוא פסולת קרטון לצורכי התעשייה בארץ

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

בתוכנית "מבט" בטלוויזיה ביום 26 בנובמבר 1984 חזינו בפריקת אלפי טונות פסולת קרטון שיובאה מניו-יורק לחדרה לצורכי תעשייה, כאשר בישראל נזרקות מדי שנה עשרות אלפי טונות פסולת קרטון. עקב חוסר היכולת לבצע את מחזורתה לצורכי התעשייה המקומית.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

1. מה היא כמות פסולת הקרטון הדרושה לייצור המקומי במשך שנה?

2. מה היא כמות פסולת הקרטון המצטברת בארץ במשך שנה?

3. האם לא ניתן לנצל את הפסולת המקומית? מה הן הסיבות לכך?

4. האם יש בידך תוכנית לניצול פסולת הקרטון הקיימת בארץ במקום לייבא כזו מחוץ-לארץ?

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ט בכסליו התשמ"ה (23 בדצמבר 1984):

נודע לי שמדי שנה, מייבאים פסולת נייר במחיר של כ-9 מיליוני דולרים. בזמן ש-25,000 טונות פסולת כזאת יורדת לטמיון עם האשפה, בהשקעה של כ-80 דולר לטונה.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם השר מודע לאמור לעיל?

2. מה בדעת השר לעשות כדי לחסוך מטבעות חוץ יקר?

3. האם נראה לשר שיש להסדיר את הנושאים הכספיים בין הרשויות המקומיות למפעלי הנייר, כדי לאפשר למפעלים המקומיים למחור את פסולת הנייר?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. אני מניח, שכונת שאלתך היא מהי כמות פסולת הקרטון, הדרושה לייצור קרטון שטוח ולחומר גלם לייצור נייר, המשמש לייצור קרטון. ובכן, התשובה היא: כ-25,000 טונות.

2. תיאורטית, קיימת פסולת קרטון בשיעור של כ-40,000 טונות.

3. אין כדאיות לנצל פסולת קרטון מקומית אם הוצאות איסופה, ובכלל זה הובלתה, גבוהות מאלטרנטיבה אחרת של חומר גלם.

4. משרדי תומך בכל תוכנית שבאה לקדם איסוף פסולת נייר, בהלוואות מתקציבי פיתוח ובתמריצים אחרים.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המעריך):

ברצוני להעיר לכבוד השר, שאם יש שני שואלים, אחד ממין נקבה ואחד ממין זכר — — —

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מתנצל. הייתי צריך להתייחס לשאלתכם. ודאי שהייתי צריך לומר "שאלתך". כלשון נקבה, במקום "שאלתך", כלשון זכר. אני מתנצל, ומבקש להכניס את התיקון הזה לפרוטוקול. זה צריך להיות "בתשובה על שאלתכם".

הי"ר א' נחמיאס:

אי-אפשר לעשות זאת. את המלים "שאלתך" ו"שאלתך" כותבים באותה צורה.

עדנה סולודר (המעריך):

האם אני צריכה להבין, אדוני השר, מדברי תשובתך על שאלה 4 בשאלתא שלי, שכאשר אמרת שתשמה לקבל תוכניות, פירוש הדבר שבמשרדך עדיין אין שום תוכנית לאיסוף פסולת בארץ?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אינני חושב שהנחה זו היא הנחה נכונה. אשמת להעביר לחברת הכנסת עדנה סולודר את התוכנית המפורטת של איסוף פסולת הקרטון ברחבי ישראל, דבר שיתרום בוודאי גם לצורתה הנאה וליופיה של מדינת ישראל.

הי"ר א' נחמיאס:

באותו נושא, רשות לשאלה נוספת, לחבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני השר, בנושא העלות צריך לדאוג את סך כל העלויות, ולא רק את העלויות הנגרמות למשרד התעשייה והמסחר או למפעל שמייצר מוצר כזה. במקרה זה העלויות של איסוף אשפה לרשויות המקומיות אכן עצומות. אם ננסה לתאם בין הרשויות המקומיות לבין המפעלים, אני חושב שלא רק נחסוך הרבה מאוד דולרים יקרים, אלא גם נוכל לגרום לשיפור איכות החיים והסביבה ברשויות המקומיות עצמן.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מניח, חבר הכנסת עובדיה עלי, שלא תרצה כי גורם ממשלתי כלשהו יתערב בנעשה בתחום אחריותך כראש עיר. אנחנו סמוכים ובטוחים שאיש לא יעשה זאת טוב ממך. אני בטוח שאתה גם עושה זאת.

עובדיה עלי (הליכוד):

באופן פרטי, אפתור את הבעיה בעפולה. אני שואל על המצב הכללי בארץ.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מניח שראשי ערים אחרות שמעו את דברך ואולי גם הם, אם טרם עשו זאת, יירתמו לאותה משימה באותה יעילות שאתה פועל.

284. היעדרות השר מישראל

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):
לאחרונה נעדר השר מישראל, לרגל ניהול משפטו בארצות-הברית נגד העיתון "טיים".

שאלותי הן:

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האין חובת מרכז ההשקעות לכבד התחייבויות של הממשלה כלפי מפעלים מאושרים?
2. האם נובע הדבר ממחסור בתקציב?
3. האם אין השר סבור שאי-עמידה בהתחייבויות תגרום לקשיים כספיים חמורים למשקיעים?
4. מה בדעת השר לעשות כדי שהממשלה חקיים את התחייבויותיה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. על מרכז ההשקעות לפעול על-פי החוק לעידוד השקעות הון, סעיף 40(א)(1), האומר: "ישולם מענק ההקמה לא יאוחר משישים ימים לאחר היום שבו הוכיח בעל המפעל המאושר, להנחת דעתו של המנהל, כי ביצע התוכנית המאושרת והוציא את ההוצאה בהתאם". תשלום הלוואות אינו מעוגן בחוק, והתשלומים מתבצעים על-ידי הבנקים בהתאם להורמת הכספים על-ידי האוצר.

2. העיכוב בשחרור כספי הלוואות והמענקים נובע מניצול מלא של התקציב לשתי מטרות אלה, כפי שאושר בתקציב המדינה. היתה כאן הוצאה מוגדלת.

3. כן.

4. משרדי ואנוכי פועלים למציאת פתרון לבעיה.

בשלב זה הוחלט לשחרר 52 מיליון דולר להשקעות בתעשייה בערי פיתוח, אשר נמצאות בבעיה של מצוקה תעסוקתית. 17 מיליון דולר נוספים ישוחררו בקרוב, גם הם ביישובי פיתוח שהצטרפו למסגרת היישובים הסובלים ממצוקה תעסוקתית. כאשר לשאר ההתחייבויות בחלקי הארץ האחרים, הנושא נמצא בטיפול עם האוצר.

מאחר שחלף זמן מאז שאלת את שאלתך, חבר הכנסת עובדיה עלי, רציתי להביא לידיעתך, שמרכז ההשקעות כבר חידש את דיוניו, קיים אתמול את ישיבתו הראשונה — אנחנו מתקבים לתחילת שנת הכספים הבאה — ואני מקווה שתהיה האצה בפיתוח התעשייה, כאשר הדגש הוא בראש ובראשונה באזורי פיתוח ובערי פיתוח. מגמתנו היא, שתהיה תעשייה לייצוא, אלא אם נתקלים במקום מסוים בבעיה תעסוקתית כל כך כבדה, ואין לנו מפעל כזה. התנופה הזאת תתחדש והחל ב־1 באפריל תתחיל הבנייה מחדש. לכן התחלנו כבר עכשיו בדיונים, כדי שבי־1 באפריל נוכל להתחיל בעבודה.

374. פירות הוועידה הכלכלית

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ל' בכסליו התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

לפני כחצי שנה התכנסה בירושלים הוועידה הכלכלית, ומטרתה היתה לחשוף את תרונותיו של המשק הישראלי בפני ציבור נבחר של מקבלי החלטות בחברות רב־לאומיות.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה עסקות כבר נחתמו עם יצואנים ישראלים ובאיה היקף מסחרי?

2. האם מתכנן כבוד השר מהלכים משלימים לוועידה, הכלכלית, או יוזמה דומה בעתיד?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. הוועידה הכלכלית עסקה במגוון רחב של נושאים, שתכליתם חשיפת המשק הישראלי בפני קהיליית העסקים

1. כמה זמן נעדר השר מן הארץ?

2. כמה עלתה שהותו של השר בארצות־הברית על כל הנלווה לה — טיסה, מלון, אש"ל ואבטחה?

3. האם מתכוון השר להחזיר את הוצאות נסיעתו הישירות והעקיפות, שמומנו מקופת הציבור, מכספי הפיצויים שיקבל, אם יזכה במשפט?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. 44 יום.

2. 3. ההוצאות בגין כרטיסי הטיסה, המלון, האש"ל והוצאות נוספות הוחזרו כולן לקופת המדינה.

327. אספקת משובשת של לחם בבית־שאן

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

הובא לידיעתי כי קיימים שיבושים רבים בחלוקת לחם בבית־שאן. בין השיבושים — חלוקת הלחם נעשית בשעות הצהריים; בימי שישי יש חלות יקרות כלבר.

אודה לשר אם ישיבני:

1. האם מודע משרדו לבעיות אלה?

2. מה יש בדעת השר לעשות על־מנת להקל את מצוקתם של תושבי האזור התלויים במאפייה אחת?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. משרדי אכן מודע לבעיות אלה.

2. כאשר לשיבושים בחלוקת הלחם, הרי זה כמה שבועות, על-פי הסדר שהגענו אליו בתיאום עם המועצה המקומית, נעשית חלוקת הלחם בשני סבבים: 40% מכמות הלחם — בין השעות 05:30 ל־06:30; ואת יתרת הכמות — בין השעות 09:00 ל־10:00.

כאשר לחלוקת חלות יקרות בימי שישי, הרי שבלחץ משרדי חזרה מאפיית "אורנים" בכפר־החורש לאפות ולשווק חלות רגילות במחירים הנקובים בצו המחירים החל ב־23 בנובמבר 1984. עם זאת, אני סבור כי החלות של תושבי האזור כולו במאפייה אחת איננה רצויה. הייתי רוצה להדגיש, שיש לנו תופעה לא פחות קשה לא רק באזור הזה, מכיוון שכל אזור אצבע־הגליל, כל החלק הצפוני כולו חלוי במאפייה אחת, ובעצם שתי מאפיות שולטות על כל חלקה הצפוני של ישראל, דבר המקשה מאוד, אני רואה בחלות הזאת דבר בלתי רצוי. השתלשלות העניינים בחודשים האחרונים, בעת משבר החלות, הוכיחה זאת.

לפיכך, החלטנו לסייע ליוזמים, אם ימצאו, פנינו ליזמים במרחב הצפון, כדי לנסות ולהקים מאפייה נוספת. כל היוזמי תושבי האזור כולו נתונים בידיון של שתי מאפיות כלבר, אם נמצא יזמים כאלה, אנחנו נסייע להם להקים מאפייה נוספת באזור הצפון.

341. אי-עמידה בהתחייבות להעביר כספים למפעלים מאושרים

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ט בכסליו התשמ"ה (23 בדצמבר 1984):

מפעלים מאושרים, הנמצאים בשלבי בנייה, מעבירים דוחות ביצוע למרכז ההשקעות, ומרכז ההשקעות אינו מכבד את התחייבות הממשלה ואינו מעביר את חלקו בהלוואות, דרך הבנקים, כפי שהיה נהוג עד היום.

אילנך הריני שואל:

1. האם מייצרים בישראל מתיל-איזוציאנט, ארסניק ופוספין?
2. אם כן — באילו מפעלים ובאילו מקומות?
3. האם המפעלים מהווים, במצבם הנוכחי, סכנה לחייהם או לבריאותם של התושבים בסביבה?

4. אם כן — מה ברצת השר לעשות כדי למנוע מראש אפשרות של פגיעה בחיים או בבריאות?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

1. למיטב הידע המצוי במשרדי, לא מייצרים בארץ מתיל-איזוציאנט. ארסניק הוא שם לא מוגדר, אולם תרכובות ארסן מיוצרות בארץ וכן פוספין.
2. המפעלים הם: 3 באזור התעשייה בכרמיאל; פמול באזור התעשייה ערד.
3. לא, כיוון שלדעת צוות משותף של מומחי משרדי הממשלה ננקטו צעדים מתאימים, כדי שהמפעלים לא יהיו סכנה.

4. ננקטו צעדי מניעה הגיוניים, שבהם הוצעו פתרונות למצבים גורמליים ולהפעלה רגילה, ובכלל זה חקלות רגילות בעבודה. למקרים חריגים שאינם ניתנים לצפייה יש פעילות ממשלתית, לשם מניעה.

376. משבר בענף יבוא הפלדה

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ל' בכסליו התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):
ביום 10 בדצמבר 1984 דווח בכלי התקשורת על אספת חירום של יבואני הפלדה, המזהירים מפני צמצום דרסטי במלאי הפלדה הלאומי.

מכאן שאלותי לכבוד השר:

1. האומנם יש ירידה ניכרת במלאי הפלדה הלאומי?
2. אילו צעדים נוקט משרדך כדי לפקח על הייבוא השוטף והסדר של חומר גלם חיוני זה?
3. מה הן כמויות הפלדה המיובאות לישראל בשנה, מה היא רמת המלאי בממוצע שנתי ומה היא הכמות המיוצרת בישראל, אם בכלל?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. במלאי הפלדה הלאומי אין ירידה ניכרת. קיימת ירידה במלאי לגבי פחים — פח שחור, מעורגל בקר, מגולוון, ברזל מקצועי — המלאי מגיע היום לכ-30,000 טונות — צריכה של חודש אחד.

2. משרדנו מאפשר יבוא חופשי של פחים וברזל מקצועי. קיימות ארבע חברות גדולות העוסקות בתחום זה — ישקר, פקר, המשביר, הלפור — ובדרך כלל אין מחסור. ייתכן שעקב הקפאת המחירים יש ירידה מסוימת ביבוא.

3. לישראל מיובאים כ-500,000 טונות פלדות לשנה. בארץ מיוצרים כ-160,000 טונות לשנה פלדה לזיון בטון. רמת המלאי הממוצעת היא צריכה של כשלושה חודשים.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ארצי.

הבין ללאומית בנושא סחר, השקעות, מחקר ופיתוח ומימון. המטרה העיקרית היתה ליצור מפגש בין אנשי העסקים מחוץ לארץ לבין עמיתיהם בארץ. ואכן, מאות מפגשים כאלה נערכו בסיוע משרדנו, או באופן ישיר בין הצדדים, וידוע לנו על מספר רב של תוכניות משותפות ועסקות מסחריות. הואיל ומשרדנו איננו נוהג להתערב במהלך העסקים השוטף של המפעלים, לא ביקשנו מהמפעלים דיווח מפורט על כל עסקה ועסקה.

אני רוצה להוסיף, שתוך כדי המגעים האלה, משנקשרות עסקות, אם אלה עסקות של סחר, אין לנו אפשרות לעקוב אחריהן. אבל, אם אלה עסקות של השקעות, הן באות לביטוי בפניות למינהל ההשקעות. חבר הכנסת ארצי, אם תהיה מעוניין במידע נוסף, אני מעריך שתוך כמה חודשים, כאשר הדברים יתחילו לעבור את מינהל ההשקעות, אפשר יהיה לעקוב אחריהם. אז אפשר יהיה לתת לך תשובה יותר מפורטת. אם תהיה מעוניין בכך.

2. המהלכים המשלימים לוועידה נערכים עליידי נציגינו הכלכליים בחוץ לארץ. שממשיכים בטיפוח הקשרים עם אנשי העסקים בחוץ לארץ ובמעקב אחר תוכניות קונקרטיות, תעליידי אנשי העסקים בארץ המשתמשים — לפי הצורך והעניין — בהיכריות שנוצרו במהלך הוועידה.

כשלב זה לא הוחלט על קיום ועידה דומה בעתיד הקרוב.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

אני רוצה לשאול את כבוד שר התעשייה והמסחר, כיצד השפיעו ההתרחשויות הכלכליות האחרות על עסקות? האם נעשו עסקות חדשות או שמא אנחנו עדים לתהליך הפוך, ואנשים שרצו להשקיע במפעלים נסוגים מתוכניות אלה?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

כדי לתת תשובה מפורטת, צריך היה לעמוד כאן ולסקור סקירה כללית. אני רואה את ההפתחותיות במשק ואת השפעתן על נכונות המשקיעים. זה נראה לי דבר שקשה לעשות במסגרת של שאלתא, אם תרצה לשוחח על כך שלא במסגרת של שאלתא, אשמח לעשות זאת. אם תרצה להעלות זאת בתור נושא לסדר-היום, אשמח לענות.

אני יכול לומר שני משפטים על עניין זה. העדר יציבות כלכלית, העדר ביטחון בעקביות של צעדים כלכליים — מרתיע, יש היום לא מעט קשיים, אני אומר בלשון המעטה, במציאת משקיעים. מה גם שצעדים שיהיו, והיו, הכרחיים כדי לענות על בעיות דחופות שעמדו בפני כלכלת המדינה, כמו עניין ההקפאה, שבה התעכבו תוכניות שסוכם עליהם, נחתמו חוזים, הושקעו כספים, גם בהם היה כדי להרתיע לא אחת.

נצטרך לעשות מאמץ גדול, כדי לעמוד בכל ההתחייבויות שנטלנו על עצמנו, גם בעבר, זו דעתי ואני עומד על כך. צריך להשתרל שבעתיד לא יושפעו תוכניות השקעות של משקיעים מבחון וגם מבפנים עליידי צעדים מוזמנים בלא התראה מראש.

375. מפעלים המייצרים חומרים כימיים רעילים

חבר הכנסת מ' מיעאר שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ל' בכסליו התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

1. בעיתונות דווח כי חומרים רעילים וקטלניים, מהסוג שהמית בשבוע שעבר אלים בהודו, מיוצרים בישראל — "ידיעות אחרונות", 7 בדצמבר 1984.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני השר, התפרסם בימים אלה, שהארץ מלאה רכב שיצא מכלל שימוש ויכול לשמש חומר גלם לתעשיית הפלדה. האם משרדך עוסק במעקב אחרי העניין ובארגונו, כדי לאסוף אותו רכב?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

התשובה היא: לא. אם יש כאן רוח, אני מעריך שאותם מפעלים שעוסקים באיסוף פסולת מתכת טוב יעשו אם יאספו ציוד זה.

אני מציע, שלא לנסות להטיל על כחפי הממשלה כל פעולה שנעשית בארץ. אני בעד שחרור הממשלה מפעולות מיותרות, אם יש בתחומי גוף מוניציפלי רכב כזה, הוא יכול לרכוש אותו, להעביר אותו או למכור אותו. טוב יעשו מפעלי הפלדה אם יאספו אותו. אינני מציע שהממשלה תיכנס לכל פעולה מהסוג הזה. אבל, אני מוכן להסב את תשומת לב הגורמים לידעיה הזאת. גם אני קראתי אותה באותו מקום. אינני יודע אם היא מדויקת. מתפרסמים הרבה דברים לא מדויקים. אבל, יש משהו בתחום הזה.

477. הברלים במחירי הדולר לייבוא של מוצרים שונים

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

מנתונים שנמסרו לוועדת הכספים עולה, כי מחירי של דולר אפקטיבי לייבוא שטחים, ב־25 בדצמבר 1984, היה 2,651 שקל. שער זה גבוה ממחירי הדולר לייבוא רכב — 2,351 שקל, למקדמים — 2,042 שקל, למכשירי טלוויזיה — 2,309 שקל, ועוד.

אודה לשר אם ישיבני:

1. מה היא הסיבה שבעטייה יש הגנה כה גבוהה על ייצור השטחים המקומי?

2. האם סבור השר כי יש להגן על ייצור מקומי של שטחים למעלה מכל מוצר תעשייתי אחר?

3. האם יש קשר בין שיעור המס הגבוה המוטל על שטחים יבוא לבין העובדה שהבעלים של מפעל גדול לייצור שטחים בישראל הוא גם איש ציבור ידוע הנושא בתפקידים בכירים?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. ההגנה נובעת משתי סיבות: מיקומו של המפעל באור-עקיבא והיותו מעסיק גדול ועיקרי בעיירה; היותו של השטח מוצר מקבוצת מוצרי מותרות המיוצרים בארץ. המהווים תחליף ליבוא.

2. לא.

3. אין כל קשר.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

האם כבוד השר יודע מהו מרכיב מטבע-החץ בייצור המקומי? האם השר מקפיד על מתח רווחים סביר, כתוצאה מההגנה הזאת? התלונות הן על כך שמתח הרווחים אינו סביר. לא צריך להיות מתח רווחים שהוא בלתי-סביר לחלוטין.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

קראתי כעיון את המחירים שנקבת כאשר הגשת את השאלתך. אני מעריך שעובדי תעשייה ומסחר עושים

מלאכתם נאמנה. אומנם התשובות ניתנו בקצרה. שאלותיך מפורטות מהתשובות. בשאלות ניסית לשאול האם היתה השפעה כלשהי לעובדה שהבעלים או אחד מהבעלים של מפעלי השטחים המיוצרים בארץ הוא אישיות פוליטית מרכזית. על כך נתתי תשובה שלילית.

אני מעריך שאנשי המשרד כבואם לכדוק את כל הידיעות האלה. אכן בדקו. אני מוכן לבקש מהם לכדוק פעם נוספת. אני ככל זאת מעיר: הרי מדובר כאן באור-עקיבא. במקום שיש לתת בו תעסוקה. יכול להיות שמרכיב מטבע-החץ הוא גבוה. יכול להיות שלו היינו מייבאים שטחים, מחירם היה זול יותר. אבל, אינני חושב שאנחנו יכולים להסתכל רק בעיניים כלכליות קרות, יש גם שיקולים אחרים. יכול להיות שנגיע בעתיד למצב שבאור-עקיבא יהיו הרבה מקומות תעסוקה אחרים, ואז יכול להיות שאפשר יהיה לשנות את ההחלטה.

זה לא קיים רק באור-עקיבא. זה קיים בנתיבות וגם במקומות אחרים. צריך לראות את השיקולים האלה — מתן תעסוקה ובעיקר בעיירות פיתוח ובערי פיתוח — כגורם מרכזי שגורם לעתים למחיר גבוה יותר. ואתה יודע זאת.

חיים רמון (המערך):

מה לגבי מתח הרווחים?

היו"ר א' נחמיאס:

לא נהוג לשאול שאלה שנייה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

"יבדק האם מתח הרווחים גבוה מדי. דבר אחד ודאי: אין שום קשר להיותו של האיש אישיות פוליטית. שום קשר."

519. יבוא בירה מחוץ-לארץ

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):

לאחרונה נודע כי אושר ייבוא מיוחד של 300,000 פחיות בירה, וזאת בתקופה של הקפאה ופיטורי עובדים ממפעלי הבירה בארץ.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כל עוד המשק מצוי במצב חמור ויש בו אבטלה, מדוע מתאפשר ייבוא המונע עבודה מפועלים ומקשה על פעילותם של מפעלים מקומיים?

2. כיצד מתכוון המשרד למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. ייבוא הבירה אושר עליידי על-פי המלצת הוועדה למקרים חריגים, שהוקמה על-פי סעיף 4 לצו הייבוא והייצוא (איסור ייבוא — הוראת שעה). התשמ"ה — 1984. ועדה זו מונתה לצורך בדיקת המקרים שבהם החלו הליכי הייבוא לפני איסור הייבוא. לדעת הוועדה, היה בנסיבות אותו מקרה מקום להמליץ על אישור הייבוא, כאשר מדובר היה במוצר מזון מתכלה שיוצר לפני איסור הייבוא, ואשר אי-אפשר לשווק במקום אחר.

2. להוציא את המקרים האמורים לעיל, אשר יש להניח שרובם ככולם כבר הובאו לפני הוועדה, קיים איסור מוחלט לייבא בירה כל עוד הצו באיסור הייבוא הוא בתוקף.

520. דבר שר התעשייה והמסחר

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):

שקיימת, הזלזול העצמי, הסימנים — זה לא דבר כללי — של חוסר כבוד עצמי, של חוסר כבוד לאומי — הסימנים האלה יותר מסוכנים, הן מבעיות הכלכלה והן מבעיות הביטחון.

עם זאת, כשר בממשלת ישראל אפעל שישאל תייצא גם את הטוב והרפה במדינת ישראל ויפסק ה"יצוא" המציג אותנו באור שלילי וגורם לנו נזק רב.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת, לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

איני מקבל את כל החשובה. אני רוצה לשאול את השר במסגרת המותר, האם השר אינו סבור, כשר מקצועי, שצריך להפריד בין העניינים המקצועיים לבין העניינים הפוליטיים והאישיים אשר מסתקים אותו. תודה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

לצערי נאלצתי, לתקופה של כמה שבועות, להיות מנותק ממשרדי. אף-על-פי-כן, גם בהיותי שם טיפלתי בענייני משרדי, אבל לצערי רק באופן מצומצם, כפי שיכולתי. במסגרת אותן שעות מצומצמות שעמדו לרשותי, כי הייתי נתון במערכה קשה מאוד וכבדה מאוד במשך שבועות ארוכים. כפי שאמרת, נאלצתי לנתק את עצמי מרוב הפעילות שלי בתחום משרדי. אני שמח שיכולתי לחזור ולהיראות אליה. במשך התקופה הזאת הייתי עסוק בחזית שהיא לא פחות חשובה, אפילו היה זה משפט שהגשתי אותו באורח פרטי. הייתי מציע לך, חבר הכנסת ארצי, לעיין בגיליונות ה"טיים" מאז הקמתה של מדינת ישראל. קשה למצוא ביטאון שיש בו כל כך הרבה שנאה למדינת ישראל כפי שתמצא שם. לכן, זו היתה חזית מאוד חשובה. לצערי, כפי שאמרת, נאלצתי להתרכז בחזית הזאת. זו היתה חזית חשובה. אומנם הגשתי את התביעה באורח פרטי, אבל, כשנכתבו עלי אותם דברי שיקר עליי השבועון "טיים" לא הייתי אדם פרטי. הייתי שר הביטחון של מדינת ישראל, הייתי חבר הממשלה, ולכן, שאלת שאלה, חבר הכנסת ארצי, הייתי רוצה לענות לך.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת ארצי, תקשיב, לתשומת לך.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

חבר הכנסת ארצי, שאלת ואני שמח לענות לך. אני מבין שגישתך לנושא רצינית.

אני אומר: לצערי נאלצתי להפריד. יכולתי עכשיו לחזור לפעילות מלאה בתחום משרדי. הפרדתי באופן ברור לחלוטין בין עמידה על כבודי שלי — וזו גזתו של כל אדם לעמוד על כבודו. אני מציע לאיש שמתגורר לוותר על כבודו, לאכזרם, לא כיהודי ולא כישראלי, כשום פנים ואופן לא. עמדתו על כבודה של מדינת ישראל והפרדתו בין הדברים האלה לחלוטין. לא עירבתי דבר בדבר. כשעמדתי בחזית הזאת מול ההתקפות על ישראל ועלי, זו היתה חזית אחת. כשטיפלתי בבעיות הכלכלה — זו היתה חזית אחרת.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. אבקש משר המשטרה להשיב על שאלתו.

87. הפעלת רמקולים במסגרים

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר המשטרה כיום י"ג בטבת התשמ"ה (6 בינואר 1985):

בירושלים מופעלים בשעות שונות של היממה רמקולים המגבירים את קול המוואן במסגרים. רמקולים אלו מופעלים

בעיתון "גידוסלס פוסט" מיום 23 בדצמבר 1984 פורסמה תמצית דבריו בטלוויזיה הישראלית. בשיחה המצוטטת אמרת, שנראה לך שהיצוא העיקרי של ישראל הוא "שנאה עצמית" הזלזול עצמי.

אודה לך אם תשיבני מעל במת הכנסת:

1. האם הציטטה היא נכונה ומדויקת?

2. האם למסקנה זו הגעת לאחר כהונה של שלושה חודשים בתפקיד שר התעשייה והמסחר?

3. מה אתה מתכוון לעשות כדי להמיר יצוא זה ביצוא סחורות חשובות יותר ומכניסות יותר?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. אם בשאלתך, חבר הכנסת ארצי, ציטטת רק חלק מדברי — אני עצמי לא קראתי את אשר התפרסם באותו עיתון שצינתי — כי אז החשובה היא: כן. דיברתי על היצוא, פרי התעשייה המפוארת — הפרטית, ההסתדרותית והקיבוצית — וגם, לצערי, נאלצתי לדבר על היצוא של השנאה והזלזול העצמי. לצערי גם זה קיים, והרבה.

2. לא. אין לדברים קשר עם תפקידי כשר התעשייה והמסחר. מניסיוני, לצערי, זו תופעה מתמשכת ארוכת טווח. ראיתי אותה שוב במלוא כיעורה כשעמדתי בחזית קשה מול השבועון "טיים" שהעליל עלי עלילת שקר מתועבת. ראיתי את זה אפילו מכאן, מן הבית הזה, לצערי. אני אומר את זה בכאב. ראיתי חרישת מזימות ביחס מיוחדת במשפט, כאן, מעל הדוכן הזה. בעוד אני עומד שם בחזית קשה מאוד, הותקפתי כאן, מעל הדוכן הזה וכישיבה מיוחדת באחת מועדות הכנסת. אלה היו דברים שנועדו לפגוע במאבקי בימים קשים.

אשר ליצוא ששאלת עלי, שדיברתי עליו באותו מקרה לפני הכתבים, בחלק מהכתובה כאן, בחלק ממנה לא בכולה, באותו חלק שהיה שקרי ראיתי כתובה שנועדה להקשות עלי שם ופגעה כי וכישראל. ראיתי כתופעה הזאת דבר חמור נוסף, ואני מוכרח לציין אותו, שראיתי אותו עכשיו גם בהופעתו של שר בכיר בארצות-הברית, במקרה שר שאני מאוד מעריך אותו, שר הביטחון, שישב בארוחת-צהריים ולשמאלו עורך השבועון "טיים", שתוקף את ישראל מאז קמה בצורה החמורה — וסליחה על הביטוי — והנבזית ביותר, אחר כך נתן השר ריאיון לכתבי ה"טיים", שתקפו בחריפות רבה את ישראל במהלך המשפט, ואחר מהם אף ביטא עמדות אנטישמיות קשות בכתב. בעוד מרבית כלי התקשורת בארצות-הברית מגנים את השבועון "טיים" על כתיבתו השקרים וקוראים אותו לסדר, הנה באה אישיות פוליטית מרכזית מכובדת בישראל, ונותנת לו דיהביליטיציה, ובכך מחלישה את הירעתו של שבועון אנטי-ישראלי זה מהמשך התקפותיו על ישראל. גם זה חמור מאוד בעיני.

3. כאיש ציבור המכהן בכנסת — אני מתייחס אליך, חבר הכנסת ארצי — שמוכר כאיש רציני, שהצניעות, אתה מחוננותי, אני מניח כי אתה בקיא בהפרדה בין ייצוא סחורות חשובות לבין ייצוא השנאה, ומכאן שאין צורך לבצע המרה. את השנאה צריך להפסיק. את הכבוד העצמי והלאומי תווכה להגביר.

לדעתי, זו אחת מהבעיות המרכזיות שלנו. אנחנו עמוסים בבעיות כלכלה קשות. אם אתה שואל אותי — לא בעיות הכלכלה הן הבעיות הקשות ביותר של ישראל. יש לנו בעיות ביטחון. אם אתה שואל אותי — לא בעיות הביטחון הן הבעיות הקשות של ישראל. אני חושב שהשנאה הזאת

שר המשטרה ח' בר-לב:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ב' שליטא)
1. נויפה.

2. תשובה חיובית.

421. גיוסם של דרוזים למשטרת ישראל

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר המשטרה ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):
בידי ידיעות שמספר הדרוזים משוחררי צה"ל שהתגייסו למשטרה בשנים 1983, 1984 — עד אוגוסט 1984, הוא מצומצם ביותר, למעט משמר הגבול.

מאחר שדרוזים רבים רואים בשירותם בוורעות המשטרה יעד וגאווה לאומית וגם מקור הכנסה, אבקש מהשר להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות שהוזכרו לעיל?

2. אם כן — מה הן הסיבות לכך?

3. מה הוא מספר הדרוזים שגויסו למשטרה הרגילה בתקופה הנ"ל לעומת מספר היהודים והערבים שגויסו?

4. מה הוא מספרם של הדרוזים שגויסו לשירות בתי הסוהר לעומת מספר היהודים שגויסו?

5. מה בדעת השר לעשות כדי להגביר את גיוסם של חיילים דרוזים לשני חילות אלה?

שר המשטרה ח' בר-לב:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' וירשובסקי)

1. הדרוזים מהווים כ-6% מכלל המשרתים במשטרת ישראל, וחשוב אחון המגויסים בתקופה שנבדקה מעלה אף הוא, כי אחוז המגויסים מבני העדה הדרוזית הוא כ-6.

3. א. מספר הדרוזים שגויסו למשטרה בתקופה האמורה הוא 149 מגויסים; ב. מספר המוסלמים שגויסו למשטרה בתקופה האמורה הוא 32 מגויסים; ג. מספר היהודים שגויסו למשטרה בתקופה האמורה הוא 2,415 מגויסים.

4. א. מספר הדרוזים שגויסו לשירות בתי הסוהר בתקופה האמורה הוא 119 מגויסים; ב. מספר היהודים שגויסו לשירות בתי הסוהר בתקופה האמורה הוא 725 מגויסים.

5. הנתונים הנ"ל מוכיחים בעליל, כי מספר הדרוזים המגויסים למשטרת ישראל או לשירות בתי הסוהר אינו נופל מתקלם באוכלוסייה. מכל מקום, קיימת נכונות לגייס כל אדם, כלא הבל דת, מין וגזע, ובלבד שיענה על הקריטריונים הנדרשים — השכלה, גיל, בריאות וכו' — ובכפוף, כמובן, לקיומם של תקנים פנימיים לגיוס.

423. התפרצות רימון יריד בשגרירות מערב-גרמניה בתל-אביב
חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר המשטרה ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

כליל 30 בינואר 1983 התפרץ רימון יריד מתוצרת צה"ל בבניין השגרירות של מערב-גרמניה בתל-אביב, לפי "חדשות" מ' 14 בדצמבר 1984. כעבור שנה נעצר טוראי מיכאל ליטוונסקי, חייל סדיר בצנחנים, שהודה כי מסר לקבלן תל-אביבי בשם יצחק גניש רימון יריד של צה"ל. בראשית השנה הועמד החייל לדין צבאי ונדון לשתי שנות מאסר, מהן אחת כפועל. על-פי העיתון "חדשות", העלה שחזור הפיגוע, כי גניש הוא שהטיל את הרימון לחצר השגרירות כליל 30 בינואר 1983. הוא לא הועמד לדין. גניש גילה לחוקריו כי הוא היה קצין מבצעים בארגון מחתרת בשם "בל נשכח" לפעולות נגד

גם בשעות הלילה המאוחרות ובשעות שלפנות בוקר. אלו הן שעות מנוחה, ועל-פי חוק העזר העירוני אסור להקים בהן רעש המפריע לציבור. הרעש מפריע את שנתם של התושבים היהודים הגרים סמוך לשכונות ערביות. תושבי השכונות היהודיות ליד שכונת שיח-ג'ראח התלוננו פעמים רבות על מטרד זה, אך בלא הועיל.

אודה לך אם תשיב לי:

מה ככוונת השר לעשות כדי להביא להפסקת מטרד זה, המהווה גם עבירה על החוק?

תשובת שר המשטרה ח' בר-לב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לכאורה כל רעש לא סביר מהווה עבירה פלילית, כאמור בחקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש), התשכ"ו — 1966. אולם, בנושא זה של קריאת המואזין תפילה פועלת המשטרה בדרך של רצון טוב והידברות עם הגורמים הרתיים והמוסלמיים לסילוק מפגעים. אופן טיפול כזה אף הוצע למשטרת ישראל על-ידי פרקליט המדינה במקרה קונקרטי קודם, ונגקט על-ידי תוך הכנה הדדית עם הגורמים הרתיים שאלהם נעשתה הפנייה.

248. מועדוני הימורים באזור תל-אביב

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר המשטרה ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):
נודע לי כי מועדונים רבים, שהוכרו כ"מועדוני ברידג'", פועלים למעשה כמועדוני הימורים.

ברצוני לשאול:

מה היא תדירות הביקורת של משטרת מרחב תל-אביב כמועדונים אלו, ומה הם, לדעת המשטרה, ממדי ההימורים הלא-חוקיים במרחב הנ"ל?

שר המשטרה ח' בר-לב:

משטרת ישראל מפקחת על פעילותם של המועדונים דרך באמצעות ביקורת, פשיטות וצידים משפטיים כנגדן. תדירות ביקורת המשטרה כמועדונים נקבעת על-פי שיקולים ענייניים, כגון: מיקום המועדון ואופי מבקרו, תוכנית המחזו לביקורת מועדונים ומידע מודיעיני.

במשך שנת 1984 נעשו הפעולות האלה: א. הוגשו 141 תביעות משפטיות; ב. נערכו 191 ביקורים על-ידי אנשי רישוי עסקים; ג. בוצעו 202 מעצרים; ד. נתפשו כ-80 מיליון שקל ומטבע חוץ בשווי 40,000 דולר.

במחוז תל-אביב פועלים 59 מועדונים למשחקי קלפים, מהם 45 מועדונים המפעלים על-פי חוק רישוי עסקים והיתר, 14 מועדונים, פועלים ללא רישיון.

346. העונש שנקבע לסגן-ניצב שגיא

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בכסליו התשמ"ה (23 בדצמבר 1984):
בתשובה על שאלתא שהגשתי ביום 31 באוקטובר 1984 קבע כבודו, סגן-ניצב שגיא נענש עקב מעשהו — מתן עדות בלא רשות בארצות-הברית.

בקשר לזאת ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. איזה עונש קיבל סגן-ניצב אריה שגיא?

2. האם לעונשים מסוג נויפה יש השפעה על התקדמותם של קצינים בהיררכיה המשטרתית?

2 ו-3. במקורו הוקם מתקן "פארעה" כמתקן חקירה, ובתור שכזה לא היה מקומו במסגרת שירות בתי הסוהר. במרוצת הזמן, בגלל חוסר יכולת שירות בתי הסוהר לקלוט אסירים ועצורים, החלו לאכלס את מתקן "פארעה" באוכלוסייה זו.

עמדתו בנושא היא, שמתקן "פארעה" צריך לחזור לייעודו החקירתי בלבד. העצורים והאסירים שבו יועברו לבתי הסוהר של שירות בתי הסוהר, אם וכאשר תוגדל יכולת הקיבול של בתי המאסר.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה לשר המשטרה. אבקש משר החינוך והתרבות להשיב על שאלות. ראשונה ישיב שר החינוך והתרבות על שאלת מס' 560 של חבר הכנסת רפאל איתן.

560. התבטאות של קריין רדיו

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החינוך והתרבות כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בתוכנית הרדיו "כחצי היום" של גבי גזית, ביום ב', 14 בינואר 1985, בפתח ראיון עם יוסי שרד, אמר גבי גזית בהקשר של תוכניות ההיערכות מחדש בלבנון: "מאמצינו נשאו פרי — — —". לאחר שהייה קלה התנצל הקריין על פליטת פה.

אודה לך אם תשיבני:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם כן — מה הוא הנוסח המדויק שבו השתמש הקריין בתחילת הראיון הנ"ל?

3. האם זוהדות של קריין רדיו עם פעילות פוליטית, בהקשר כלשהו, מקובלת?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ע' עלי)

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי הנהלת רשות השידור:

1 ו-2. בדיוור על היציאה מלבנון השתמש המראיין במשפט דלהלן: "זה מין פרי שאנחנו קוצרים? 'אנחנו' זו מין התבטאות כזאת".

3. מראיין אינו צריך להביע עמדה בשידור בנושא מדיני וציבורי הנתון במחלוקת. על זה אין חילוקי דעות. עם זאת, בשידור שקרוי "חיי", ובפרט כשאין קוראים מן הכתב, יש לפעמים ניסוחים בלתי-מוצלחים. המראיין עצמו חש מייד כי היתה לו פליטת-פה, והוא מיהר להתנצל. למרות עובדה זו, הוא ננוף והוזהר על-ידי מנהל הרדיו ועל-ידי מנכ"ל רשות השידור.

561. העסקת מר בלפור חקק ככתב ב"נקודה"

חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר החינוך והתרבות כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

נמסר לי ממקורות מהימנים שמר בלפור חקק, המשמש כעורך קבוע של משרד החינוך, משמש גם כתב קבוע של העיתון "נקודה".

אבקש להשיב על שאלותי כדלקמן:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?

2. האם אין הדבר מנוגד בתקש"ר?

הגרמנים, וכי מפקד הארגון המחתרתי הנ"ל היה אנדרי קלצ'נסקי. גם קלצ'נסקי לא הועמד לדין.

לפיכך, הריני שואל:

מה העלתה חקירת המשטרה בנוגע ליצחק גניש ולאנדרי קלצ'נסקי בקשר לקבוצה המחתרית "כל נשכח", ומדוע לא הוכחו השניים לדין?

שר המשטרה ח' ברילב:

1. המקרה שהועלה בשאלתא עלה באקראי במהלך חקירה אחרת, רגילה ביותר, אשר נודעו לה השלכות על קשרי החוץ של מדינת ישראל. כתוצאה מחקירה זו, סוכל אירוע אחר, שהיה נשוא החקירה.

לאחר בדיקת הנושא עם הנוגעים בדבר ועיון בחומר החקירה, הגיעה פרקליטת מחוז תל-אביב למסקנה, כי טיב הראיות ומהות העניין חייבו להימנע מנקיטת הליכים, וזאת בתנאים מסוימים שיכתיבו מניעת פעולות מסוג זה בעתיד על-ידי המעורבים בדבר.

467. גנבות כלי רכב

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר המשטרה כיום ט"ו כסבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):
אבקש לדעת:

כמה כלי רכב נגנבו מבעליהם במשך כל שנת 1984 וכמה נמצאו?

שר המשטרה ח' ברילב:

בשנת 1984 נגנבו, לפי רישומי משטרת ישראל, 14,055 כלי רכב. מתוך מספר זה נמצאו, לפי רישומי משטרת ישראל, 9,007 כלי רכב.

468. העברת מתקן "פארעה" בשומרון לאחריות שירות בתי הסוהר

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר המשטרה כיום ט"ו כסבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

במתקן "פארעה" בשומרון מוחזקים קרוב ל-200 עצורים ושוטטים מתושבי יהודה ושומרון, רובם בני-נוער וצעירים. המתקן הוא באחריות צה"ל. הרשויות המוסמכות בצה"ל הבהירו שאין סיבה, כיטחונית או אחרת, המצדיקה את המשך כפיפותו של המתקן לצה"ל. מן הראוי, לדעתם, שהמתקן יעבור לאחריות שירות בתי הסוהר, כמו שאר המתקנים שבהם כלואים אזרחים. צעד כזה יגרום להשוואת תנאי המעצר והמאסר במתקן "פארעה" לאלה הנהוגים בבתי-המעצר ובבתי-הסוהר האזרחיים.

כבוד שר המשטרה מתבקש להשיב:

1. האם ידועה לשר המשטרה עמדתם של הרמטכ"ל ושל אלוף פיקוד המרכז, שמן הראוי כי המתקן החדש יועבר לאחריות אזרחית?

2. האם שר המשטרה מוכן ויכול לפעול להעברת המתקן מצה"ל לשירות בתי הסוהר או למשטרת ישראל?

3. האם יואיל שר המשטרה להסביר את עמדתו בנושא זה?

שר המשטרה ח' ברילב:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

1. התשובה חיובית.

1. מלבד "עניין עיתונאי" שיש לפרסום ידיעה כזו, יש גם עניין ציבורי ולאומי. הצופה והמאזין היהודי דווקא, שנדרש לתת את דעתו על כיעותיה של מדינת ישראל בתחום הביטחון ובתחום המדיני, צריך להיות מסוגל להגיע למסקנות מתוך מירב המידע המדויק והאמין לגבי העובדות. הלוך הרוחות שהתבטא בטקס בשכם הוא עוכרה כזו. מעבר לזה, יש הסכמה ברשות השידור שהתבטא — קצת יותר משלוש דקות אורכה — יכלה להיות קצרה יותר. הנושא נדון בפרסום החדשות אצל המנכ"ל, והוצאו הוראות מפורשות לגבי מינון נכון של דיווחים מסוג זה.

לדעת הרשות אין לדיווחים הנ"ל שייכות לשלום ולסדר הציבורי ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

2-5. "ישיביראש רשות השידור, בניגוד למה שמופיע כאן כמצוטט מהעיתון, לא שוחח אתי בעניין, אבל הוא החליף דעות בעניין עם יושב-ראש הכנסת, ואף שוחח זו לא יצאה מכלל דיבורים כלליים מאוד. ממילא אין מקום להגיב על הפירוש.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בדיון שהתקיים לפני חודשים מספר התקבלה החלטה, שלא ליזום ראיונות עם חבר הכנסת הרב כהנא. אני ביקשתי מכבוד השר לחוות את דעתו, באיזו מידה יכולה רשות השידור, בשם חופש הדיבור, חופש הוויכוח ומסירת מידע על יהודה ושומרון לציבור, לדווח את ההסתה של אש"ף ואת התעמולה שלו, מצד אחד, ומצד שני שלא לדווח על דברים של גוף ציוני — יהא קיצוני ככל שיהיה — מסיבות של התנגדות פוליטית לגוף זה. אני מבקש מכבוד השר לחוות את דעתו בעניין זה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

ההנחיות לגבי קביעת מדיניות בנושאים הללו, כידוע לך, הן בידי ההנהלה, הורעד המנהל והמליאה של רשות השידור. כתוב להם ותציע מה שאתה ממליץ. אני אישית, אולי דעתי לא תתקבל עליך, אינני מתלהב ממתן פומבי לדבריו, למעשה או לפעולותיו של חבר הכנסת כהנא. יהא ציוני ככל שיהיה, לפי הבנתך או הפירוש שלך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר, אינך משיב על השאלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת לנדאו, שאלתא איננה ויכוח.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אמרתי את דעתי. הסמכות לעניין זה נתונה בידי רשות השידור, לפי החוק.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר מתחמק ממתן תשובה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת לנדאו, אי אפשר להתווכח על שאלתא.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חבר הכנסת לנדאו, אינני מתחמק. אמרתי לך את דעתי. זו דעתי. אם אתה מבקש שאטיל את דעתי זו על רשות השידור, אמור לי, אבדוק אם הדבר אפשרי.

568. ירידה בהכשרת מורים להוראת המדעים

חבר הכנסת י' עכן שאל את שר החינוך והתרבות כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

3. מה יש בדעתך לעשות על-מנת שתופסק פעילותו של מר בלפור חקק בעיתון "נקודה", כל עוד הוא ממשיך לעבוד במשרד?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מר בלפור חקק עובד במשרדנו בחמש-שישיות משרה ונחשב לעובד קבוע במחצית המשרה בלבד. אין הנ"ל משמש כתב כ"נקודה", אלא ערך שני ראיונות, ללא תשלום, עם אביטל שזינסקי ויהודה דומיניץ. נמסר לי כי אין זה נוגד את הוראות החקש"ר.

562. "תשדירי שירות" כטלוויזיה הישראלית לארגוני הטרור חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר החינוך והתרבות כיום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

ב-10 בינואר 1985 הציג "מבט לחדשות" את טקס הענקת התארים לכוגרי אוניברסיטת אלינג'אח בשכם. דגל ענק של אש"ף נחלה כרקע לבימת הכבוד, מקהלה שרה שירים לאומיים קיצוניים. נציג הסטודנטים שלח מהבמה ברכה חמה לערפאת, לבסאם שקעה, לכרים ח'אלף ולמוסטפה עבד-אל נטאשה — תומכים מובהקים, מי באבו-מוסא ומי בערפאת. שהיו מוזמני כבוד. הבוגרים סימנו בידם לקהל את האות "ו". הטקס, כפי שהוצג, עמד בסימן "מלחמת השחרור" הפלסטינית בישראל, אשר האוניברסיטה היא מביטוייה הראשיים. האירוע כולו היה מפגן אהדה לאש"ף — ראה "מעריב", 11 בינואר 1985.

האחראי לאותה תוכנית, משהחליט כי יש עניין עיתונאי בפרסום הידיעה, יכול היה לדווח עליה באורח ענייני וקצר. במקום זאת, בחר להביאה ככתבה יוצאת דופן באריכותה.

כד כבר עם הפרסומת החיובית הנ"ל לאש"ף, דיווח "מעריב" ב-13 בינואר 1985, כי נוכח סקרי דעת הקהל המעניקים ל"כ" 5 מנדטים, ב"רשות השידור שוקלים להחרים את הרב כהנא, וכי יושב-ראש הרשות, מר ינון, עומד להיפגש עם שר החינוך והתרבות כדי לבדוק האפשרות לבטל לחלוטין את כיסוי פעילותו של כהנא. גם כאשר יש לה ערך חדשותי, זאת, לאחר ש"לפני מספר חודשים התקבלה ברשות השידור החלטה שלא ליזום ראיונות עם כהנא".

אודה לכבוד השר, האחראי מיניסטרילית לרשות השידור, אם ישיבני:

1. מה הם הצעדים שיש בדעתו לנקוט כדי להבטיח דיווחים שקולים אשר לא יסכנו את השלום ואת הסדר הציבורי ביהודה, בשומרון ובעזה?

2. האם כבוד השר מסכים עם ההחלטה להחרים את כהנא ולא לראיינו ושותף לה?

3. האין הרשות מנצלת לרעה את כוחה, בהחליטה שלא לפרסם כלל ידיעות בעלות ערך חדשותי, אפילו לא בקצרה ובאורח שקול?

4. האם מסכים השר למדיניות הרשות, התורמת לפרסום חיובי של אש"ף, בשם זכות הציבור לדעת, מחד גיסא, והמתרימה גורם, קיצוני ככל שיהיה, מאידך גיסא?

5. האם מתכוון השר לנקוט צעדים שיביאו למדיניות שקולה של רשות השידור, שמחד גיסא תביא לידיעת הציבור את מלוא המידע כעל הערך, ומאידך גיסא תמנע עידוד ופרסומת מארגוני הטרור?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות השידור:

5. כהתארגנות המיוחדת של סטודנטים ערבים קיים גם הגורם החותר לתח' לעצמו ביטוי נפרד.

617, 621. בית-הספר החינוך בטיבה

חבר הכנסת א' נסראלדין שאל את שר החינוך והתכנות ביום ד' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בבית-הספר החינוך בטיבה לומדים כ-1,000 תלמידים בחדרים מסוכנים. משרד החינוך אישר בשעתו הקמת בניין חדש לבית-הספר כתחליף למבנה הקיים העומד להתמוטט. העבודה בבניין החדש התחילה לפני יותר משנה ונפסקה בשלב הראשון. הקבלן הפסיק את הבנייה בטענה שמשרד החינוך אינו מזרים כספים למועצה המקומית.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ידיעות אלו נכונות?

2. אם הידיעות האלו נכונות, מדוע הופסקה הזרמת הכספים המיועדת לבניית בית-הספר?

3. מתי יש בדעת השר להורות על חידוש הזרמת הכספים על מנת שהקבלן יסיים את בניית שלב א' בבית-ספר זה?

4. לאור המחסור בכוחות לימוד, מתי עומד משרד החינוך לאשר המשך הבנייה להקמת שלב ב'?

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר החינוך והתכנות ביום ד' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בית-הספר החינוך בטיבה שכמשולש שוכן בחדרים מיושנים העומדים בסכנת התמוטטות. משרד החינוך נתן למועצה המקומית אישור להקים בית-ספר תיכון חדש בשני שלבים. על-סמך אישור זה התחילה המועצה לבצע את שלב א', אך כימים האחרונים הפסיק הקבלן את העבודה, משום שמשרד החינוך לא העביר כספים לרשות המקומית, כדי שזו תוכל למלא את התחייבותיה הכספיות לקבלן. ביצוע שלב א' עומד בספק. המועצה המקומית טרם קיבלה את ההתחייבות הכספית של משרד החינוך לביצוע שלב ב'. בתוך כך התלמידים ממשיכים ללמוד בבניין הסדוק.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. מתי יעביר משרד החינוך והתכנות את הכספים למועצה המקומית, כדי שזו תסיים את שלב א' המתוכנן?

2. מתי תקבל המועצה המקומית את ההתחייבות הכספית לשלב ב', המיועד לזמר הבניין של בית-הספר?

שר החינוך והתכנות י' נבון:

המועצה המקומית קיבלה ממשרד החינוך והתכנות את כל ההקצבות המגיעות לה בהתאם לנהלי התשלום. יתירה מזאת, על-מנת להקל על המועצה המקומית, עודכנו התיקויות בשלבים מוקדמים של הביצוע, מעבר למקובל. הפסקת הבנייה אינה מוצדקת כלל ועיקר.

משרדנו ישתדל לקדם את בניית שלב ב' בהתאם לאפשרויות התקציב בשנת 1985.

618. מיקומו של מעגן לתנועות הנוער בנמל הקישון

חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר החינוך והתכנות ביום ד' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

הובא לידיעתי שהמעגן שבו משתמשות תנועות הנוער, אשר להן מועדונים ימיים — זבולון, צופיים, הפועל, קלוב הכרמל ומועדון החתירה — בנמל הקישון, ממוקם במקום שיש בו סיכון בטיחותי. המעגן נמצא באזור המוקף משני צדיו בחוות מכלים של חומרים כימיים מסוכנים וחומר דליק אחר.

לאחרונה פורסם סקר של נשיא הטכניון, המגלה כי בשנים האחרונות חלה ירידה משמעותית בהיקף הכשרתם של מורים חדשים להוראת המדעים במוסדות ההשכלה הגבוהה בארץ.

בעקבות ממצאים אלו ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה מורים הוכשרו להוראת הפיסיקה, הכימיה והמתמטיקה בכל אחת מ-10 השנים האחרונות?

2. האם קיים כבר היום מחסור בכוחות הוראה במקצועות אלה, ומה שיעור?

3. אם לא יחול שינוי במגמה המסתמנת, מה יהיה שיעור המחסור בעוד 5 שנים?

4. מה הם, לדעת השר, הגורמים להתפתחות שלילית זאת?

5. כיצד יש בדעת השר להתגבר על מגמה זאת?

שר החינוך והתכנות י' נבון:
ראה התשובה על שאלתא מס' 729 של חבר הכנסת עובדיה עלי, להלן עמוד.

616. בחירת ועד סטודנטים ערבי באוניברסיטת חיפה

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החינוך והתכנות ביום ד' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

באוניברסיטת חיפה נבחר ועד סטודנטים ערבי, שלא הוכר על-ידי מוסדות האוניברסיטה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. אם לא — לאיזה תפקיד נועד ועד זה?

3. האם מוסדות האוניברסיטה משתפים פעולה עם ועד זה?

4. האם מותרת התארגנות כזו בין כותלי האוניברסיטה?

5. האם אין בבחירת הוועד ובפעולתו סממן לאומי ערבי?

תשובת שר החינוך והתכנות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מוסדות אוניברסיטת חיפה מכירים בוועד אחד של אגודת הסטודנטים, שהוא הגוף היציג הנבחר על-ידי כלל הסטודנטים באוניברסיטה. אין האוניברסיטה מכירה בוועד סטודנטים ערבים או בכל נציגות אחרת.

2. הסטודנטים הערבים מקיימים פעילויות עצמאיות באמצעות ועד משלהם. הם מקיימים פעולות תרבות וחברה במועדון היהודי-ערבי, המצוי במרכז היהודי-הערבי בתוך הקמפוס.

3. לגבי מוסדות האוניברסיטה, התשובה שלילית. המרכז היהודי-הערבי מסייע לפעולות תרבות וחברה במועדון היהודי-הערבי; התקציב לפעולות אלה בא מתרומות ומהכנסות חיצוניות של המרכז היהודי-הערבי. הפועל על בסיס של תקציב סגור.

4. כל פעולה ציבורית של סטודנטים באוניברסיטת חיפה טעונה אישור בימת האוניברסיטה, המכהנת כגוף מוסמך המופקד על שמירת הנהלים וכללי הפעילות בקמפוס. פעילות הסטודנטים הערבים, במסגרת האוניברסיטה ככלל ובמועדון בפרט, נקבעת על-פי כללי בימת האוניברסיטה, המעניקה או דוחה את אישורה בהתאם לאופי הפעולה.

גרים מרבית הדרוזים קרובות לבתי-הספר, שבהם לומדים הילדים. השכונה הרביעית הקרויה "מרשאן". בדרום-מערב העיר, ובה כ-2,000 תושבים דרוזים. אינה תחת רשת החינוך העירונית.

עיריית שפרעם ומשרד החינוך והתרבות מתכננים להקים בשכונה זו, בגוש 10296, בית-ספר יסודי נוסף בן 18 כיתות בכיתות א'–ו', וכן יחידת גני-ילדים. התלמידים בגיל חטיבת הביניים הגרים בחלקה המערבי של העיר, דרוזים ואחרים, עתידים ללמוד בחטיבה שתוקם בשכונה "אל-בורג" בדרום העיר, בגוש 10283. הקמת שני מוסדות חינוך אלה עתידה לספק את כל צורכי העיר במבני חינוך לעתיד הקרוב.

אשר למבנים לפעולות תרבות, נוער וספורט — קיימים עתה בעירייה ספרייה עירונית ומועדון עם אולם מופעים במרכז העיירה, בכית העירייה, ומגרש לכדורגל בצפון-מערב העיר. מרכזים אלה משרתים כמובן גם את האוכלוסייה הדרוזית. בבית-הספר התיכון, שבו לומדים גם ילדי הדרוזים, אושר לבנייה אולם התעמלות. כדור שמבנים אלה לצורכי תרבות, נוער וספורט מעטים מדי בשביל אוכלוסיית העיירה, אך המחסור חל על כל חלקיה של האוכלוסייה.

נמסר לי שמשרד השיכון מתכוון להקים שיכונים לחיילים משוחררים דרוזים, בקצה הדרומי-מערבי של העיר, ותוכניות השכונה כוללות את השירותים הציבוריים המקובלים ובכללם מבנים לפעילויות תרבות, נוער וספורט.

620. מבנה בית-הספר ג'וליס ב'

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):
בית-הספר ג'וליס ב' שוכן כנגיין רעוע, סדוק ועומד בסכנת התמוטטות. בכית-הספר הזה שוהים תלמידים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם מודע משרד החינוך והתרבות לסכנת ההתמוטטות של בניין בית-הספר?

2. מה מתוכנן משרד החינוך לעשות? האם הוא מתכוון להקצים מייד תקציב למועצה המקומית ג'וליס כדי שזו תוכל לבנות בית-ספר חדש?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)
1. התשובה חיובית.

2. מפעל הפיס, בהמלצת משרדנו, אישר למועצה המקומית ג'וליס הקצבה מיוחדת בסכום של 20 מיליון שקלים לשיפור המבנה.

722, 729. רמת הלימודים הנמוכה במתמטיקה

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

על-פי סקר שפורסם לאחרונה בארץ נמצא, כי לעומת ארצות אחרות רמת הלימודים במתמטיקה בארץ היא נמוכה, ואנו נמצאים בפיגור משמעותי אחר העולם המערבי. מצב זה מראיג דורש טיפול בהתחשב בעובדה שבעידן המודרני מתמטיקה היא הבסיס לכל קידום מדעי וטכנולוגי.

לאור זאת, אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות האלה:

1. האם מכין משרד החינוך תוכניות להעלאת רמת הלימודים במתמטיקה?

2. אם לא — מה הן התוכניות בנדון לעתיד?

ואין במקום שום אפשרות למילוט הצעירים המשתמשים במעגן במקרה של דלקה או התפוצצות. אנשי מקצוע העוסקים בעניין, וכלל שידוע לי זה אמור גם בקצין הכבאות הראשי במשרד הפנים, התריעו על כך.

אבקשך להשיבני, כשר הממונה על פעולתן של תנועות הנוער בארץ, על השאלות האלה:

1. האם מודע משרד החינוך לליקוי במיקומו של המעגן?

2. האם יש בדעת המשרד להעביר את המעגן למקום בטוח יותר, או לחלופין להבטיח סידורי ביטחון נאותים?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

המועדונים הימיים פועלים מתוך נמל הקישון בחיפה זה כמה עשרות שנים. עניין התברואה/או הסביבה איננו באחריות משרדנו. משרדנו איננו קובע את התקנים לנושאים הנ"ל ואין לו מידע על מקומות שבהם יש סיכון מחמת חומרים כימיים או מכל סיבה אחרת.

מכל מקום, ביקשתי ממנהל המחלקה לטיפול בתלמיד לבדוק את המקום מההיבט הבטיחותי, עם אנשי הבטיחות של דשנים וחומרים כימיקלים, שלהם שייכת חוות המכלים.

619. מצבה של שכונת הדרוזים בשפרעם

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ו' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

מצבה של שכונת הדרוזים בשפרעם נחשב לרע. שכונה גדולה זו סובלת ממחסור כבד ענפי הרווחה, ובמיוחד בשירותים סוציאליים הנוגעים לבני נוער. מדובר בשכונה שכל בניה אורחים נאמנים למדינתם והוכיחו את עצמם בשירותה. לצערי, התמורה שהם מקבלים ממוסדות מדינתם נופלת בהרבה משיעור תרומתם לה. אין בשכונה זו בית-ספר, מועדון נוער, מתנ"ס, מגרש ספורט וכדומה, אף שדברים כאלה קיימים במקומות אחרים ביישוב.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תיאור המצב לעיל נכון?

2. מדוע לא דאג המשרד המתאים לטפח את השכונה ולקדמה, כדי לסגור את הפער בינה לבין שאר השכונות?

3. האם בדעת השר לבדוק את העניין ולהורות לגורמים הנוגעים בדבר לדאוג לשיפור המצב ולהקמת פרויקטים חדשים?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1–3. בעיר שפרעם כ-23,000 תושבים, מהם 18% דרוזים. הדרוזים גרים בעיקר בארבע שכונות לא רצופות במערב העיירה, אך גם במפוזר כשאר חלקי העיר.

בשפרעם ארבעה בתי-ספר יסודיים ממלכתיים ובהם יותר מ-100 כיתות, ועוד שני בתי-ספר יסודיים עדתיים קטנים. חסרות כ-25 חורי לימוד בכל ארבעת בתי-הספר הממלכתיים.

התלמידים בני העדה הדרוזית לומדים רובם בכית-הספר א' שבמרכז העיירה, ובו הן המנהל והן סגן המנהל הם דרוזים. ילדים נוספים לומדים בבית-הספר ג' שבצפון-מערב העיר, וארבע כיתות נמוכות השייכות לבית-ספר זה נמצאות בסניף שכלל השכונה הדרוזית. ילדים דרוזים אחרים לומדים גם בשני בתי-הספר העדתיים.

מבחינה גיאוגרפית, שלוש מבין ארבע השכונות שבהן

יחול בעתיד הקרוב שינוי בתחום זה, עלול המחסור במורים להחמיר עוד יותר.

אחת הסיבות העיקריות היא, לדעתנו, נטייתם של בוגרי החוגים המדעיים לפנות לתעסוקה במפעלי תעשייה, בחברות וכדומה, ולא להוראה, בעיקר בגלל תנאי השכר ואפשרויות הקידום בתחום המקצוע אותו הם למדו. יש לשער שגם הבחירה הראשונית של סטודנטים במקצועות הלימוד שלהם באוניברסיטאות מוכתבת לא מעט, במידה זו או זו, על-ידי הגורם הכלכלי — ועל-ידי כך גם נקבע גודל המאגר הפוטנציאלי של מועמדים להוראה.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת ששאלו בענין זה, שלפני שבועות מספר הייתי בטכניון והקדשנו לכך חלק גדול מן היום. היו שם נציגי המוסדות אשר עוסקים בהוראת המדעים, והשאלה הזאת נכדקה לאורכה ולרוחבה. אני חייב לומר, כי באמת התמונה המצטיירת מדאיגה.

נמסר לי, כי בשנתיים האחרונות החל משרד החינוך לנקוט פעולות לחיזוק המצב, הן לטווח קצר והן לטווח ארוך, ובנייה הקמת קרן מלגות לעידוד סטודנטים למדעים לפנות להוראה. דומני שמסרתי זאת ככנסת — הקרן הוקמה בעזרת קרן רוטשילד, אשר הואילה להועיד כ-300,000 דולר, כדי להכשיר מורים למקצועות המדעיים. נוסף על כך, מופעלת מסגרת של הכשרת הנרסאים להוראה, ויש סיכום עם צה"ל על הפניית בנות לעתודה אקדמית ללימודים לקראת הוראת טכנולוגיה ומדעים. אנו שואפים גם לחיזוק הקשרים בין המורים למדעים לבין מוסדות המדע והמחקר; הפעלת מסגרות מרכזיות להוראת מדעים ברמה גבוהה; פיתוח המודעות של מנהלי בתי-ספר ויועצים לצורך הכוונת תלמידים ללימוד המדעים וכיוצא באלה.

לאחר כל זאת אני חוזר ואומר, כפי שאתם ציינתם, שהסקר מעיד על מצב חמור בתחום זה, ואעשה במיטב יכולתי כדי לטפל בו באופן מרוכז.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה לשר החינוך והתרבות.

ד. הצעה לסדר-היום

סכנה בפעילות מיסיונרית של המורמונים והפסקת הקמת שלוחת האוניברסיטה המורמונית בירושלים

העמים הנוצרים השונים באירופה, אשר לכולם כמעט היתה יד בהשגת היהודים בכל מיני שיטות המתה שונות וגוראות שהשכל האנושי אינו מסוגל להבינו. וכל זאת קרה בידעתם, ולפעמים גם בכרכתם, של רבים מקרב הכמורה הנוצרית, אשר במשך כל הדורות חלקה רב היה בשפיכת דמים של יהודים במדינות שבהן הם חיו.

והנה, אחרי כל מה שקרה לנו, לאחר ששליש מעמנו הושמד, כאשר אחרי השואה קיימת התבוללות של חלקי עמנו כמדינות שונות בעולם הגדול, המגיעה לממדים מדהימים, כאשר כל העמים, ובמיוחד סביבנו, גדלים ומתפשטים ואנו הולכים ומתמעטים, נצטרך לעמוד כאל ככנסת, במדינתנו היהודית הריבונית, להזעיק את עם ישראל וממשלתו להתגונן בפני מכת המיסיון של כל מיני כיתות נוצריות, אשר מטרתן חד-משמעית: להעביר יהודים על דתם במדינתם הם. זאת, בדיעת השלטונות המרכזיים והמוניציפליים ובתמיכתם.

חברי הכנסת, כיתות וסקטות מיסיונריות שונות שורצות לעשרות ברחבי המדינה, מרעילות נפשות בישראל, מעבירות

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר החינוך והתרבות, ביום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

על-פי סקר בין-לאומי שערך הארגון הבין-לאומי לחקר הישגים בחינוך שמרכזו בשטוקהולם, אחוז הלומדים מתמטיקה בישראל בהיקף רחב, 4 או 5 יחידות, מגיע ל-10%, ואילו בארצות מפותחות אחרות הוא מגיע ל-50%. גם מספר שעות הלימוד במתמטיקה קטן לעומת הנעשה בארצות מפותחות אחרות, ויש תשומת לב פחותה לדגשים חדשניים כגון מחשבים, לוגיקה וסטטיסטיקה.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני:

1. האם נתונים השוואתיים אלה מדויקים?
2. האין בנתונים אלה כדי להראיג מדינה המתמודדת עם אתגרים טכנולוגיים כה מורכבים?
3. האין בנתונים אלה כדי לפגוע כרמה של לימודי המדעים בחינוך הגבוה?
4. האם בדעת השר לשנות את המצב, וכיצד?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

קודם כול, אני רוצה לומר באופן כללי, שהנושא שהועלה גם על-ידי חבר הכנסת צבן וגם על-ידי חבר הכנסת עובדיה עלי כשאלות שלהם נראה בעיני עניין מרכזי ביותר, במסגרת פעולתי במשרד החינוך, בדעתי לתת לו דגש חזק ומחוזק, כי אני רואה בכך עניין הנוגע לעתידה של מדינת ישראל, בתחום הכלכלי, התעשייתי והביטחוני. זו הקדמה כללית.

בתשובה על השאלות, אני רוצה לומר, כי מספר המכשירים עצמם בהוראת המדעים אכן קטן בשנים האחרונות בצורה מדאיגה. הסקר שפורסם, אם כי הוא נשען על נתונים חלקיים בלבד, ממחיש זאת. אומנם כאשר מתגלה בבית-ספר זה או זה מחסור במורה לאחד מהמקצועות המדעיים, בדרך כלל מוצאים פתרון מקומי או זמני. אבל, התחזית היא שאם לא

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום. הנושא הראשון — סכנה בפעילות מיסיונרית של המורמונים והפסקת הקמת שלוחת האוניברסיטה המורמונית בירושלים. מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לא אחת אני תוהה ומהרהר מה קרה לנו, מה קרה לעם חכם ונבון, לעם היישוב בציון המשוחזרת, אשר נגאלה מעול זרים כדמים וכדם, עם שזכה למדינה עצמאית יהודית, לשחרור מעול הגויים אחרי אלפי שנות גלות קשה ורדיוית דם.

כימים אלה, חברי הכנסת, מציינ עם ישראל ומציינים שרידי השואה 40 שנה מאז השתחררותם ממחנות המוות. לפני דור וחצי החלו לצאת לאור העולם ולחופש שרידי משרפות הגזים, בהשארים מאחוריהם עצמות שרופות של הורים וילדים, אחים ואחיות, שעפרם פוזר לארבע רוחות העולם. שישה מיליונים מעמנו הושמדו על-ידי הנאצים כעזרת בני

המורמונים ביוטה, ספנסר קימבל, הצהיר לפני שומעי הסמינר לנציגים המחוזיים של הכת וציטט מהטפותיו של נביאם את המשפטים דלקמן: "כיצד שכחתם את היהודים, את אנשי בריח? קיללתם אותם, שנאתם אותם ולא ניסיתם להחזירם. אך אני האדון לא שכחתי אותם ואחזיר אותם אליי", ואלה אינם מיסיונרים?

ובכן, חברי הכנסת, בעידודה ובהמלצתה של עיריית ירושלים וראשה מר טדי קולק הוקצה לכת המורמונית שטח של למעלה מ-20 דונם בירושלים, באחד המקומות היפים והיקרים, וכאן קם מרכז מורמוני עולמי ואוניברסיטה אשר תשמש מוקד משיכה לסטודנטים ולצעירים יהודים, לפי התוכנית המקורית, ומכאן תצא תורת משיחם לרחבי מדינתנו. עובדה היא, אדוני השר, כי בעידודם של השלטונות הושלמו כל התהליכים של התכנון וכבר אושרו על-ידי כל הוועדות הנוגעות בדבר, והפרויקט המורמוני בירושלים יצא לדרך. לפי התוכנית — אם לא נשכיל לסכלה ולבטלה מיד — יקום מבנה ענק ובו אודיטוריום בן 300 מקומות, כיתות לימוד, עזרי הוראה ממוחשבים, ספרייה, אולם ספורט, ואליו יוצמדו מעונות ל-200 סטודנטים — והכול ברמה גבוהה ביותר ובהשקעה של 12 מיליון דולר, ליד האוניברסיטה העברית, ואין לי צורך לפרש יותר.

גברתי היושבת-ראש, ראש העיר מר קולק טוען, שנציגי הכת המורמונית התחייבו בפניו, לפי דרישתו — ואני מאמין לו — אבל לא בכחב אלא בעל-פה, להימנע מפעילות מיסיונרית בקרב היהודים, והיות שהם, לפי דבריהם, ידידי העם היהודי, וכן — וזה העיקר — תרמו מיליון דולר לקרן ירושלים, אין לנו להיות מודאגים ואל לנו להגזים ולפחד מסכנת השפעתם על האוכלוסייה הצעירה. ואני מדגיש: האוכלוסייה הצעירה, כי כאן הגקודה החלשה.

כמה אירוניה וגיתון, חברי הבית: הכנסייה המורמונית — החזקה והידועה כאגרסיביותה המיוחדת בין כל הכיתות המיסיונריות האחרות, והן כולן טוענות כך — ואשר מטרתה היא העם היהודי בציון המשותפת, מקימה בתוככי ירושלים אוניברסיטה, לשם מה ולמי? מהי מטרתה — להטיב עמנו או להטיף לנו את תורת הצריות?

והרשו לי לקרוא כמה משפטים מספר ההדרכה, זה חשוב מאוד כדי שנדע אם יש לנו כאן עניין עם מיסיון ממש, או עם אנשים תמימים אוהבי העם היהודי, יש לפנינו תוכנית שימושית להמרת הדת ליהודים — זו הכותרת שלהם — מוגשת על-ידי מרכז הכנסייה המורמונית בסולט-לייק-סיטי, יוטה. אני מצטט: "לכל שעמלו ביהודה חוזרת זו של הדרכה מיסיונרית מאוד חשובה בתוכנית המרת הדת של היהודים. אין לנו כוונה שתזכור אותה בעל-פה" — נאמר למדריכים — "היא הוכנה כדי שתוכלו להסביר לשכנים היהודים עקרונות שלפיהם יתנהגו בחייהם. האינפורמציה בחוכמת זו, יחד עם התפילה והדרכת רוח אלוהים, תועיל לכם ללמד ביעילות ומבלי לעורר התנגדות". "כדי להכיר את החוכמת" אומר המטיף "בטרם תנסו להציג את הבשורה שלנו ליהודים — היהודים חייבים להקשיב ולקבל את הברית-החדשה ולקבל את ישו כאדונם ומשיחם".

"בחוכמת חמישה חלקים. החלק הראשון" כך אומר המטיף למדרוך "עוזר לך להבין את רגשות היהודים היום. תבין איך זה לגדול בבית יהודי מורמני, הבה נקשיב להדגשתם, שהבית היהודי המורמני חלש כנראה מבחינה יהודית — ולנצל את הרפיון שחל בקרב הדור הצעיר."

על הדת, מטיפות לאמונה באותו איש, בדרכים ובשיטות אשר נאסרו בכל מדינות העולם ואסורות לפעמים גם על-פי חוקי ישראל, ולא אחת הן גם מעודדות ועוזרות לירידה מן הארץ.

חשבון ארוך לנו, לעם היהודי, עם דת החסד, חשבון עקוב מדם ודמע בתולדות עמנו. שבנו לארצנו, בעזרת ה', לארצנו הנכספת והאהובה, אחרי גלות קשה בין עמים צוררי היהודים, מתוך ביטחון ואמונה —

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כשאמרת "דת החסד", למה התכוונת?

אברהם ורדיגר (מורשה):
הדת הנוצרית נקראת אצלם דת החסד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
שמת את זה במרכאות?

אברהם ורדיגר (מורשה):
במרכאות. נכון, אדוני השר, אתה צודק — במרכאות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אם אתה רוצה לקרוא לה כך — — —

אברהם ורדיגר (מורשה):
לא, לא.

— שכאן בארץ-ישראל שלנו ירווח לנו, כאן נשתחרר מהמועקה ומהפחד מפני התבוללות, שמד והסתה נגד היהדות בידי זרים ונוכרים. והנה, מדי פעם הולך ומתברר שהמצב אינו כך, וכאן בארץ הקודש, בירידת השלטונות, פורשים את רשתם המסוכנת מיסיונרים ומיסיונים, חלקם מנוהלים על-ידי מומרים, ומנסים ללכוד ברשתם יהודים תמימים על-ידי פיתויים והטפות, וכן רבים מהם מתנחלים ומתיישבים בארצנו כתושבי קבע.

אכל הפעם, גברתי היושבת-ראש, אדוני השר וחברי הכנסת, באתי להזעיק ולהתריע על תופעה חדשה, שבה אני רואה סכנה מוחשית ומיידית בהשפעת המיסיון, ופתח חלילה להרעלת חלק מהדור הצעיר בחובנו, אשר לצערי אינו מחוסן דיו בפני רוחות זרות ועזות הנושבות עלינו מבחוץ.

חברי הכנסת, מורמונים עליין, ירושלים, עובר אורח החולף ליד בית-החולים אגוסטה-ויקטוריה בכיוון האוניברסיטה העברית בהר-הצופים — אחד השטחים היפים ביותר במדרונות ההר המשקיף על ירושלים ההיסטורית, העתיקה — יראה לצדו של הכביש מבנה רחב-ממדים ההולך וצומח מתוך סלעי הסביבה, ותנופת הבנייה מתגלה במלוא עוצמתה. קצב העבודה והבנייה, נראה יוצא דופן בימים אלה של משבר כלכלי והקפאה בחומרי משק שונים. קצב הבנייה במקום מוכיח, כי מאחורי הבניין רחב-הממדים, העומד לקום כאן, ניצב גוף כלכלי רב-עוצמה ולרשותו משאבים רבים, ובכן, הגוף בעל-העוצמה, שהשפעתו מגיעה למרחקים, ומטרתו העיקרית, היסודית, היא העם היהודי בארץ הקודש, הוא הכנסייה המורמונית.

לא אוכל כאן, חברי הבית, בזמני הקצוב לצייר תמונה כוללת של הכת, אשר רואה קרבה מיוחדת לעם היהודי היושב בציון. מדובר בכת אשר מרכזה בארצות-הברית, בסולט-לייק-סיטי שביוטה, "כנסיית ישו המשיח וקדושי אחרית המשיח" — זה השם — והמטרה: להחזיר את היהודים לקבלת הכרית החדשה ואמונה במשיח שכבר הופיע לפני כאלפיים שנה, כדברם, ולקבלו כאדונם וכמשיחם. נשיא

המורמונים כאוניברסיטה פעלו בחוות הלימוד של רמת-רחל. הם גיסו לאתר מקום כמערכ העיר, אך עיריית ירושלים, עם מינהל מקרקעי ישראל, השיגו להם מגרש במזרח העיר, בין שני מוסדות נוצריים קיימים: הפדרציה הלותרנית העולמית ונציגות הוויסקי.

כאשר הובא לדיעת המועצה להשכלה גבוהה — ופה מגיע קטע שבו אני קשור כיושב-ראש המועצה הזאת, אם כי זה לא היה בטיפולי — כי האוניברסיטה ברינגה יאנג מבקשת להקים בירושלים שלוחה אקדמית, נאמר לנציגי המורמונים כי לא יוכלו לפתוח תוכנית לימודים אקדמית להענקת תארים, שכן הדבר מנוגד לחוק המועצה להשכלה גבוהה. עם זאת, המוסד הזה אינו זקוק לאישורנו שלנו, אם הוא רוצה לקיים לימודים לא אקדמיים. במסגרת זאת יש לראות את התוכנית שהם קוראים לה "תוכנית הלימודים במזרח הקרוב", אך זאת בלא שם אוניברסיטה, כי השם מוגן בחוק המועצה להשכלה גבוהה.

בידי המועצה להשכלה גבוהה יש מכתב בחתימת עורך-הדיון של האגודה המורמונית המודיע, כי הלימודים אינם אקדמיים והתלמידים יהיו אזרחים אמריקנים בלבד. אם כן, שום סטודנט ישראלי לא יורשה להתקבל לתוכנית לימודים זו. חבר הכנסת ורדיגר, בחום לימודיהם חוזרים הסטודנטים האלה לארצות-הברית.

הואיל וכפי שהודעתי בתחילת דברי, הנושא אינו בטיפול ישיר במשרדנו, והמשרד עסק רק בעניין הקשור במועצה להשכלה גבוהה — אינו מתנגד, גברתי היושב-ראש, שהנושא יועבר לוועדה מועצות הכנסת, אולי ועדת הכנסת תחליט מהו הפורום המתאים ללכך את הסוגיה הזאת. ישמעו דעות שונות, יקבלו אינפורמציה וידונו. יותר מכך אין לי להוסיף בשלב זה.

הי"ר ח' גרדסמן:

תודה רבה. הצעת השדר היא להעביר את הנושא לדיון בוועדה. הצעה אחרת, לחבר הכנסת מרדכי בראון.

דב שילנסקי (הליכוד):

הצעתו תהיה בוודאי לדון במליאה, לא?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את זה הציע המציע.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסך הכול, זהו עניין שולי, ולא הייתי טורח להציע להסיר אותו מסדר-היום של הכנסת, אלמלא חשבתי שמבחינה עקרונית יש בטיפול החוזר ונשנה מצד חוגים דתיים אצלנו בעניין המיסיון טעם לפגם.

דוד דיני (חזית דתית לאומית):

זה נוגע רק לדתים?

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנו שומעים כל כמה חודשים, מאז אני זוכר את עצמי כילד, זעקות על פעולות המיסיון בארץ-ישראל.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אם כך, יש משהו בזה, לא?

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ההפחדה שמפחדים אותנו בעניין הזה יש לה איזו מטרה ותכלית, ונראה לי כי יש לה השפעה שלילית.

אבל לפני כן, רק להשלמת העניין, אני רוצה לומר, ששדר החינוך והתרבות הסביר את העניין כל כך יפה. שהתפלאתי

"החלק השני הוא מילון קצר של מושגים יהודיים". "החלק השלישי מכיל את קיצור ההיסטוריה התנ"כית של היהודים". "החלק הרביעי מכיל תוצאות הסקר האחרון שנערך בין יהודים, ואשר מטרתו היתה לוודא מה באמת יודעים היהודים על עצמם ועל ה'". "החלק התמישי מכיל הדרכה איך לדפוק על דלתו של יהודי, מתי ואיך להציג את הספרות המיסיונרית ונתונים להדרכת הקדושים איך להשיג הפניות ואיך להתחבר עם יהודים מומרים".

אחרי שתכלול פקודה לעבוד עם יהודים — ממשיך המטיף — ה' יברך אתכם, עבודתכם לא תהיה קלה, אך הרושם והחויות שתעברו יישארו אתכם למשך כל ימי חייכם. תורת ישו לא הועברה ליהודים כבר אלפיים שנה. הם לא שמעו כל נביא, לא ראו כל תקנה של הכנסייה הקדושה, נדרו ממדינה למדינה. כעת, בהתאם להכשחת ה' הקדמוני הגיע זמנם לשמוע שוב שהגיעה הברית החדשה. והוא מסיים: רבים מבין הבוגרים היהודים בין הגילים 20—30 הם אחיאסיטים, אך הרבה מהם היו רוצים להאמין באל אמיתי.

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, קצרה היריעה לתאר בפניכם את תורחם של המורמונים וכוננותיהם — ואני מדגיש: את כוננותיהם, מתוך כתיבם שלהם. דבר אחד ברור לנו: עלינו לדרוש מהממשלה, ממשרד הממשלה, מעיריית ירושלים, לערוך בדיקה מחודשת של כל הנתונים, ובינתיים להפסיק את המשך הבנייה. אל נוניא את הנושא, כי נאחר את המועד. אל נזלול בסכנה המורמונית, כי בנפשנו הדבר. תודה.

הי"ר ח' גרדסמן:

תודה רבה. אבקש משר החינוך והתרבות להשיב.

שר החינוך והתרבות י' גבון:

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת, אקדים ואומר, כי הנושא שהעלה חבר הכנסת ורדיגר אינו שיך לתחום טיפולו של משרד החינוך והתרבות. כמובן שהעלה אותו חבר הכנסת ורדיגר, רק מלה אחת בכל הצעתו לסדר-היום אולי קושרת את הנושא למשרד החינוך והתרבות — עניין האוניברסיטה שהמורמונים אמורים להקימה בירושלים.

ההצעה הזאת של חבר הכנסת ורדיגר נדדה מאיש לאיש. כפי שנאמר "רפן כה וכה ירא כי אין איש". אני מנדב אינפורמציה והתרבות, שקיבלתי מעיריית ירושלים וממקורות אחרים. אני אינני אחראי לאינפורמציה ולא לטיפול בנושא הזה, אבל אמסור את הדברים, כפי שנמסרו לי.

הנתונים שנמסרו לי, על-ידי עיריית ירושלים בעיקר, מראים, כי נציגי הכח הזאת פועלים בירושלים למעלה מ-15 שנה, ולפי עדויות העירייה, לא היה מקרה שבו נחשדו בפעולה מיסיונרית במעשה. בכתב או בדיוור. כך אמורים בעירייה.

מה הם עושים? הם מכיאים הנה, מהאוניברסיטה שלהם הקרויה ברינגה יאנג. צעירים לסמסטר אחד או שניים, כדי להכיר את הארץ ואת חושביה. הצעירים הנוצרים האלה חוזרים לאתר מכן לארצות-הברית. לפי עדויות מארצות-הברית, הם פועלים כשגרירים של רצון טוב כלפי ישראל שם. יש גם לא מעטים מהם כחוגי השלטון בארצות-הברית, אם כי זה לא שיך למה שאחא אומר, ואני מציינ זאת רק דרך אגב. במגיעים עם נציגי המורמונים, הן אלה הגרים בארץ והן אלה שביקרו כאן, הם הביעו התחייבות שלא לעסוק בפעולה מיסיונרית.

לפני כמה שנים ביקשו המורמונים לבנות בניין לאוניברסיטה משלהם. שתהיה שלוחה של האוניברסיטה בארצות-הברית ברינגה יאנג. באין מקום קבוע, החוגים

מיסיונרים. במקרה זה הזעקה פוגעת, לדעתו, ביעד לא מוצלח במיוחד. משום שהמורמונים אכן מגלים ידידות מרחיקה לכת לישראל. אני מעיד על עצמי, שהמנהל של המורמונים בא מפעם לפעם לוודא, שלא אשכח להשמיע את הטעון הזה או את הטעון הזה עלימנת לשכנע את הסטודנטים שהוא מביא מחוץ-לארץ כמה ישראל יפה וכמה ישראל נהדרת. אינני חושב שהבאת הנושא לדיון בכנסת תורמת לידידות זו, שכדאי לטפח אותה.

אולם, כאמור, זה לא היה מדאיג אותי אלמלא ראיתי בכל הדיבור החוזר ונשנה של "מיסיונרים עליך" דיבור שהוא לעניות דעתי, גלותי מאוד, והוא מזין את הקהל הישראלי בלא שום הצדקה באיזו שהיא קסנופוביה, באיזה חשש מיותר מזרים. אמרו כאן שהמורמונים לא המירו את דתו של איש, אבל אני חושב שכל המיסיון הוא דבר שבטל לא בשישים אלא בשישים אלף. אין לזה כל משמעות במדינה יהודית שיש בה חינוך יהודי. כאשר זה קורה בשולי השוליים, אין כזה עניין ציבורי. הנזק בצעקות חוזרות ונשנות נגד מיסיון הוא הרבה יותר גדול, כי אלה שקולטים את המסר, קולטים את המסר של הסתגרות יהודית כלפי פנים, במקום שנהיה כפי שאנחנו צריכים להיות לאחר תקומת הציונות, פתוחים בפני כל העולם ללא חדרות וללא פחדים.

זה מקרה אופייני של כנסייה גדולה וחשובה, האוהדת את ישראל, שבשום פנים ואופן אסור לסגור בפניה את הפעילות בישראל.

לכן אני מציע להוריד את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חבר הכנסת ורדיגר, אתה מסכים שנעביר את הצעתך לדיון בוועדה? ועדת הכנסת תחליט באיזו ועדה.

אברהם ורדיגר (מורשה):
אני מסכים.

היו"ר ח' גרוסמן:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: הצעה אחת להסיר את הנושא מסדר-היום, והצעה אחרת — להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. מי להעביר הנושא לוועדה? מי להסיר הנושא מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה שתקבע ועדת

הכנסת — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ח' גרוסמן:

קשה לומר שהיתה הצבעה המונית, אבל ברוב קולות יחסי, בהתאם להשתתפות, הוחלט להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

שהוא לא התנגד להעברת הנושא לוועדה, מפני שתשובתו מראה בהחלט שנטפלים כאן לפעולה כונה-פידה. את עוונותי אני מגלה כאן. מדי פעם בפעם אני מרצה לפני קבוצה זו של המורמונים, ולכן אני מכיר במקרה את הפעולה הזאת, ומה שאמר שר החינוך הוא מדויק באמת. פעולה זו — והלוואי שתהייה רכות כמה — גם מכניסה מטבע חרץ, גם מאפשרת העברת מידע אמין על הנעשה במדינה. בעניין זה איננו יחידים במינו. בכל ארץ מתקנת באירופה יש סניפים של אוניברסיטאות אמריקניות לרוב, והלוואי שיקימו כאן סניף של אוניברסיטת קולומביה או של אוניברסיטת ניו-יורק.

אברהם ורדיגר (מורשה):
הם לא מיסיונרים.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המורמונים הבאים לכאן אינם מיסיונרים. כפי ששמעתי משר החינוך והתרבות, לא רק שאינם מיסיונרים, אלא אף התחייבו שלא להיות מיסיונרים.

אברהם ורדיגר (מורשה):
אבל כל הצטננות האלה שאני ציטטתי — — —

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת ורדיגר, אבקש שלא להפריע.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת ורדיגר, יש לי כעיה. נפצעתי במלחמת השחרור ומאז אינני שומע טוב. אתה צועק, ואינני שומע אותך. אתה רוצה לשאול עכשיו שאלה בשקט? בבקשה, אבל אל תפריע לי כאמצע הדברים.

היו"ר ח' גרוסמן:
לא, יש לך בסך הכול חמש דקות כדי לנמק את הצעתך. לכן, אני מבקשת שלא להפריע.

אברהם ורדיגר (מורשה):
מדוע אי אפשר לאשר לי קריאת ביניים? מה קרה?

היו"ר ח' גרוסמן:
כי יש לו רק חמש דקות לנמק את הצעתו האחרת.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסביר לך מדוע. אינני שומע מה שאתה אומר, וזה חבל. אתה יכול להמשיך, ואני אמשיך לדבר.

אברהם ורדיגר (מורשה):

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, אינני מתרעם על זה.

על כל פנים, אני רוצה לציין, שאוניברסיטאות ורות או בתי-ספר זרים, המעוגנים בדת הנוצרית, ככולם יש איזה אלמנט אבנגלי. זה דבר שהפריד בין הנצרות לבין היהדות מקדמת דנא. הרי ההבדל העיקרי בין היהדות לנצרות מתחילת הדרך היה, שהנצרות היתה פרולטיטטית והיהדות לא רצתה להיות מגיירה. זו איננה רכותא, ולכן בכל עניין הקשר עם הנצרות אפשר תמיד למצוא ציטוטים שבהם מדובר על איך לכבוש את לבם של אפריקנים, אינדיאנים וגם יהודים. אין זה אומר שבמצב השורר כיום במדינת ישראל המורמונים הם

ה. הצעה לסדרהיום שכר הלימוד באוניברסיטאות

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אשמח אם תחקן את דברי בעניין זה.

מה קרה? שכר הלימוד נקבע עליי ועדת קצב עד שנת החשמ"ז, היינו — יש לנו עוד שנתיים, ושכר הלימוד הוא 530 דולר ועוד קצת במחיר שקלי. עכשיו באים, באמצע שנת הלימודים, כאשר הציבור כבר לכוד, ומעלים את השכר פעמיים: פעם אחת בתוספת שכר לימוד; ופעם שנייה באגרה, היינו. העלאה של קרוב ל-400 דולר בסכום שקלי. מ-537 ל-900 — זהו הפרש עצום באמצע שנת הלימודים, עם גבייה רטרואקטיבית.

ברור שהמצב הוא קשה, ברור שיש צורך בחיסכון. אדוני השר, אני יודעת שהגדלתם את מספר ההלוואות שיכולים סטודנטים לקבל עד סכום של 200 דולר ל-5,000 דולר. אני מציעה — אני חושבת שהדבר חייב להיבדק ויש למצוא את השיטה — שכל סטודנט שאין לו יכולת לשלם שכר לימוד יוכל לקבל הלוואה שתוחזר עם תום לימודיו, עליי שהות שהמדינה תקבע לו לתקופה קצובה. אבל, מן הראוי שכל סטודנט יוכל לקבל זאת.

שר החינוך והתכנון י' נבון:
יש.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המספרים שנמסרו לי מעירים, שיש רק מספר קטן של מלגות לאלה שפעילים בפרויקט פ"ח, אלה מקבלים הקלות. אינני מדברת על פרויקט פ"ח, שהוא יפה וטוב כשלעצמו. יש מקצועות לימודים שבהם אדם אינו יכול להתפתח לפרויקט כזה או לעבודה כזו. אני מציעה שיוכלו לקבל הלוואה ויחזירו אותה בתשלומים בעתיד עם סיום לימודיהם.

השאלה היא מהו ההיקף של הדברים האלה. אני מביטה בפניך ונממה לי כאילו אני מכוננת לדעת גדולים, וכל זה כבר ערוך ומקובל. אם אומנם מה שאני אומרת ומבקשת הוא בבחינת ערוך ומקובל, לא ברור לי על שום מה ועד הסטודנטים — — —

שר החינוך והתכנון י' נבון:
לא כל מה שאני אומרת, אבל בנקודה הזאת — כן. אני אסביר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אומרת, שכל סטודנט יהיה זכאי לקבל הלוואה ולהחזירה עם תום לימודיו, בלי קשר לשיעור הכנסת ההורים. מותר לאדם בן יותר מעשרים שלא להיות תלוי בהוריו, ולא לרצות מהם לחם חסד. גם יש מקרים שהיחסים אינם תקינים. ההורים אינם מקבלים החלטות ממס הכנסה לגידול ילדים מעבר לגיל הזה. לא בשל החוק ולא בשל שום הצדקה — ההורים אינם חייבים לזון אותם עוד. את הנטל הזה החברה חייבת לקבל על עצמה, כדי שאפשר יהיה לקדם את ההשכלה הגבוהה, שמדינת ישראל זקוקה לה ומעוניינת בה.

אני מציעה כאן דיון במליאה. למעשה, מה שאני רוצה הוא, שוועדת החינוך תתפנה בעזרתך, ותשמע את הדברים. הטענות של הסטודנטים הם רבים ומגוונים. התוספות שנבקשו היום על השכר הן רטרואקטיביות, ובאמצע שנת הלימודים. ההצעות השונות — חלקן אינני מקבלת — שהובאו עליי סטודנטים, זכותן להישמע, אף שהצעותיהם

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה השנייה בסדרהיום: שכר הלימוד באוניברסיטאות. מאת חברת הכנסת שולמית אלוני בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, יש לי הרגשה קשה לנוכח ההתייחסות של הממשלה היום להשכלה גבוהה, כאילו החלטנו להתנער מהנכס החשוב ביותר שהיה בארץ הזאת, וזוהי קבוצה גדולה של אנשים משכילים, רחבי דעת ורבי דעת; להתנער מהצורך להכין קבוצות גדולות של אנשי מקצוע ושל אנשי מדע, מהצורך בפריצה לעולם של מחר, לעולם של שנות האלפיים.

ההכבדות, שאנחנו עדים להן היום, הן על כוגרי בתי-הספר התיכוניים והן על הסטודנטים, באות למעשה לתנוק, לקצץ ולהכביד על מי שרוצה ללמוד, במקום לשאוב ולהעניק עידוד וסעד.

נתחיל במה שקורה אצל בוגרי בתי-הספר התיכוניים. אמרנו שיש לנו, כביכול, חינוך תיכון חינוך ואי-אפשר להיכנס לאוניברסיטה בלא להיבחן בבחינות בגרות. אם עד כה שכר, תשלום או אגרה — אינני יודעת כיצד קוראים לתשלום זה — בעד נקודה בבחינת בגרות היה 200 שקל, היום התשלום הוא 3,000 שקלים, היינו 1,400% יותר. אם מינימום הנקודות שהתלמיד צריך הוא 25 — 26 נקודות, משמע שבוגר בית-ספר תיכון צריך לשלם 75,000 שקל רק כדי לעמוד בבחינות. בלא להתחייס לשכר הלימוד, לספרים, לשיעורי עזר ולכל ההוצאות הנגררות הנוספות. 75,000 שקל לפחות כדי להיבחן בבגרות ולקבל תעודת בגרות — זהו סכום עתק בלתי מוצדק. ואי-אפשר לתבוע סכום עצום כזה מהורים של תלמידים ומתלמידים שסיימו 12 שנות לימוד, כדי לקבל את התעודה, שהיא תעודת הכניסה לחיים אקדמיים. אני חושבת שהדבר חייב להיבדק ולהשתנות.

אחר כך אנשים הולכים לצבא, הולכים למילואים, הולכים לשירות לאומי ורוצים ללמוד. בעוד יש לנו בארץ, מטעמים פוליטיים, רבבות תלמידי ישיבות שאוכלים ואינם עושים, ולא רק שכר לימודים משולם מקופת הציבור אלא גם שכר מחיתם, הרי ביחס לסטודנטים הממשלה נוהגת כשיטת איפה ואיפה: א. מי שהקדיש שנים לשירות איננו מקבל ניקוד של זיכוי מהמדינה חייבת לתת לו על כל שנת שירות לאומי או שירות צבאי: ב. שכר עבודה לסטודנט שנקבע על-ידי הרשויות הוא 1.1 דולר, היינו — שכר רעב וניצול; ג. מטעמים שאינם מובנים לי, בוגר על-פי החוק, אישיות משפטית על-פי החוק, גבר או אשה בגיל 20 או 21 או 22, אם אינם נשואים, מסמיכים אותם לשולחן הוריהם, והם חייבים לשלם שכר לימוד לפי הכנסת הוריהם, היינו, לא ייהנו משום הקלה ומשום הלוואה, והם חייבים לספר מהי הכנסת ההורים. כך נמסר לי מהסדרות הסטודנטים. תקן את דברי אם אני טועה. אם הוא נשוי או היא נשואה, אין מסמיכים אותם לשולחן הוריהם. אדם בוגר, שהוא טוב לשרת בצבא, שהוא טוב לקצונה, שהוא אדם העומד בשרות עצמו — מה עניין הכנסת הוריו לעניין שכר הלימוד שהוא צריך לשלם?

שר החינוך והתכנון י' נבון:
הדברים אינם נכונים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני אחראי לכך.

לגבי הסטודנטים — ועדת קצב קבעה פרק זמן של חמש שנים. המספר הזה לקוח מוועדת נבון. שקדמה לוועדת קצב — גם שם נקבעו חמש שנים. מבחינה ציבורית מוסרית הסטודנטים צודקים. יש התחייבות ללכת לפי ועדת קצב, דהיינו, חמש שנים. עוד לא הסתיימה מחצית התקופה — ומשנים.

סטודנטים נוהגים לצטט, ובצדק, מה שאני אמרתי כאשר הייתי יושב-ראש הוועדה הקודמת לקביעת שכר לימוד לסטודנטים, שאסור לגעת בהמלצות האלה, משום שאם ישנו אותן, מי יסכים ללכת כעתיד ולשכת בוועדות ציבוריות. ועוד נימוקים רומים מצטטים.

אינני אוהב להשתמש במלים גבוהות, אילולא המצב הקשה והחמור בתחום הכלכלי. שבו נתונה המדינה כולה. לא הייתי נותן יד לשינוי כהוא זה ברוח קצב.

גם השר משה קצב — ונועתי אתו בקשר לקביעת הדרכים שבהן יש לנקוט בתקופה הזאת — על-כרחו ובלי חדווה הצטרף לדעתי בקשר לצורת העלאת שכר הלימוד. האוצר והאוניברסיטאות ביקשו הכפלת שכר הלימוד: מ-700 דולר שנקבעו בזמן ועדת קצב, 728 דולר ליתר דיוק, ל-1,400 דולר. אנחנו לא קיבלנו את העמדה הזאת. בסופו של דבר החלטנו על שכר לימוד בשיעור של 700 דולר ועוד אגרה כשיעור של 200 דולר. בינתיים נכנסה לתוקפה עסקת החבילה הראשונה, שהקפיאה מתירים ואסרה על נקיבה במחירים שלא בשקלים. היה גם מי שחשב שאולי בהזמנות תגיית זו, החבילות הללו יתגבכו האחת על גבי השנייה, תעבור השנה ושכר הלימוד לא יישונה. באה עסקת חבילה ב' והוציאה את נושא שכר הלימוד באוניברסיטאות מכלל הנושאים שיש להקפיא את מחיריהם.

התניתי את הסכמתי להעלאת שכר הלימוד ולהטלת האגרה בקיום מערכת סיוע לסטודנטים. נוספת על זו הקיימת. אינני חושב שהדברים הם בגדר סוד. הם התפרסמו, וכגלל עמדותי זו התעכבה הבאתו של החוק לכנסת. ההצעה הזאת התעכבה כי לא הגענו לעמק השווה בדבר שיעור העזרה לסטודנטים.

700 הדולר מהווים את הבסיס כפי שהיה קיים בזמן ועדת קצב. כיום קשה לדעת מה הוא בריק בשיעור שכר הלימוד. זה תלוי ביום בחודש שבו אתה מודד אותו, כי הוא בשקלים והוא נייד. שמעתי הערכות שונות בעניין זה. יש להניח שהוא נע בסביבות 550 דולר, אי-אפשר לדעת סכום מדויק. כאשר ועדת קצב קבעה את שיעור שכר הלימוד היא קבעה אותו על בסיס של 700 דולר. יש אפוא הסתמכות מוסרית על קביעת שכר הלימוד בשיעור של 700 דולר, כפי שקבעה בשעתה ועדת קצב. יש, כאמור, אגרה בשיעור של 200 דולר. התנגדתי לכך ששכר הלימוד יועמד על 900 דולר, אלא כיקשתי אכחנה מדויקת בין שני הדברים האלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אגרה בעד מה, אדוני השר? אגרה באה תמיד בעד שירות מסוים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מדבר על אגרה, בנפרד משכר הלימוד. ויש בזה שתי מעלות מבחינת הסטודנטים ומבחינת התקציב: א. היא נושאת אופי זמני. יכול להיות

בעניין שכר לימוד מודרג אינן נראות לי. ראוי שאנשים בוגרים יקחו הלוואה וישלמוה אחר כך. גם יש צורך לבנות מחדש את מערכת השכר של הסטודנט — מיהו חייב לדאוג לכך, כי הדעת איננה סובלת שכר עבודה כה נמוך. ובעקבות הממצאים והמסקנות של ועדת קצב — יש לבדוק כיצד התוספות שלכם משתלבות בה, או שמא יש לעשות בדקה נוספת.

הערה אחרונה, אני יודעת שכאן אולי אני דורכת על יבלת שבמדינת ישראל אסור להזכירה, אך בכל זאת, כדאי לברוק, האם יש הצדקה להמשיך ולשלם למוסדות שגדלים כל כך — ויש לנו כמה אוניברסיטאות — ולהמשיך באותו מפעל, שבני משפחתם של מי שעובדים באוניברסיטאות משוחררים מתשלום שכר לימוד. לפי מספרים שפורסמו בנובמבר 1984, השחרור הזה עולה כמיליון דולרים. אותו מיליון, אולי אפשר לעשות בו חלוקה צודקת יותר, כדי לאפשר לציבור גדול יותר להגיע לכלל לימודים.

לסיכום דברי, אני חושבת שהחמיכה בסטודנט ובלומד איננה יכולה להיות כזאת, שלמי שלמד בשיבות ושיך למפלגה מסוימת הכול ניתן לו פלוס דמי קיום, ואילו על אחרים מוטל נטל כפול ומשולש. נוסף על שירות כצבא.

דוד דניני (חזית דתית לאומית):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לחזור ולברוק את הנושא של עצם הכניסה, היינו תעודות הבגרות, מפני שזה המחסום הראשון, ואינני יודעת לכמה אנשים הוא יהיה מכשול בדרך. תצטרכו לברוק את העניין הזה, כי הסכום הוא גבוה מאוד.

לכן, בתוך השינויים האלה, לנוכח המצוקה התקציבית הקיימת, אני מבקשת שיהיה דיון על הנושא הזה, תוך ראיית מכלול הדברים ומציאת דרך צודקת, שתאפשר לאדם מבוגר, שהמדינה מעוניינת בהמשך לימודיו, לעשותם כראוי, בלי שבסופו של דבר, לטווח ארוך, האוצר או קופת המדינה יהיו נזוקים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. אני מזמין את שר החינוך והתרבות להשיב על הדברים.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שני נושאים הוזכרה חברת הכנסת שולמית אלוני. הנושא האחד כללי — היחס להשכלה גבוהה, מצבה של ההשכלה הגבוהה; הנושא השני הוא שכר הלימוד של הסטודנטים.

בנושא הראשון הזדמן לי לומר דברים שונים בכנסת. אני שותף לדאגה למצבה של ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל. אני חושב שבשנים האחרונות היא קרצה ופגעה בה, לא אומר כודון, אבל זו התוצאה. כאשר ליחס להשכלה הגבוהה כממשלה זו — אני חושב שחל שיפור. אבל, הצרכים גדולים ויש להמשיך ולשפר. לא אעסוק בהרחבה בנושא זה היום, כי הנושא הוא שכר הלימוד של הסטודנטים באוניברסיטאות.

בעניין תעודות הבגרות, חברת הכנסת אלוני, לא יקרה שתלמיד לא יוכל לקבל תעודת בגרות או לגשת לבחינות הבגרות, משום שאין לו הכסף כדי לשלם בעד תעודת הבגרות. אני אחראי לכך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לבדוק את הדיווחים על מס ההכנסה של האב ושל האם וכדומה.

בסיכומי של דבר, בלי שמחה ובלי חרורה, אבל בלי חרירה, אני מתכוונן להביא לכנסת את החוק של העלאת שכר הלימוד והטלת האגרה. אני חושב שעלי-ידי הגדלת מערכת הסיוע, לרבות 2,000 המלגות של פ"ח והקצאת 5,000 המלגות בשיעור של 200 דולר כל אחת. בנוסף על קרן ההלוואות הקיימת, אפשר יהיה לענות על הבעיה.

אני יכול להגיד, שלא יקרה מקרה, שבו סטודנט לא ילמד מפני שאיננו יכול לשלם את האגרה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אפשר לשאול שאלה?

היו"ר א' נחמאס:

מה אדוני השר מציע?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אולי אשיב קודם על השאלה של חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הואיל והנושא מחייב חקיקה, והחקיקה ממילא תעבור אחר כך לוועדה, אני מוכנה להסתפק בתשובה של השר. אבל, יש לי שאלה נוספת להבהרה בעניין התשלומים בעד בחינות הבגרות. איך אתה מתמודד עם הבעיה, עם הסכום של 78,000 שקל? אני רוצים לדעת. התשובה חשובה לנו מבחינה ציבורית, אנו מקבלים פניות — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

גם אני קיבלתי פניות. לא קבעתי את שיעור האגרה לבחינות הבגרות. אמרתי שתהיה התחשבות במידה שהדבר יכביד. מה פירוש יכביד? — אם לא יתאפשר למשפחה לשלם את האגרה. יש סוגים שונים של אוכלוסייה שיקבלו פטורים או הנחות בתחום הזה. אבל, אני יודע שוהי מעמסה. כל דבר הוא מעמסה. אין לי תשובה. חברת הכנסת שולמית אלוני, לך יש תשובה על המצב הכלכלי בארץ? — היום אלה בחינות בגרות, מחר יהיה עניין אחר, וככה בכל תחום שהוא. זה חלק מן הגיוניות, וככל פעם שתחקי נושא — אני מבטיח לך שתגיעי למסקנה שאסור לגעת בו, שאסור להטיל בו אגרה, אפילו לא אגרה של שקל אחד. אין גבול לדברים. מה שצריך לעשות הוא לנסות להגיע לאיזון בין הצרכים לבין המצב האובייקטיבי, בלי חרורה. אבל, יש גזירות קשות מאוד. אני רוצה לומר לך שאני צופה; כי בקרוב מאוד יעלו על הדוכן הרבה חברי כנסת עם הצעות לסדר-היום על השלכות שונות של הקיצוצים במערכת החינוך, דברים שעדיין אינם ידועים לכם, דברים שעדיין לא הגיעו לאוזניים.

יש תביעות של הציבור, שבאות לידי ביטוי במאמרים בעיתונים ובידיעות ברדיו, שהממשלה תקצץ קודם. אלה שכותבים זאת חושבים שהממשלה תקצץ במכוניות מסוג "וולבו". הם אינם מבנים שאם הממשלה מקצצת, פירוש הדבר קיצוץ לאזרחים, פירוש הדבר פחות שירותים לאזרחים. זוהי המשמעות האמיתית של הקיצוץ בתקציב במדינה.

אם חברת הכנסת שולמית אלוני מסתפקת בכך, בבקשה. אני מצדי לעולם אינני מתנגד שנושאים ממין זה יידונו בכל מקום שהוא. היות שהנושא יובא בצורה של הצעת חוק, אולי לא כדאי שנעביר זאת עכשיו לוועדה. אני יודע שוועדת החינוך מתעניינת בכך והיא תעסוק בנושא הזה. אני מצדי מציע להעביר את הנושא לוועדת החינוך.

שזמניות זו תגלוש אל מעבר לשנה, לשנתיים, אינני יודע, כשם שאגרת החינוך אמורה להיות זמנית, לשנת חירום. רציתי אפוא לתת לזה אופי של זמניות, גם אם זה מקשה עכשיו; כ. גם הסטודנטים שאינם משלמים שכר לימוד ישלמו את האגרה, כלומר, בניהם של מרצים ושל עובדי אוניברסיטאות, המשותתפים מתשלום שכר לימוד, ישלמו את האגרה. זאת תהא תוספת רצינית מבחינה תקציבית.

מערך הסיוע לסטודנטים: קודם כול תהיה הגדלה דה-פקטו של פ"ח — פרויקט חונכות — מלגות לסטודנטים הלווקחים חלק בפרויקט מאוד חשוב זה. בשנה שעברה היו 10,000 מלגות, במספרים עגולים, והשנה נוסף עליהן 2,000 מלגות. כלומר, עוד 2,000 סטודנטים יצילו את הזכות להשתתף בפרויקט פ"ח ולקבל 60% בערך הנחה משכר הלימוד.

נוסף על כך, הבטחנו בחקיקה 5,000 המלגות בשיעור האגרה, כלומר, סטודנט שאינו יכול לשלם את האגרה יוכל לקבל המלגה בשיעור האגרה. המלגה של 200 דולר. סכיר 5,000 המלגות ימלאו את הצרכים בתחום הזה. הסטודנטים יחזירו את ההלוואה בלי לשלם עליה ריבית, כשהיא צמודה, כעבור שנה אחת מתום לימודיהם.

נוסף על כך, יש קרן הלוואות, חברת הכנסת אלוני, והיא אינה מנוצלת ריה, קצת בגלל סיבוכים ביורוקרטיים — ואני מנסה לפשט אותם, ולצערי הבנקים אינם עוזרים לנו בעניין זה. הסטודנטים אינם נוטים לקבל הלוואות. הם חוששים למשכן את עתידם לאחר גמר לימודיהם. אני פונה אל הסטודנטים ואומר להם, שיש קרנות להלוואות בתנאים טובים ונוחים, הלוואות שיוחזרו לאחר גמר הלימודים, והסטודנטים יכולים כהחלט להשתמש בקרנות אלה. אני אשיב לא יכולתי ללמוד באוניברסיטה אלמלא לוויית כסף, קיבלתי מלגה ועבדתי.

הנושא של שכר העבודה לסטודנטים הוא נושא שאני יכול לשנותו בכוחות עצמי, אלא יש לנהל בעניין זה משאומתן עם ההסתדרות, עם הממשלה ועם המעבידים. זו סוגיה נפרדת. שכר העבודה לסטודנטים הוא באמת נמוך.

במשך כל הזמן עמדתי בקשר עם הסטודנטים, חברת הכנסת שולמית אלוני, מאז הועלה הנושא לראשונה. כדי לשנות את המצב הקיים אין יד בהחלטת ממשלה, כי מדובר כאן בשינוי מסקנות של ועדה ציבורית שהוסמכה עלי-ידי הממשלה וקיבלה גיבוי ואישור. לכן יהיה צורך להביא עניין זה לחקיקה בכנסת. גם העובדה שמדובר כאן באגרה מחייבת חקיקה בכנסת.

פגשתי לפני ימים מספר נציגי סטודנטים, והם הציעו שכר לימוד מודרג. אני זוכר שכאשר אני ניהלתי את המשאומתן עם הסטודנטים, לפני שמונה שנים, הצעתי שכר לימוד מודרג: אדם עשיר, ישלם; מי שאינו יכול, לא ישלם. על כך השיבו: מי זה עשיר? ההורים שלי עשירים. ההורים שלי עשירים, לך גבה מהם מס הכנסה יותר גבוה, אבל אני אינני סמוך על שולחן-הדיון ואינני רוצה להיות מוגבל עלי-ידי דמת ההכנסה שלהם.

כוועידה של הסטודנטים, שהתקיימה ביום שישי האחרון, התקבלה החלטה להמליץ על שכר לימוד מודרג. עקרונית אני תומך בכך. אם הסטודנטים יסיכמו לכך, לאחר שנעשה את כל הסיידורים המתאימים, כבוא הזמן אני מוכן לקבל זאת. אבל, הדבר הזה איננו אקטואלי היום. זה פשוט בלתי אפשרי לקבוע שכר לימוד מודרג. זה כרוך במערכת די מסועפת של בדיקה של מיליו שאלונים וטפסים. כשעתם טענו הסטודנטים, שזה לא נעים ולא טוב, ושצריך להקים מעטס מנגנון משטרתי כדי

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הנני קובע שההצעה הועברה לוועדת החינוך והתרבות, בלא התנגדות.

ו. הצעה לסדר-היום

מניעת מניפולציות על חשבון הציבור

בסבירות די רבה, בבורסה כזאת המשקיע הקטן עלול גם כן להפסיד כספים, אך ההפסדים או הרווחים הם פרי שיקולים ריאליים, ואינם פרי הכוונה ותמרון.

גם בימים אלה, רבותי חברי הכנסת, לאחר מפולת המניות הבנקאיות, דוח מבקר המדינה בנושא וחשיפת הצד האחר של הבנקים וראשיהם בבורסה התלאכית, יש לבנקים מעמד שאין להם בשום בורסה אחרת בעולם: הם המנפיקים, הם מנהלי הקרנות, הם הבורקרים, והם גם היועצים לאזרח הקטן מה לקנות ומה למכור. היש פלא שלבנקים הגדולים השפעה כה גדולה בבורסה הקטנה שלנו?

בעולם הגדול, בבורסה של ניו-יורק ולונדון, למשל, כל המניות שוות. אצלנו — ונדמה לי שרק אצלנו — יש סוגים ומינים. יש מניות שליטה, יש מניות בעלות, והקשר בין אלה לאלה לעתים די קרובות כלל איננו קיים.

האפשרות להשתלט על חברה בבורסה התלאכית הקטנה בהיקפה, בלא הזיקקות למניות הבעלות, יצורת את העיוות הגדול בין הערך הריאלי של המניה לבין הערך הנסחר. זאת ועוד: בבורסות הגדולות ניתן לקנות מניות בירידה — "שורט", ואילו בבורסה הישראלית, כהלך חוקי, ניתן לקנות רק מניות כשהציפיה היא לעלייה. עובדה זו תורמת תרומה מכרעת להעדר היציבות ולזעזועים הקיצוניים, שמתבטאים ב"קונים בלבד" או "מוכרים בלבד", המאפיינים בורסה חסרת יציבות.

אדוני היושב-ראש, כנסת זכבדה, בנקודה זו היה בכוונתי לפנות לממשלה ולשאל: עד מתי תימשך ההפקרות בבורסה, ומה עוד צריך להתרחש כדי להפסיקה? שמחתי לקרוא היום בעיתון ערב, כי ועדה שמונתה על-ידי שר המשפטים — ועדת גבאי — סיימה את דיוניה וניסתה שורת המלצות כרוח הדברים שהזכרתי כאן. אני מקוה, כי ההמלצה למאסר עד חמש שנים בעוון מניפולציות בבורסה, האיסור על הרצת מניות, האחריות האישית של מנהלים לביצוע החוק והתקורות, ומעבר לכך החלת ההוראות והחוק גם על פעילות מחנך בבורסה — יאפשרו, חוקית, לפחות, את ייצוב הבורסה מחד גיסא, ואת הבטחת כספי הציבור מאידך גיסא. חיוני ביותר לישים המלצות אלה בהקדם האפשרי.

אשר על כן, אני פונה לממשלה להאץ את הדיונים בנושא זה ולהניח על שולחן הכנסת את הצעותיה לאלתר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכאל רייסר. אני מומין את סגן שר האוצר להשיב.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר החינוך והתרבות. חברת הכנסת שולמית אלוני, האם את מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה? שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני מסכימה.

היו"ר א' נחמיאס:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד אותה להצבעה.

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1334: מניעת מניפולציות על חשבון הציבור, מאת חבר הכנסת מיכאל רייסר.

דב בן-מאיר (המערך):

האם זוהי הצעה דחופה לסדר-היום?

היו"ר א' נחמיאס:

זוהי הצעה דחופה לסדר-היום.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא באתי להידרש לנושא מוזרתי ראייתו של איש משק וכלכלה, אשר לו נוסחת פלאים איך להבטיח יציבות לבורסה. בעלות היום על דוכן הכנסת, אני מבקש לשמש פה למאות אלפי אזרחים בישראל הקרויים "המשקיע הקטן".

מה לא עבר על "המשקיע הקטן" בשנים האחרונות? — מפולת במניות החופשיות; התמוטטות המניות הבנקאיות; גזירות ותקנות על מטבע חוץ, ולאחרונה — מפולת שערים בבורסה בעקבות שמועות על קשיים בנזילות של איש עסקים פרטי, מה שקרוי בורנגן העיתונאי "מניי-מפולת".

מכיוון שלכתחילה בכוונתי לשמש פה ל"אזרח הקטן", מטבע הדברים שאציג יותר שאלות, יותר תמיהות, מאשר אומר אמירות.

איך זה קורה, אדוני היושב-ראש, שבמדינת ישראל שמועות — כן, שמועות — על קשיים בנזילות של איש עסקים פרטי, מרעישות שמים וארץ, שוחקות מניות, גורמות למפולת או למניי-מפולת, אשר בעקבותיה נפגע האזרח הקטן? איך זה קורה, אדוני היושב-ראש, שבגוף ציבורי, כספי ציבור וכספי משקיעים פרטיים הופכים לכלי משחק בידי אנשי עסקים ובנקאים, בלי שיווצר מנגנון הגנה סביר אשר ימנע את הפיכת הבורסה לקזינו מופקפק, שבו כללי המשחק האמיתיים ידועים למתי מעט, והם משתמשים בהם בצניניות הגובלת לא אחת בפלילים? איך זה קורה, אדוני היושב-ראש, שחברות ענק בממדים ישראליים, מהקטור הפרטי מהקטור ההסתדרותי, נוטלות חלק פעיל במשחקי מזון אלה? איך זה קורה, רבותי חברי הכנסת, שבכל האירועים הפיננסיים הבורגניים האלה מככבים, ולא דווקא בתפקידי משנה, הקיבוצים?

כאיש המאמין בכלכלה חופשית, אין לי שום יחס אמרציונלי בבורסה. אינני מטיף כשער נגדה ושולח בו זמנית שליחים עלומים להשקיע בה. לגבי הבורסה היא מכשיר כלכלי לגיטימי, אשר באמצעותו חברות מגייסות הון להפעלתן ולקידומן, והציבור המשקיע עשוי לקבל פירות להשקעותיו

בהקשר הכללי אוסיף, כי הממשלה מטפלת בכמה ליקויים שהתגלו בחקיקתו של שוק ניירות-הערך בישראל. רשות ניירות-הערך הגישה למשרד האוצר כמה הצעות לחיקון חוק ניירות ערך, ועדות בין-משרדיות, בכללן זו שאתה הזכרת אותה בשמה — ועדת גבאי — עומדות לסיים בימים הקרובים את עבודתן ולהגיש הצעות לחקיקה חשובים בחוק ניירות ערך ובחוק להשקעות משותפות בנאמנות.

לאור האמור, אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הכספים, שהיא ממילא הוועדה הממונה על התחום הזה וממילא תהיה הוועדה שתיקרא לדון ולהציע לכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את החוקים שהוגשו אליה בעניין זה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. חבר הכנסת רייסר, אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדת הכספים?

מיכאל רייסר (הליכוד):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל רייסר לדיון בוועדת הכספים. מי בעד ההצעה?

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל רייסר: מניעת מניפולציות על חשבון הציבור, תועבר לוועדת הכספים של הכנסת.

2. הצעה לסדר-היום

מדיניות התביעה של היועץ המשפטי לממשלה בעניין מגעים עם אש"ף ועבירות על הפקודה למניעת טרור

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):
זה לא יהיה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ובינתיים עלינו לעשות כמיטב יכולתנו כדי לעקור את הטרור מהשורש. כנסת ישראל החליטה: הזכות והחובה להגן על אזרחי ישראל מחייבות לפעול בהתמדה נגד ארגוני המחבלים, בסיסיים ומסייעים, עד אשר יושם קץ לפעולתם הנושעת.

השאלה החשובה העומדת היום על סדר-יומה של הכנסת היא, האם כולנו עושים ומכבדים את החלטת הכנסת הזאת. לפני יומיים התפרסמה בעיתונות הודעה מטעם שר המשפטים, כי בישראל אין חקיקה האוסרת משא-ומתן עם אש"ף. רק אתמול, בלחץ שרי הליכוד הכריז שר המשפטים, כי תינקט יוזמה כזאת.

שר המשפטים מ' נסים:
אתה מדבר דברי הבל.

מיכאל איתן (הליכוד):

כן התפרסם בעיתון. קראתי עיתון יום קודם ושם אמרה הכותרת לכאורה מפיך: אין חקיקה האוסרת מפגשים עם אש"ף. קיום מגע עם אש"ף. אתמול היתה ישיבה של שרי הליכוד והיום נאמר שאכן תינקט יוזמה לחקיקה בעניין הזה.

סגן שר האוצר ע' אמרדי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שוק ניירות-הערך בארץ, ככל שוק ניירות ערך בעולם, הוא מעצם טבעו שוק בעל רגישות גבוהה למידע, מידע נכון כמידע מופרך. תולדות הבורסות מוכיחות, כי גם כעבר חלו תנודות חריפות וזמניות בשערי ניירות-הערך עקב שמועות. בעצם, אלה הם תולדות הבורסות למי שמתעניין בכך. מובן שההשפעה הגבוהה יותר היא בבורסות בעלות היקף מסחר מצומצם, יחסית לאחיותיהן הגדולות בעולם.

לדעתי, אין להגזים בחשיבות האירוע שאליו מתייחס חבר הכנסת רייסר. הוא אמר דברים נכונים מאוד לגבי אירועים קודמים. לאחר כמה שבועות של עליות רצופות בשערים, באו ימים מספר של ירידות שערים חריפות, ולאחר מכן חזרו ועלו השערים. אתמול היה מימוש חוך התייצבות. אלה דברים רגילים.

לא ניתן, כמובן, להגביל את השתתפותם של גופים או יחידים במסחר, כל עוד לא מוכח שפעילותם במסחר חורגת מן המותר. רשות ניירות-הערך חוקרת ביסודיות את האירוע ועל סמך ממצאי החקירה תחליט הרשות האם יש מקום לנקיטת הליכים משפטיים, כמתחייב על-פי החוק.

אוסיף עוד, שהבורסה מטבעה היא מקום מפגש בין חוסך למשקיע. וכשמדובר בחברות יצרניות — הן לעתים מופיעות בה מצד החוסכים ולעתים מצד המשקיעים, כלומר, אלה המותר. בתנאי האינפלציה הגבוהה שפקדה את ישראל חיפשו גופים יצרניים ופרודוקטיביים מהמעלה הראשונה, ובכללם התנועה הקיבוצית, דרך להגן על ההון החוזר שלהם מפני השחיקה האינפלציונית. אני רק מצטער שהדבר לא עלה יפה בידיהם.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן: מדיניות התביעה של היועץ המשפטי לממשלה בעניין מגעים עם אש"ף ועבירות על הפקודה למניעת טרור. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אש"ף ושארגוני המחבלים הם האויבים האכזריים, המסוכנים והקשים ביותר שעמם מתמודדת מדינת ישראל בקרב של "להיות או לחדול", והכול כדי להבטיח את עצם קיומם הפיסי של תושבי המדינה וכדי להבטיח את המשך קיומנו כמדינה יהודית ריבונית. המשך קיומה של מדינת ישראל במאבק זה פירושו תבוסה לאש"ף. ניצחון לאש"ף פירושו תבוסה למדינת ישראל וחסול קיומה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):
למה אתה כל כך פסימי?

מיכאל איתן (הליכוד):

כל שאר הפרשנויות, דברי הנימוסין, הכיבושין, התיווכין, ההצהרות, המשלחות של רצון טוב לא ישנו את העובדות הפשוטות האלה. רק כאשר ירחיל דיאלוג אמיתי של נציגות אמיתית של כל ערביי ארץ-ישראל עם ממשלת ארץ-ישראל בדבר עתידה של ארץ-ישראל משני עברי הירדן, רק אז ניתן יהיה לדבר אחרת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השנאה העיוורת.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם היה צריך לחכות עד היום? האם אינך מבין שכדי להילחם בטרור, גם כמגור הזה צריך להיות יוזם, ממגר ולא נגרר אחר המאורעות.

אדוני שר המשפטים, הקונגרס האמריקני בארצות-הברית כבר חוקק חוק מפורש האוסר קיום מגעים וקיום משאומתן עם אש"ף. בישראל עדיין אין חוק כזה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הם מקיימים אותו? שולחים להם משלחות, עושים הסכמים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, עד עכשיו התרתי לכם קריאת-ביניים אחת או שתיים. כל אלה שכבר קראו, לא יקראו עוד. אני מבקש.

מיכאל איתן (הליכוד):

הודעת שתהיה יוזמת חקיקה, ואני רק מצפה לראות מה תהיה מידת הנחישות והרדיפות של יוזמת חקיקה כזאת. אני רוצה שיוזמה זו תהיה כמו איזה מס קטן, שאתם כל כך מהר מרצים אותו כאן בכנסת.

הכנסת הישראלית, וכולנו, חברי הכנסת, איננו נקיים מכל אשמה באי-כיבוד אותה החלטה, שכל סיעות הבית, למעט אחת, קיבלו אותה. אחד החברים היושבים כאן, נציג של אחת הסיעות — ואני מצטט מעיתון "נקודה", גיליון 80, שמצטט בעצמו מעיתון "אל-אעודה" — אומר: "חברי הכנסת התומכים בהקמת מדינה פלשתינאית בראשות אש"ף הפכו להיות הכוח השלישי בכנסת". אני ממשיך לצטט: "אני נציגם האמיתי של כל הנאבקים בקרב ציבור עמנו הפלשתיני בישראל". עמדה זו משתלבת עם עמדות הארגון לשחרור פלשתינ, וזה — בכנסת ישראל. זאת היא האמת. אש"ף פתח עוד חזית כאן, אצלנו בכנסת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
או מה יש?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צירלי ביטון.

מיכאל איתן (הליכוד):

דברים שבעבר היו נשמעים דמיוניים — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי.

מיכאל איתן (הליכוד):

דברים שבעבר היו נשמעים דמיוניים, היום המציאות מראה לנו שהיא פרועה מכל דמיון. המציאות הנוכחית פרועה מכל דמיון, ויהא הפרוע ביותר.

בכנסת ישראל יושבת סיעה, שמשגרת מהבית הזה-מברק לכנס ארגון המרצחים, וארגון זה מקבל שם החלטה שצריך להרחיב את פעולות הטרור ולשלב בו גם את ערביי יפונצרת.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

והחלטה למען שלום. הוא מקבל החלטה למען שלום.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד.

מיכאל איתן (הליכוד):

וכנסת ישראל יושבת, לא עושה דבר ומשאירה את החסינות בעינה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו דמגוגיה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אכן, במדינות דמוקרטיות לא מקובל שהרשות המבצעת תדרוש הסרת חסינות של חברי פרלמנט. הכנסת, המופקדת על החסינות, צריכה ביזמתה לשנות את חוק החסינות באופן כזה שחברי הכנסת לא יוכלו ויכלו לטעון לחסינות, לשמורב בעבירות על ביטחון המדינה, ויועמדו לדין כמו כל אזרח.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד, לא נעים לי לקרוא אותך לסדר, אבל אני אעשה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

את שיא המחדלים, את שיא השיאים בהתייחסות האבסורדית של כולנו לרשת אש"ף הטוהר את חוטיה בינינו, צריך לייחס לאחר, שמחדלי הרכים והנמשכים בנושא הגדון אינם ניתנים להסבר — כוונתי ליועץ המשפטי לממשלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, כדי להרגיע את הרוחות, האם אתה מוכן להשיב על שתי שאלות?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

לא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא פוחד.

מיכאל איתן (הליכוד):

היועץ המשפטי לממשלה מנסה להצדיק את מחדליו בעניין אי-העמדה לדין של הרשימה המתקדמת לשלום בעונן קיום מגע עם ראשי אש"ף בטענה לגליסטי, כי החוק הקיים אינו מבטיח הרשעתם של המובאים לדין, והוא צונק, אי-אפשר להאשים אותו על הטענה הזאת. אך, אפשר וצריך להאשים אותו בכך, שכאשר יש חוק אחר, ויש חוק קיים — החוק למניעת טרור — שעוברים עליו חרשות לבקרים, השכם והערב — היועץ המשפטי לממשלה ישראל נוקט מדיניות נמשכת ושיטתית של מניעה והכשלת הרצון להביא את העבריינים האלה לדין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי מינה אותו?

מיכאל איתן (הליכוד):

אכ"א כמה דוגמאות בולטות. תתווכחו עם העובדות.

מחמד ותד (מפ"ם):

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא אומר שאש"ף איננו האויב. ויותר מכול — — —

היו"ר א' נחמיאס:

מיכאל רייסר (הליכוד):

חבר הכנסת מחמד ותד, חבר הכנסת ותד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אולי תואילו להסביר לכנסת מה קרה לישראל? מה קרה?

היו"ר א' נחמיאס:

מיכאל איתן (הליכוד):
ויותר מכול, כאשר משמיע סירטאווי את ההאשמה, שכל המלחמה הזאת היתה פרוכקציה, שהתחילה בפגיעה בשגריר ארגוב על-ידי הישראלים עצמם — מתי פלד יושב ושוחק. אחר כך שאלו אותו: למה שתקת? הוא אמר: אני כבר גדול, אני יודע שדברים כאלה קורים.

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להביא את הדוגמאות. תתווכח עם העובדות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לא נכון.

מיכאל רייסר (הליכוד):

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת מיעארי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

היו"ר א' נחמיאס:

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת רייסר.

מיכאל איתן (הליכוד):

טוב, הוא עשה זאת. בא מתי פלד לישראל. עורך-הדין ידידיה בארי מניש בקשה ליועץ המשפטי להעמיד אותו לדין. היועץ המשפטי לממשלה נלחם בתוקף נגד ההעמדה הזאת לדין. למה?

חבר הכנסת, כשעדיין לא היה חבר הכנסת, מתי פלד,

בעיצומה של מלחמת לבנון, כשצה"ל נלחם בלבנון נגד האויב,

נגד המחבלים, בפקודת ממשלת ישראל, שהכריזה על אש"ף

כעל אויב, הופיע, אזרח ישראלי — — —

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת טובי, חבר הכנסת תופיק טובי, חבר הכנסת טובי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת טובי.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אתה חייב לקרוא אותו לסדר על שהוא תוקף את היועץ המשפטי. אותו צריך לקרוא לסדר.

— במסיבת עיתונאים עם נציג אש"ף עיסאם

סירטאווי. הוא מופיע באספות הסברה לפני עיתונאים בכל

אירופה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מיכאל איתן (הליכוד):
אם הוא זכאי — הוא יצא זכאי בדין. למה היה צריך להילחם בתוקף כזה? שופטי ישראל היו מוציאים אותו זכאי בדין. היועץ המשפטי — לא.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לצערי הרב, הסמכות היחידה במדינת ישראל להעמיד לדין נתונה אך ורק בידי היועץ המשפטי.

ומה אומר האזרח הישראלי מתי פלד לתושבי אירופה

בזמן מלחמת "שלום הגליל"? מה הבשורה? — ממשלת

ישראל מנהלת מלחמה לא מוסרית, לא חוקית.

מאיר כהנא (תנועת כך):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת טובי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מאיר כהנא.

מיכאל איתן (הליכוד):

דוגמה אחרת: נכון, כבר אמרתי שלא צריך להאשים את

היועץ המשפטי בכך שהוא לא תובע על מפגשים. אבל מעשי

הזדהות? מפגשים שיש בהם מעשי הזדהות? האם תצלום של

אורי אבנרי מחובק עם יאסר ערפאת איננו בגדר מעשה שיש בו

גילוי של הזדהות? בבקשה — הפקודה למניעת טרור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה קרה?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

הכנסת מיעארי מן האולם. אבקש להוציא את חבר הכנסת מיעארי מן האולם.

מיכאל איתן (הליכוד):

קוואסמה הטיפ לטרור והיועץ המשפטי לממשלה היה חייב להורות למשטרה שלא לקיים את זה. אבל גם בזה לא נגמר הדבר.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, חבר הכנסת מיעארי, צא מן האולם, בבקשה.

(חבר הכנסת מיעארי יוצא מן האולם.)

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
קריאת ביניים אינה אסורה.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת תופיק טובי, קראתי לו לסדר פעמיים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, אל תעיר לי. אל תעיר לי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך, אל תעיר לי. אל תעיר לי.

שבח וייס (המערך):

אולי אפשר להוציא את הנואם, לפי אותו היגיון.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אבל תוריד את הטון בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מראה לכם כאן ספר שהוגש ליועץ המשפטי, שנכתב על-ידי הסניגור של מבצעי הפעולה בבית-ההדסה, של הרוצחים שרצחו בבית-ההדסה. הוא כתב ספר שלם עם תשבחות לגיבורים שביצעו את הפעולה הזאת. אני שואל את היועץ המשפטי: כאשר חבר הכנסת, שאני מתנגד לדעותיו ולוחם בהן, אמר על טיל שנורה, שמי שירה אותו הוא גיבור, היועץ המשפטי רץ מהר וביקש חקירה. הוא בא לוועדת הכנסת וביקש לבדוק הסרת חסינות, אבל כשמדובר בעורך-דין חבר בלשכת עורכי-הדין במדינת ישראל, שהוגשה לו תלונה והראו לו שקוראים לרוצחי בית-ההדסה גיבורים ומברכים אותם, למה במקרה הזה לא נעשה שום דבר?

וזה עוד לא הכול. זו חוברת תעמולה להתגייס לאש"ף. בגלל חוסר הזמן אינני יכול לקרוא לכם ציטטות. אתם תודעו מהדברים הכתובים כאן. והיועץ המשפטי לא מגיב.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת איתן, אתה מסיים את דבריך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להמשיך הלאה — פרסום דגלי אש"ף.

היו"ר א' נחמיאס:

לא, סליחה, אתה מסיים את דבריך. בבקשה, סיים את דבריך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני הגשתי שאילתא לשר המשטרה. לא ידעתי מה לעשות. בעיתון "אל-אחיהר" — חבר הכנסת תופיק טובי, אתה מכיר

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה מה שמפחיד אותך?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מיכאל איתן (הליכוד):

כתוב כאן בפירוט: "כל מעשה גלוי, כל מעשה שיש בו גילוי — — —"

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת צירלי ביטון.

מיכאל איתן (הליכוד):

כתוב: "כל מעשה שיש בו גילוי של הזדהות עם ארגון טרוריסטי או אהדה אליו כהנפת דגל, כהצגת סמל או סממה או בהשמעת המנון או סממה או — תקשיבו היטב, כדי שתדעו שלא לעבור על החוק — כל מעשה גלוי דומה המגלה בבירור הזדהות או אהדה כאמור."

שבח וייס (המערך):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מיכאל איתן (הליכוד):

הגישו תלונה ליועץ המשפטי — לא נעשה כלום.

נמשיך הלאה — ביום ו' האחרון פניתי אל היועץ המשפטי. אמרתי לו: איך אפשר לקיים עצרת לזכרו — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רן כהן, עוד הצרה אחת ואני מוציא אותך החוצה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא אינו מרשה ולא ישאלו אותו בלא רשותו. הוא אינו מרשה. אני מצטער.

שבח וייס (המערך):

קצת היגיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

ביום ו' האחרון פניתי ליועץ המשפטי ושאלתי אותו: האם ייתכן שאפשר לקיים עצרת לזכרו של מנהיג, חבר ממשלת אש"ף? רצו לכם שאני התנגדתי, ותמכתי בעמדת הצבא, שמנעה גורמים קיצוניים מלהפריע לאבל המשפחה. על בסיס הומניטרי — כן, לתת לאנשים להתאבל על מתם — כן; להפוך את זה לכנס לאומני שקורא להזדהות ולמאבק בדרכו של קוואסמה, שהטיפ לטרור, שבירך את שוחטי חברון ב-1929 — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אתה לא רוצה שלום.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיעארי, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. חבר הכנסת מיעארי, אני מבקש להוציא את חבר

חבלי ארץ-ישראל, כדי להרוג אנשים, נשים וטף, לרצוח בנחשבות שכמעט שאין לה אח ורע — כל מפגש עם חברים בארגון כזה, יש להוקיע ולגנותו, ואין ספק שיש במגעים אלה משום עידוד לפעולות טרור נגד ישראל, נגד אזרחיה וילדיה.

אינני צריך להזכיר היום כל את המעללים הנתעבים של ארגון הטרור הזה מאז מלחמת ששת הימים. אסתפק בהזכרת מעלות, בית-שאן, נהרייה, נמל-התעופה לוד ועוד כהנה וכהנה מעשי רצח שמזכירים את מעללי הנאצים.

לכן, אנו מוקיעים ושווללים כל מפגש של אזרח ותושב ישראל עם אש"ף. אנו גם מבקשים מידידינו בעולם שיימנעו מלשאת ולתת איתם, שיימנעו מלקיים מגעים איתם או להכיר בהם.

יאר צבן (מפ"ם):
והמגעים של לובה אליאב בענין — — —

שר המשפטים מ' נסים:
אולי תמתין ותשמע.

במידה מסוימת הדבר גם צלח בידינו. אני שמח שמדינה כמו ארצות-הברית מקיימת את העמדה הזאת, ואיש מן הממשל של ארצות-הברית אינו מקיים משא-ומתן עם אש"ף. גם אנשי הקונגרס — אולי יש בודדים בעלי נטייה, זוהי וכותם, שעושים זאת — בתי-קונגרס כבתי-הקונגרס של ארצות-הברית אינם עושים זאת.

בישראל רבחה, לצערי, התופעה של ניסיונות ואף מעשים של מפגשים ושיחות עם רכיז-טבחנים של אש"ף, ובראשם יאסר ערפאת. איך אנשים אלה, אזרחים ותושבים של מדינת ישראל — —

תופיק טובי (החזית הרמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה יכול להשתמש בהגדרות עוד יותר קניבליזם, אבל זה לא יעזור לכס. אלה הם הנציגים של העם הפלשתינאי.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אין עם פלשתינאי, לא היה ולא יהיה.

שר המשפטים מ' נסים:
— — אינם חשים כמה שהם מעוללים במפגשים אלה? הדבר מעורר תמיהה ולעתים אפילו חלחלה.

כאשר אתם קוראים בעיתונים בימים אלה על רגשי החיבה שנטפו בין הנפגשים באותו מקום שנפגשו, מקום שהוחלט שלא לגלות לציבור היכן היה — על ההתרגשות ועל החוויה, חוויה להיפגש עם רכיז-טבחנים, אלה ששלחו את קלגסיהם לרצוח את הילדים במעלות: הלא תיבושו? איך לא אחזה אתכם חלחלה — — —

גאולה כהן (התחיה-צמח):

"לא עכברא גנב, חורא גנב". למה יש פרצות בחוק?

הי"ד א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן, רק עכשיו נכנסת וכבר את מתחילה בקריאות בנינים?

גאולה כהן (התחיה-צמח):
לא רק עכשיו נכנסתי.

שר המשפטים מ' נסים:
חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש להשיב לפי שיקול דעתי.

אותו בוודאי — כ" 14 באוקטובר או כ" 15 באוקטובר פורסמה ידיעה על אודות הכנס השישה-עשר של המפלגה הקומוניסטית באזור נצרת. כתבתם שם: "הכנס מביע את הזדהותו וסולידריותו המלאה עם אש"ף, המייצג החוקי היחיד של העם הפלשתינאי". כאן יש חוק וכאן יש החלטה. מה היה צריך יותר מזה היועץ המשפטי שבביל לעשות משהו? — שום דבר.

הי"ד א' נחמיאס:

חבר הכנסת איתן, סיים את דבריו, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים את דברי בשתי הערות: ההערה הראשונה — אני צופה, וכבר הסבירו לי זאת, שהשר יבקש בשם הממשלה להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. אמרו שליועץ המשפטי יש כביכול מעמד בלעדי. נכון, יש לו מעמד בלעדי. כמה דברים אמורים? — כאשר במעמד הבלעדי שלו הוא מבטא את מדיניות הממשלה.

היה פעם יועץ משפטי שהחליט, שאף שבחוק היה כתוב במפורש שיחסים הומוסקסואליים הם עבירה, שכאשר יהיו אישומים בגין יחסים הומוסקסואליים שנעשו בין מבוגרים בצנעה, הוא לא יגיש לדין, והשלימו עם זה.

הי"ד א' נחמיאס:

חבר הכנסת איתן, עליך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל לו הוא היה מחליט שלא להגיש לדין על גנבה, היו אומרים לו: או שתשנה את מדיניותך או שתתפטר. וזה מה שאני מבקש מהממשלה לעשות: או שיגידו ליועץ המשפטי לשנות את מדיניותו, או שיחליפו אותו.

המשפט האחרון — — —

הי"ד א' נחמיאס:

סליחה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

רק להציע.

הי"ד א' נחמיאס:

סליחה ומחילה — אתה יורד עכשיו מן הדוכן. אני מבקש.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני צריך להציע — — —

הי"ד א' נחמיאס:

אתה אינך צריך להציע, זה כתוב בתקנון. הצעתך קשורה בדבריו, שיהיה דיון במליאה.

אני מזמין את שר המשפטים להשיב על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל איתן.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קווי-היסוד של הממשלה קובעים במפורש: "הממשלה חפצה בחקיפות נגד הטרור מכל מקור שהוא". ובמקום אחר: "ישראל תתנגד להקמת מדינה פלשתינאית נוספת כחבל-עזה ובשטח שבין ישראל לירדן". ועוד: "ישראל לא תישא ולא תיתן עם אש"ף". אלה הם קווי-היסוד של הממשלה, על-פיהם היא פועלת ונעל-פיהם היא תפעל.

לכן, כל קיום של פגישה עם חבר בארגון טרוריסטי כמו אש"ף, שהוא ארגון מרצחים, שמשלח מרצחים ומחבלים בכל

שבח וייס (המערך):

אדוני שר המשפטים, ברשותך, אני רוצה לשאול שאלה. הבג"ץ של בארי נגד היועץ המשפטי לממשלה וכן הלאה, האם זה לא מספיק כדי — — —

שר המשפטים מ' נסים:

אני מבקש קודם כול שלא להפנות את השאלה אלי. אינך מתכוון אלי, אך אתה שואל אותי. שאל את מי שאתה מבקש.

שבח וייס (המערך):

— — —

שר המשפטים מ' נסים:

אתה יודע, הלוא התכוונת לשאול מישהו אחר, בבקשה, הפנה את השאלה אליו.

ובכן, המפגשים הללו, מבחינה של מדיניות הממשלה, אנחנו שוללים אותם מכול וכול. ואני רוצה להוסיף ולומר, שאמרת את הדברים גם כאשר חבר הכנסת דראושה ביקש לנסוע לירדן ולהיפגש עם המועצה הפלשתינית שהתקיימה שם. מדיניות חוץ מתנהלת עליידי ממשלה, וממשלה כלבד; בממשלה חוקית המכנהגת בכל עת וככל שעה, בכל מדינה, ושום אדם אינו יכול לעשות לו מדיניות חוץ. אתם יכולים לבטא בפיהם מה שאתם רוצים, כל זמן שהדבר איננו עבירה על החוק. אבל מפגשים, משאומתן עם אש"ף, עם ערפאת, על ועידה בין-לאומית בהשתתפות מזכיר האו"ם, אש"ף וישראל — מי שמכם?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה מה שמפחיד אתכם?

שר המשפטים מ' נסים:

העולה על רוחכם — היה לא יהיה. אתם לא מנהלים ולא תנהלו את מדיניות החוץ של ישראל.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

זה יקרה במהרה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא יעזור לכם שום דבר. הדרך היא אחת, דרך של משאומתן — — —

מיכאל רייסר (הליכוד):

תגיד את זה לברזניים וזכורנו לברכה ולאחרים.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת ביטון, גם אתם גייתם את העצרת בנצרת. עוד לא החלטתם האם צריך לתמוך באכר-מוסא או בערפאת.

שר המשפטים מ' נסים:

אמרתי, רבותי חברי הכנסת, שהממשלה שוללת מפגשים כאלה. היא שוללת אותם מבחינה מוסרית, ציבורית ומדינית כאחת. במפגשים אלה יש נזק מדיני וביטחוני לישראל. בלי כל ספק יש בהם משום עידוד לחורשי המזימות ולמנהיגי הטרור נגד מדינת ישראל.

ואומנם, כאשר כעת התופעה הזאת הולכת ומתרחבת — כבר אמרתי זאת לפני כמה שבועות מעל כימת הכנסת, כאשר חבר הכנסת יובל נאמן העלה הצעה לסדר-היום, מנוסחת טוב יותר, ולא הייתי צריך להמתין לנאומו של חבר הכנסת איתן כדי לומר את הדברים האלה — אמרתי שאכיא לדיון בממשלה את הסוגיה הזאת, את הסוגיה של מפגשים עם אש"ף שיש בהם משום נזק ביטחוני ומדיני לישראל, ועשיית מדיניות חוץ עליידי אנשים שאינם מוסמכים לכך. זה דבר שאין להשלים עמו ולא נוכל לתת יד להעמקתו ולהרחבתו. בשום פנים.

לכן, אנו שוללים את המפגשים האלה. ואולם, דווקא בימים אלה, כאשר מעשי הרצח גברו וניסיונות הפיגוע רבו, הולכים אורחי ישראל לפגישות עם רכייטבחים?

דבר אחד כולנו צריכים ליכור: כל פעולה שממשלת ישראל מבצעת צריכה להיות בנויה על-פי חוק. יש דברים שהם פרוגרסיביים של הממשלה. הוא הדיון ביועץ המשפטי לממשלה — הוא פועל לפי חוק. הוא גם נתון לכיקורת שיפוטית, והוא חייב לפעול לפי חוק, לא לפי מדיניות. אם תהיה המדיניות הטובה ביותר, הנכונה ביותר והצודקת ביותר, אי אפשר על כסיסה להגיש כתב אישום, כתב אישום מגשים — למי שעדיין איננו יודע — על-פי חוק, על-פי סעיף בחוק. לא על-פי מדיניות הממשלה. זאת חברי הכנסת ראוי שידעו.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

— — —

שר המשפטים מ' נסים:

אני מבקש לדבר לפי שיקול דעתי ולפי הסדר שאני אקבע.

ובכן, המצב המשפטי של היום הוא כזה, שאזרח ותושב ישראל היוצא למדינה הנקראת בהגדרת החוק "מדינת אויב" מבצע עבירה, עבירה מוחלטת. "מדינת אויב" היא אחת מהמדינות שפורטו באותה תקנת עזת-חירום (יציאה מישראל), אדם שנפגש עם סוכן זר — ואיש אש"ף הוא כגד סוכן זר — כדי שאפשר יהיה להרשיעו בדין, צריך שיוכח בבית-המשפט שעשה דבר או התכוון לעשות דבר שיש בו כדי להביא לידי פגיעה בביטחון המדינה. ולכן, כאשר מתקיימים מגעים עם סוכן זר, כדוגמת המגעים שקיימו חברי הכנסת פלד ומיעארי ותופיק טובי וצירלי ביטון ועוד, שמתגאים בכך שהם מייצגים את אש"ף בכנסת — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא נכון. אנחנו מייצגים את השלום ואת הכוחות בישראל הנאבקים למען השלום.

שר המשפטים מ' נסים:

— — — ושהולכים לבקש את פתשגן הכתב מיאסר ערפאת — — — מגעים כאלה הם לכאורה עבירה על החוק.

לכן המדיניות היא לקיים חקירה ולהחליט בדבר לפי תוצאות החקירה. זו מדיניות היועץ המשפטי לממשלה, והיא המדיניות הנכונה. אם מתוכנן החקירה יתברר שיש בסיס להגשת כתב אישום, יוגש כתב אישום. אם אין בסיס — לא יוגש כתב אישום. אין מגשים כתבי אישום רק כדי להתענג במשפטים. וחקירה מתנהלת. קרה שתוצאות חקירה הביאו לידי כך שהיתה מסקנה, שכמעשה הזה לא היה כדי לפגוע בביטחון המדינה ולא היתה כוונה לפגוע בביטחון המדינה. לכן במקרים כאלה אין הגשת כתבי אישום.

ריקטור שם-טוב (מפ"ם):

של מי חוות הדעת הזאת שציטטת?

שר המשפטים מ' נסים:

שום חוות דעת, אלה דברים שלי.

ריקטור שם-טוב (מפ"ם):

— — —

שר המשפטים מ' נסים:

לא אמרתי שיש חוות דעת כזאת. רציתי לדייק בלשון החוק, לכן הבטתי בנייר. הניירות כאן הם כלי עזר בשבילי, לא יותר מזה.

מדרכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי תסביר לנו מה הנוק בכך?

שר המשפטים מ' נסים:
משום שזוהי סמכות בלעדית.

אוריאל לין (הליכוד):
איפה זה כתוב?

שר המשפטים מ' נסים:
אני חושב שמיותר להכביר במלים.

מאיר כהנא (תנועת כך):
למה?

שר המשפטים מ' נסים:

זוהי סמכות של היועץ המשפטי שהחוק קבע. אתה רוצה?
— יש אחריות פרלמנטרית, יש אחריות מינסטריאלית. תפנה
לשר המשפטים, תבקש שיפטר את היועץ המשפטי על
החלטותיו — אלה דברים ידועים — או ששר המשפטים יישא
באחריות מינסטריאלית, או שאפשר להביע איראמון בממשלה
על שיש לה יועץ משפטי כזה, שמדיניותו איננה נושאת חן,
אבל אין להורות כיצד להחליט במקרה פלוני. לא תתקבל
החלטה בכנסת לעכב הליך לפי רצונו של חבר הכנסת
וירשובסקי או לא, או של כלל הכנסת —

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אולי תציע לי אחרי שתשמע אותי?

שר המשפטים מ' נסים:

— או לפי רצונו של חבר הכנסת מיכאל איתן, או כל
אדם גם מן האגף הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):
גם לא הצעתי את זה.

שר המשפטים מ' נסים:

זה לא ייתכן. זו אינה התפיסה של מדינת ישראל ומשטרה.
יכולים להציע שינוי ויכול להיות שיש מקום להציע שינוי —
אינני מבין דעה ברגע זה — אבל היום, לפי המצב המשפטי
הקיים במדינת ישראל, לפי המצב החוקי, אין מתערכים
בשיקולים על מקרה פלוני. הנה, בוועדת החוקה, חוק ומשפט
של הכנסת רוצים להעלות את הנושא הכולל של עיכוב הליכים.
בבקשה, אפשר לדבר עם היועץ המשפטי ולהגיד לו: לדעתנו
צריכים להיות הרכה עיכובים, מעט עיכובים, מדיניות כזאת
וכזאת. אפשר, אבל לא על עניין פלוני, כי זו החלטה שלו.
יכולים לפעול ולרטון עליה, יכולים לחלוק עליה, אפילו לזעום,
אבל לא לבוא במקומו.

יאיר צבן (מפ"ם):

אם לא מבקשים.

שר המשפטים מ' נסים:

זה הכלל וזו המדיניות ואין התערבות. עובדה היא, שזה
שנים אין התערבות בשיקוליו של היועץ המשפטי כהגשת
כתבי אישום או באי-הגשתם. יכולים באופן כללי לדבר, לבקר
ואפשר לקיים על זה דיון במליאת הכנסת —

אוריאל לין (הליכוד):

אפשר לדבר על קריטריונים.

שר המשפטים מ' נסים:

— אבל לא על מקרה פלוני: למה לא הבאת לדיון את
זה, או למה עיכבת הליכים לזה? אתה יכול להטיח מעל בימת
הכנסת ביקורת. אבל לא להביא למסקנה. זאת אומרת, אם
אקבל את הצעתו של חבר הכנסת איתן לקיים דיון במליאה על
הצעתו, פירוש של דבר שצריך לסיים את הדיון בהחלטות של
הכנסת.

שר המשפטים מ' נסים:
מי שמקיים מפגשים מסוג זה ומדבר על התרגשות
במפגשים ועל חוויה, נותן עידוד לטרור. ומי שמעודד את
הטרור מסב נזק ביטחוני לישראל. אם למסקנה הזאת עוד לא
יכולת להגיע, אתמנה.

מדרכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא השתכנעתי.

שר המשפטים מ' נסים:

לא חיכיתי אותך להשתכנע. שאלת את דעתי. דעתי, ולא
רק דעתי, היא מה שאמרתי עכשיו.

ובכן, אמרתי בכנסת לפני כמה שבועות, שאביא לדיון
בממשלה את הסוגיה הזאת. ויכול בהחלט להיות שיהיה צורך
לקבוע עמדה בחוק בסוגיה הזאת, כדי שלא ייחשב כאילו
ממשלת ישראל, או מדיניות ישראל, משלימה עם תופעה כזאת.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):
איש לא חושד בכך שאתם משלימים.

שר המשפטים מ' נסים:

חבר הכנסת איתן אמר, בהתרגשות רבה, דברים נוספים
ובהם האשמות על היועץ המשפטי לממשלה. אני רוצה להגיד
דבר, שכבר אמרתי אותו כמה פעמים בכנסת, ואולי צריך לשנן
אותו. לא על כל אחת מן העבירות המתרחשות במדינת ישראל,
ולדאבונו אין מדובר באלפים אלא כרכבות ככל שנה, ואף
יותר מזה, בלי להביא בחשבון את עבירות התעבורה — לא על
כל עבירה היועץ המשפטי מגיש כתב אישום. הוא אדם אחד.
ואין כתב אישום כלא חקירה מוקדמת. אם יש בעיה, אתה יכול
להתלונן במשטרה, לבקש שתהיה חקירה, חקירה מתנהלת, וזה
עובר או לתביעה של המשטרה או לתביעה של פרקליטות
המדינה. על סמך אותו חוק, פקודת מניעת טרור, הוגשו כתבי
אישום לא מעטים. אולי לא קראת עליהם. כתבי אישום מוגשים
כאשר יש בסיס בחוק, ולא במדיניות, כפי שאמרתי. אם יש
בסיס בחוק, אפשר להגיש כתבי אישום. לפעמים יש שיקולים
שגם כשיש בסיס בחוק, אין מגישים כתב אישום. ואין הדבר
נוגע רק לסוגיה הזאת, אלא לכלל העבירות בישראל. לכן אני
חולק על הדברים שביקשת לקבוע.

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד, ואגיד אותו לחבר הכנסת
וירשובסקי, כאשר יעלה את ההצעה הבאה לסדר-היום. אני
תמה על הגשת הצעות לסדר-היום במליאת הכנסת בדברים
הקשורים להגשת כתבי אישום במקרים ספציפיים. אתם יכולים
לדבר כאוות נפשכם, מתורת ביקורת על פסק-דין, על היועץ
המשפטי לממשלה, ואין עשייה בלי ביקורת. לעולם ביקורת לא
תפסק, ואסור שתפסק. אבל, יש כללים. הכללים יאומרו,
החוק קובע, שביקורת צריכה להיות בכנות ובדרך-ארץ. ככל
שהדבר עולה בקנה אחד עם הכללים האלה, ביקורת אפילו
רצויה. אבל, לא על דבר ספציפי, על החלטה פלונית של היועץ
המשפטי. זוהי סמכות בלעדית. לפי תפיסתה של מדינת ישראל
בחוקה, של היועץ המשפטי לממשלה. יש לו זרועות ובאים
מכוחו רבים. מאות, להגיש כתבי אישום. הוא היחיד, והכנסת
אינה יכולה לקיים דיון על החלטה או אי-החלטה, מחל, של
היועץ המשפטי לממשלה ולומר: אני מסורה שבעניין הזה עליו
להגיש כתב אישום, או להימנע מלהגיש כתב אישום.

אוריאל לין (הליכוד):
למה?

אתה רוצה להשיג את המטרה שיתקיים דיון, הרי אמרתי שדיון יתקיים, ולכן אני מציע שתסתפק בתשובה שלי, כפי שעשה חבר הכנסת יובל נאמן לפני כמה שבועות. אבל, אם אתה עומד על הצעתך כמות שהיא, אין לי ברירה אלא להציע להסירה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשפטים. הצעה נוספת לחבר הכנסת מתחיהו פלד.

שר המשפטים מ' נסים:

איוז הצעה — להעביר לוועדה?

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה מסכים להצעתו של שר המשפטים?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מקבל את פנייתו ואת הבטחתו שמצד אחד יתקיים דיון — — —

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אתה מסכים להצעתו של שר המשפטים להסתפק בחשבתו — כן או לא?

גאולה כהן (התחיה-צמח):

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אל תגיד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסתפק בתשובה המלאה, לרבות ההבטחה לקיים דיון במליאה.

היו"ר א' נחמיאס:

כן או לא?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, כן.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד, אתה יכול לשבת בחזרה במקומך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה יכול לנסוע בינתיים לחוץ-לארץ, לפני שעולה מס הנסיעות.

מיכאל איתן (הליכוד):
לגבי מדיניות היועץ המשפטי — בהחלט כן. הכנסת טוברנית להביע את זה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

כומן האחרון אינכם שבעי רצון מהיועץ המשפטי.

מיכאל איתן (הליכוד):

עוזב כרגע, מדברים על — — —

אלעזר גרנט (מפ"ם):

— — — אתם מסתככים עם המשפט, יש לכם בעיה.

היו"ר א' נחמיאס:

תפסיקו את הדרושית ביניכם. חבר הכנסת גרנט וחבר הכנסת איתן, תפסיקו את הדרושית ביניכם.

חיים רמון (המערך):

תקוף את שר המשפטים.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא טועה ואתה טועה. היועץ המשפטי הוא יועץ משפטי לממשלה כולה ולא דווקא לשר המשפטים.

חיים רמון (המערך):

הוא יועץ משפטי לממשלה, אז תקוף את הממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אמרתי, הוא אשר הצעתי.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

שר המשפטים מ' נסים:

והוא הדין בהעברה לוועדה, שהרי אז תצטרך הוועדה להניח מסקנות על שולחן הכנסת. לזה אני מסכים. לו היה חבר הכנסת איתן מגיש הצעה ואומר: מדיניות הממשלה לגבי פגישות עם אש"ף וכדומה והמשטמה ממנה, צריך חוק או לא צריך חוק, צריך להגיש כתבי אישום או לא, וכל זאת כמדיניות כוללת — ברצון הייתי מציע דיון במליאה או למצער להעביר את הנושא לדיון לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, אבל לא על הצעה כזאת.

אני פונה לחבר הכנסת איתן: שמעת את אשר אמרתי לגבי הצורך בדיון בממשלה כסוגיה של מפגשים עם מנהיגים של ארגוני מחבלים, והרבר יהיה בהקדם, בקרוב, בממשלה. אם

ח. הצעה לסדר-היום

עסקת טיעון בין הפרקליטות לבנקים

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מוותר על מחצית הנאום ועכשיו הוא עומד בדיוק על עשר הדקות.

אדוני היושב-ראש, חבר כנסת נכבדים, אני מצטער באמת על שהנושא שאני מעלה עכשיו בא בסמיכות כל כך קרובה לנושא הקודם, ויש ביניהם לכאורה דמיון, אבל למעשה יש ביניהם הבדל של יום ולילה. אלה הם שני נושאים שונים לחלוטין. אני רואה הבדל עצום בין התערבות בשיקול דעת ספציפי בהחלטותיו של היועץ המשפטי לממשלה על עניינים שונים במחלוקת מבחינה פוליטית, ובין התייחסות לנושא

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה, של חבר הכנסת מדרכי וירשובסקי, עסקת טיעון בין הפרקליטות לבנקים. בבקשה.

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו מעין הצעה לסדר-היום דהילוקס, כאשר הבית כבר קיבל את מחצית התשובה מראש. אבל אני בכל זאת — — —

היו"ר א' נחמיאס:

הוותר על מחצית הנאום.

המקרה הזה של ארבעת הבנקים. למעשה, זה צילום, או הייתי אומר גיבוש, של מה שהוא החליט או יחליט, או שנאמר שהוא יחליט לגבי אותם בנקים בהסדר כללי.

לכן, אני בא ואומר, אדוני שר המשפטים, כי ההסדר הכללי הזה הוא הסדר שחייב לעלות לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. הוא מעורר הרכה מאוד סימני שאלה. זה כבר לא מקרה פרטי של הבנקים האלה, זו כבר שאלה גדולה: האם צריך להסכים לעסקת טיעון באישומים לפי חוק ההגבלים העסקיים?

אדוני השר, אלה הן הנחיות מנוסחות. יש פה כמה דברים שחייבים להדאיגנו, ואני מבקש שעל כך יהיה הדיון.

אבל, אחרי שאמרת את הדברים האלה, אני מוכרח לציין דבר נוסף. יש עסקות טיעון בכל ימות השנה. עסקות טיעון, לדעתי, בניגוד לדעתם של כמה מחברי היושבים אתי בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שחושבים שאולי צריך לחשוב על עסקת הטעון — אני מבין שהצורך הזה קיים. אבל, אני קורא מה היו הנימוקים של הבנקים כאשר הם ביקשו למחוק את מנהליהם מכתבי האישום — ואני בדקתי עם העיתונאי שהביא את הדיעה והוא אמר לי שהוא שמע את האינפורמציה לא ממשרד המשפטים אלא מהבנקים עצמם: מנהלי הבנקים אומרים שהם לוחצים לבטל את המשפט נגד המנהלים מפני שכעת מתחילה לפעול ועדת החקירה בעניין מניות הבנקים, ולא יהיה זה הוגן לנהל משפט פלילי נגד מנהלי הבנקים. עוד טענו הבנקאים, כי הדבר יביא להרס מוחלט של תדמיתם, נוסף על כך שביחידה המשפט שלול להיות מושפע מדינו ועדת החקירה ולהיפך.

שלא כפי שאמרת קודם, אדוני שר המשפטים, שהמדיניות של ממשלת ישראל היא מדיניות נכונה, קודם לחקור ואחר כך להחליט האם מגישים משפט או לא, הרי כאן כבר יש תיק, כאן היו המלצות להגיש משפט נגד המנהלים. עכשיו, ה"נגזלים" האלה, ה"קדושים" המסכנים האלה, אומרים: כיום חוקרים נגדנו בוועדת החקירה בעניין מניות הבנקים, ואישרו נוסף איננו הוגן, כי הוא יפגע בתדמיתנו. אולי המעשים שהם עשו פוגעים בתדמיתם יותר? זה מחנך לי את הסיפור הנדוש על הגנר שרצח את הוריו ואחר כך אמר: אני מבקש רחמים, כי אני יתום. הם פעלו: וכתיצא מפעולתם המדינה רצתה להגיש משפט נגדם. עכשיו הם באים ואומרים: איך אתם יכולים להגיש משפט נגדנו כשיש ועדת חקירה?

יש לי מה לומר על התנהגותם בעניין מניות הבנקים ובעניין ועדת החקירה, אבל לא אכנס לעניין זה עכשיו. אני מעלה את הצעתי כאן לפני הבית כדי להביע את התחושה שלי, שיש שכבה של אנשים — והזכיר זאת קודם חבר הכנסת יריסר, שעשה זאת באופן כולל ודיכר על הבנקים ועל כל מיני ספקולנטים: אני טוען שנוצרה במדינת ישראל כת של אנשים, הרואים לעצמם וזכות להיות מוגנים מעבר לזכותו של כל אדם אחר להיות מוגן. לנהל נגדם משפט פלילי? זה לא ייתכן, הרי זה יפגע בתדמית הבנקאות, ואז, אם זה פוגע בבנקאות, זה פוגע במדינת ישראל. ואם זה פוגע במדינת ישראל, זה אסון לאומי. כך הם רוצים להתחמק מהאחריות הישירה שלהם.

לא הייתי מעלה את הדברים האלה אילו מלכתחילה לא היה חומר בנושא הזה. אבל מדובר, כנראה, במקרים כרוניים, כי אם לא כך לא היתה מתעוררת השאלה. אבל, יש חומר נגד האנשים האלה. לכן אני מרשה לעצמי להביע מעל הדוכן הזה את דעתי, ואני מקווה שיצטרפו אלי חברי כנסת אחרים. אני מביע מחאה על כך שיש בכלל גישה כזאת של יצירת מסך והגנה על שכבה של אנשים שהחוק מהם והלאה.

שנקרא "עסקת טיעון" באישומים שבהם עוסק היועץ המשפטי בדרך כלל — בנושאים לא-פוליטיים ולא-מפלגתיים.

אני רוצה לציין, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים — והייתי רוצה ששר המשפטים יקשיב לי — הרי התפקיד של היועץ המשפטי נחנך והכרחי ולא צריך לשלול אותו, אם כי יש לבדוקו מדי פעם, דבר שלא עשינו בבית הזה, לדעתי, מאז הקמת המדינה. צריך לבדוק את הנושא הזה ואני צריך לציין שאולי זו הסמכות הבלעדית שקיימת במדינת ישראל לאדם שאיננו נשיא המדינה, ושאינן לה שום מגבלה והגבלת סמכות לפני קבלת ההחלטה. למעשה, אי-אפשר להתערב בשיקולי היועץ המשפטי כלל, בשום צורה שהיא. הסמכות הזאת עולה על סמכותו של מבקר המדינה. הנתון לביקורת הוועדה לביקורת המדינה; היא עולה גם על סמכותו של כל שר שיש לו אחריות פוליטית על כל מעשה שלו.

תפקיד היועץ המשפטי — וייתכן שהוא צריך להישאר כך, איננו נכנס עכשיו לשאלה זו — הוא תפקיד רגיש כל כך, מיוחד כל כך, שאנו חוטאים בכך שאיננו בודקים פעם אחת באופן יסודי את סוגיית עסקת הטעון.

אדוני שר המשפטים, אינני מקבל את ההבחנה שלך, שאסור לקחת מקרה ספציפי, כי יש מקרים ספציפיים, שיכולים להיות מהותיים כל כך לעניינה ולעתידה של המדינה או לשלטון החוק במדינה, שלדעתי מותר בהחלט לדון בהם. כאשר היה הנושא של מתן החנינה לבן-ציון בשעתו, והדבר עורר סערה גדולה ביישוב, זה היה בהחלט נושא שהכנסת הייתה צריכה לדון בו.

שר המשפטים מ' נסים:

אבל פה מדובר על החלטה שעוד לא התקבלה. אתה רוצה דיון בכנסת?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני השר, הרי אתה מבחין בין שני הדברים. קודם כולל, אתה דיברת על מקרה ספציפי. אני אומר, שגם מקרה ספציפי יכול להיות כה גורלי, כה מכריע, כה חשוב לעתיד המדינה ולאזויות החוק, שאנו חייבים לדון בו. שנית, יש נושאים שלגביהם התגבשה במשך השנים שיטה, מחשבה מסוימת. ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת דנה לא מזמן בנושא פסק-הדין של "אלקטרה". אחרי ששמענו הסברים, לא שוכנענו ומתחנן אותה ביקורת, שגם אתה מסכים כי היא מותרת.

שר המשפטים מ' נסים:

בהחלט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

ביקורת זאת מתחנת לאחר מעשה. הרי איננו באים ומצאים פגמים ביועץ המשפטי. אני מוכן גם להגיד לפרוטוקול, מעל דוכן זה, מלים חמות וטובות על היועץ המשפטי. אבל, לאחר קבלת ההסברים, אנחנו מצאנו שמה שנעשה, בגלל מחיקת המנהל מכתב האישום ההוא, היה טעות, למרות ההסברים. והנה, עודנו מתאוששים מהמקרה האומלל ההוא, התפרסמה בעיתון ידיעה מעניינת, שקיימת עסקת טיעון באישומים בנושא הבנקים. אני חושב שיש כאן רצף שמותר לנו לדון בו, אם נפלה כבר החלטה ואם טרם נפלה החלטה.

ועתה, אדוני שר המשפטים, לחלופי חלופין, יש בידי מסמך שהוצא מלשכת היועץ המשפטי לממשלה בעניין עסקות טיעון באישומים לפי חוק ההגבלים העסקיים. למעשה, זה מגבש את עמדתו של היועץ המשפטי באופן כוללני גם לגבי

שר המשפטים מ' נסים:

איזה מין ניסוח זה? אתה צריך לפרש אותו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני מציע ששר המשפטים י שקול בכל זאת — אינני רוצה להיכנס לשיקול הדעת הספציפי בעניין בנק זה או זה, אם כי מדובר כאן על חוק ההגבלים העסקיים ועל אריכת הכנסים הגדולים, כלומר, למעשה זהו מקרה ייחודי. מה הוא חוק ההגבלים העסקיים? חוק זה בא להגן על הציבור בפני קרטליזציה. מה אזמרים עכשיו? במקרה הזה אנחנו נוציא אותם בכלל. אם כן, אדוני שר המשפטים, זה נוצר לא בשביל כלל החברות בישראל, לא בשביל כלל הציבור, אלא זה תפור מראש בשביל קבוצה קטנה מאוד של אנשים, שחוק ההגבלים העסקיים יכול לחול עליהם. על 99.9% מאזרחי המדינה או על החברות במדינה זה לא יכול לחול. זה דבר ספציפי שמכוון לקבוצה מסוימת. אינני אומר שהיועץ המשפטי עשה זאת בדרך. אבל עצם יצירת הכלל שממילא יכול לחול על כמה אנשים בלבד, כאשר המחוקק רצה שהנהוגים כך יועמדו לדין — אני חושב שאנחנו עושים כאן דבר חמור ביותר.

לכן, אינני מדבר על הבנקים אלא על הכללים האלה. אני מבקש שכללים אלה, שכבר פורסמו, שיש להם מספר והם מופצים עכשיו ליועצים המשפטיים במשרדי הממשלה, יהיו נושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. לזה, אפילו לשיטתך, אדוני שר המשפטים, אינך יכול להתנגד. לכן אני מבקש שלא תציע להסיר את זה מסדר-היום. מפני שהסרת עניין זה מסדר-היום פירושה להכשיל בדיקה משפטית נחוצה ביותר בתחום רגיש ביותר לחברה הישראלית.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. נשמע את תשובת שר המשפטים. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני יכול שלא לציין שמצאתי סתירה פנימית עמוקה בדבריו של חבר הכנסת וירשובסקי. כשניסית להשוות את הצעתך להצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן, שקדמה להצעה זו, אמרת: בהצעתך מדובר על שלטון החוק, בעניין שהוא חיוני למדינת ישראל. נו, נושא של ביטחון ישראל, של פגישות עם אש"ף וכי' אינו חיוני למדינת ישראל, לביטחונה? הצעתך קשורה להגבלים עסקיים; האם זה חיוני יותר? אתמהה. אבל אתה צדקת — אמרתי כבר חלק מתשובתי כתשובה על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן.

הצעתך לסדר-היום מדברת על מקרה פלוני תלוי ועומד, שעדיין אין החלטה בו. ואתה רוצה שמליאת הכנסת תחליט אם תעשה או לא תעשה עסקת טיעון במקרה זה? אולי גם בית-המשפט יחכה עד שהכנסת תחליט? איך העלית על דעתך להגיש הצעה כזאת לסדר-היום על מקרה פלוני. להגיש ליועץ המשפטי לממשלה צו-ביניים: אל תחליט. הכנסת תקיים דיון בעוד חודש, כשהיושב-ראש יקבע, ואחר-כך היא תחליט הצעה שלא לעשות עסקת טיעון?

מי שמוסמך להגיש כתבי אישום או להחליט שלא להגיש כתבי אישום רשאי גם לעשות עסקת טיעון. אותו יועץ משפטי שהחליט באופן אישי על הגשת כתב אישום נגד הבנקים ומנהליהם בחדש של עבירה על חוק ההגבלים העסקיים — אותו יועץ משפטי זכאי גם לקבל החלטה על עסקת טיעון, והוא הדין בעיכוב הליכים, על-פי החוק התקף במדינת ישראל.

אליעזר שושטק (הליכוד):

היתה עסקה כזאת בזמן שכיתת הרופאים. היתה עסקה בין

שר המשפטים מ' נסים:

כן. עסקות טיעון אינן דבר שאיננו לגיטימי.

עכשיו אני רוצה להגיד דבר מה לבית. אינני אומר שההספק אותך, אבל זה מעניין. אנחנו מתכוונים כעת לעגן את הנושא של עסקת טיעון בחוק. עד כה זה היה שלא מכוח החוק. לפני חודש הפצנו תזכיר חוק בדבר עסקות טיעון. אנחנו מצפים לתגובות. נביא את זה לאישור ועדת השרים לענייני חקיקה ואחר כך לכנסת. ואז הכנסת תוכל לקיים דיון בנושא הזה. את זה אני אומר במאמר מוסגר.

אני חוזר לעניין המסרים הזה. לא יעלה על הדעת שהכנסת תקבל החלטה בסוגיה פלונית.

חבר הכנסת וירשובסקי אומר, שהיועץ המשפטי הפך הנחיות על עסקות טיעון עם מנהלי תאגידים לפי חוק ההגבלים העסקיים. קודם כול מדובר על עסקות טיעון לפי חוק ההגבלים העסקיים, לא ריוקא עם בנקים. זו זכותו של היועץ המשפטי לממשלה להכין הנחיות. אבל, אין לי התנגדות שיהיה דיון לא מחייב, דיון ללא מסקנות, על ההנחיות בנושא זה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה לא יכול להיות.

שר המשפטים מ' נסים:

יכול להיות. איך הצעתם דיון וולונטרי על עיכוב הליכים בוועדת החוקה, חוק ומשפט? מה פירוש "לא יכול להיות"? נדמה לי שאתה היית אחד האנשים שהציעו את זה: אם לא — יושב-ראש הוועדה הציע את זה. מה פירוש "לא יכול להיות"?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני, אינני צריך לחזור על דברים שאמרתי בדיון הקודם. כל זמן שהחוק בישראל קובע שהגשת כתב אישום, שעסקת טיעון ועיכוב הליכים הם בסמכות היועץ המשפטי לממשלה, הכנסת או גורם פוליטי שאיננו הכנסת אינם יכולים להתערב בשיקוליו לגבי מקרה פלוני. לא יכולים להכתוב ולומר: תגיש או לא תגיש, תעכב או לא תעכב הליכים, תעשה עסקת טיעון או לא תעשה עסקת טיעון, אלא אם כן נחליט שהכנסת או רשות אחרת הן הקובעות. מי שרוצה לכפור בתפיסה הקיימת היום, בין שהיא טובה, בין שהיא רעה, הבימה הזאת פתוחה בפניו להגיש הצעה או הצעות, אבל לא להביא מקרה ספציפי לדיון. זה לא בא בחשבון. אבל אם אתה רוצה, אינני מתנגד — לא עליידי העברה מן המליאה — שוועדת החוקה, חוק ומשפט תבקש לקיים דיון בהשתתפות היועץ המשפטי לממשלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שר המשפטים מ' נסים:

סליחה, לא, אינני מסכים למסקנות. אני רוצה שתבין. אינך יכול לשנות. אני בעד קיום דיון בוועדה על ההנחיות של היועץ המשפטי לממשלה. הוא ישמע אתכם. יכול להיות שהוא ישוכנע. יכול להיות שהוא ישנה. יכול להיות שישנה באופן מהותי את ההנחיות, ויכול להיות גם — — —

גם אני רוצה לשנות. לכן אינך צריך להתנות. כל מה שאני מבקש הוא, שנושא זה של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה יידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, זה הכול.

שר המשפטים מ' נסים:

אני מבקש להשיב לך. ראשית, אני סובר אחרת. מסקנות של ועדות — אני נוהן להן וגם תקנון הכנסת קובע להן משקל חשוב יותר ממה שאתה הצגת. אמרת המלצות גרידא. זה לא נכון. אני גורס, על כל פנים, אני מתייחס למסקנות של ועדות הכנסת המונחות על שולחן הכנסת כיתר כבוד וחשיבות, ובנייני יש להן חשיבות גדולה הרבה יותר מסתם המלצה.

שנית, אם כל עניינך הוא לדרון בהנחיות — אל תעשה זאת, ולא במקרה. לא אסכים שתעשה זאת באמצעות העברה מן המליאה לוועדה, כי העברה מהמליאה לוועדה מחייבת מסקנות. כבר אמרתי מה משקלן. אתה רשאי, אני אחמוך והיועץ המשפטי יבוא לוועדה לדבר על ההנחיות, ובלבד שהדיון הזה יהיה אחרי שתתקבל החלטה במקרה הפלוני. בשום פנים ואופן לא אסכים שיהיה דיון בוועדת החוקה, אפילו דיון וולנטרי, כל עוד העניין הזה לא הוכרע.

אוסף ואומר, אני מכיר את השיקולים של היועץ המשפטי. אך לא אומר אותם פה מעל במת הכנסת, ואינני חושב שאני צריך לומר אותם, כי אחטא למה שאמרתי קודם. אם כוונתך היא להביא את ההנחיות לדיון — הבא אותן.

אני מציע לך להסתפק בדברים שאמרתי. כבר בשבוע הבא בקש בוועדה לדרון במדיניות. יתקיים דיון, יתואם המועד עם היועץ המשפטי לממשלה, והוא יופיע. לא אסכים למקרה ספציפי, לא אסכים לדיון עם מסקנות מחייבות, לא אסכים שיהיה דיון אלא אחרי שהיועץ המשפטי יחליט במקרה הקונקרטי.

כך אני רואה את חובתי, כך אני רואה את הפירוש הנכון של החוק החקק במדינת ישראל. עצתי לך להסתפק בואת. שאם לא כן — גם לגביך, בצעד גדול, עם כל רגשי החיבה, אצטרך להציע להוריד את הצעתך מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסכים להצעת השר?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז): לא.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — לקיים דיון במליאה; האחרת — להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת. מי בעד דיון במליאה כהצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי, יצביע. מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מייעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שר המשפטים מ' נסים:
סליחה, רגע.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וירשובסקי, גם נאמת וגם קראת קריאות בניינים רבות מאז שהשר התחיל להשיב לך. אני מבקש ממך.

שר המשפטים מ' נסים:

יכול להיות שהיועץ המשפטי לממשלה לא ישתכנע.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול את שר המשפטים.

היו"ר א' נחמיאס:

אתה רוצה לשאול? חכה, אפשר לך, אם הוא יסכים.

שר המשפטים מ' נסים:

רק רגע, ארשה לו, אם רק ייתן לי לסיים משפט.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וירשובסקי, עכשיו תאפשר לשר המשפטים לסיים את דבריו.

שר המשפטים מ' נסים:

את המשפט, לא את דברי. אני מוכן לאפשר לו לשאול בעוד שניות, רק שיאפשר לי להשלים את המשפט כדי שיבין מה אני אומר. עוד אינך יכול להבין מה אני רוצה לומר. אני רוצה לומר שיכול להיות שהיועץ המשפטי לממשלה יסכים לשנות ויגיד שהרעיונות שחברי הוועדה מעלים הם טובים; הוא גם יכול להגיד: שמעתי בכבוד ובדרך-ארוץ, היו רעיונות שהקשבתי להם, אבל המדיניות שאני קובע היא הנכונה והמתאימה בנסיבות הנתונות. לא ההחלטה של הוועדה תקבע. לדיון כללי כזה אינני מתנגד, ובלבד שלא יסתחים בהחלטה מחייבת במליאת הכנסת או בוועדה. יש דיונים וולונטריים לרוב, ואתה אחד היוזמים התכופים שלהם בוועדות הכנסת, אבל לא עם החלטות מחייבות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר א' נחמיאס:

אתן לך, חכה רגע, מה הבהילות הזאת? בלי חיפזון. כבוד השר, האם אתה מסכים לאפשר לחבר הכנסת וירשובסקי להציג שאלה?

שר המשפטים מ' נסים:
אני מוכן.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, חבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני השר, הרי ממילא כל המלצה של ועדה, חוץ מהמלצות ומהחלטות של ועדת הכספים, היא המלצה בלתי מחייבת. גם אם נקבל המלצה פה-אחד, לא נוכל לשנות את ההנחיות של היועץ המשפטי לממשלה. אני יודע את זה, ואני

ט. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מסקנות ביניים של ועדת הכלכלה בעניין הסכנה של הקפאת תוכניות תעלת הימים: מסקנות חלקיות של ועדת הכלכלה בעניין המלחמה בתאונות הדרכים והיערכות רשויות המדינה לטיפול בהן: מסקנות ועדת הכלכלה בעניין המצב בחברת "צים". תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
הודעה למוכיר הכנסת, בבקשה.
מוכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
הצעת חוק הטלת על שירותים מיוחדים (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ה — 1985, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

י. הצעה לסדר-היום

האצת פיתוחה של בקעת-הירדן

לגופו של ענין, אתמול, במסגרת תשובה על שאלתא שלי, השיב שר החקלאות, שהתקציב לבקעת-הירדן קטן בהרבה מהצרכים, ולצערו אין בידו לשנות סדרי עדיפויות ולהעמיד את הבקעה במקומה הראוי לה, כאזור החיישנות ביטחוני חיוני למדינת ישראל. הוא מסר כאן על ישיבה משותפת עם מתיישבי הבקעה, ישיבה שהייתי נוכחת בה, שהתקיימה אצל ראש הממשלה לפני שבוע, ובה הוחלט לחפש דרכים לשיפור המצב.

לבקעת-הירדן חשיבות ביטחונית רבה. היא מקשרת בין הגולן, עמק-הירדן ועמק בית-שאן לבין ים-המלח והערבה, ועושה מהם רצף אחד של גבולנו המזרחי. דווקא בקעת-הירדן החשובה עדיין עומדת היום, לאחר כ־16 שנים מראשית ההתיישבות בה, כשהיא משוערת לתוספת תקציבים, בהתאם לצפיפות ולתוכניות ההתיישבות, על-מנת שיאפשרו את פיתוחה ויתממשו התקוות שחלו בה הן גורמי ההתיישבות במדינה, הן מיישביה והן ממשלות ישראל.

אני רוצה לקרוא כמה מסקנות מדוח פוהורילס, שהזכרתי כאן, מצוינים בו הקשיים המיוחדים שבהתיישבות באזור זה: לבקעת-הירדן, שהיא אזור מן הקשים לפיתוח בישראל ובעולם, אין דינמיקה עצמית למשיכת משאבים ואנשים. מכאן שנדרשת הכוונה יזומה אקסוגנית לאזור. מסקנות הדוח מתייחסות במיוחד לפעילות כלכלית בחקלאות, בתעשייה ובתיירות. לפי הדוח, גם החקלאות המפותחת בבקעת-הירדן אינה מסוגלת לפתור את בעיית האכלוס של האזור, שהיא היעד המרכזי של הפיתוח. במקרה הטוב ביותר היא יכולה ליצור בסיס לאוכלוסייה של 10,000 — 11,000 נפש בסוף המאה. האכלוס הוא, גם לדעת כלונו, הדבר החשוב ביותר, והוא מותנה בפיתוח ענפים נוספים על החקלאות, כגון תעשייה ותיירות. שכלעדיהם יימנע פיתוח ראוי של הבקעה.

יש בדוח דבר נוסף: הריחוק הגיאוגרפי, העדר משאבים טבעיים ותנאי אקלים קשים ביותר וכן הפיתוח המואץ של יהודה ושומרון יוצרים מצב נחות של בקעת-הירדן בכל הנוגע להתפתחות התעשייה. כל זה מחייב להתייחס אל הבקעה כאל אזור פיתוח מועדף, מעבר להעדרות האזוריות הקיימות. הפרק הזה של המסקנות מסתיים באמירה, שכשיעשה רה-סיווג של אזורי הפיתוח במשרד הממשלה הנוגעים בדבר, יש לתת את העדיפות הגבוהה ביותר לבקעת-הירדן.

מצוי בידי תזכיר של מחלקת ההתיישבות של הסוכנות וכו' 28 סעיפים, זה מול זה, מה הוצע בדוח פוהורילס, שאגב התקבל עליי ועדת השרים המיוחדת לענייני התיישבות, ומה

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר בנושא: האצת פיתוחה של בקעת-הירדן. חברת הכנסת סולודר, בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מי השר המשיב?

היו"ר א' נחמיאס:
אדוני שר המשפטים, אני מבקש ממך לשכת ליד שולחן הממשלה, שאם לא כן לא נוכל לגשת להצעה של חברת הכנסת עדנה סולודר, כי אין שר אחד באולם. אני מצטער.

שר המשפטים מ' נסים:
מי ישיב?

עדנה סולודר (המערך):

היו"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת סולודר, אין חובה שהשר שצריך להשיב יישב וישמע. יש חובה שאחד מהשרים יקשיב. וזה נכון, גם זו לא חובה אלא מנהג שהשתרש.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מי ישיב על ההצעה?

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת אמיר, השבתי לך, כך אומר התקנון. נראה.

עדנה סולודר (המערך):
כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בראשית דבריי אני רוצה להשיב על השאלה שנזרקה לחלל האולם: מיהו השר שיישיב. כידוע, בנושא בקעת-הירדן יש קונסנסוס של מלל, אחד הקונסנסוסים הרחבים ביותר במדינת ישראל. לא כך הדבר כאשר לעשייה. לפני כשנה-יחצי, לפי פנייתו של ראש הממשלה דאז, מר מנחם בגין, הוטל על צוות בראשותו של הפרופסור פוהורילס להכין מסקנות לגבי הדרכים שצריך לנקוט והמשאבים שצריך להקדיש לפיתוחה המואץ של בקעת-הירדן. המסקנות האלה הועברו לראש הממשלה שבא אחריו, מר שמיר. אני מקווה, שראש ממשלה, שהוא כבר השלישי בתקופה זו, יביא סוף כל סוף בפני הכנסת הודעה שהוא קיבל את המסקנות האלה.

ציפיתי לכך, שלפחות שר החקלאות, שהוא גם שר ההתיישבות, יהיה נוכח. לפי בקשתו, דחיתי את הצעתי לשבוע הזה. אני חושבת זאת לפגיעה, לא כי אלא ביישובה של בקעת-הירדן ובתושביה.

מרבית הפעולות בבקעה, אותן פעולות שעליהן הומלץ בשעתן, נמצאות היום בקיפאון בגלל העדר תקציבים, לרבות פרויקט גאון-הירדן. שהוא אחד הפרויקטים הנפלאים שנעשו בשנים האחרונות. הוא נועד לפתח לאורך הירדן כ-14,000 דונם אדמה בתולית מהטובות ביותר באזור, ונזמנה לי גם מהטובות בארץ לחקלאות. עד היום הושקעו 3.5 מיליון דולר, שהיה בהם כדי לעבד רק 4,000 דונם מתוך 14,000 דונם אלה. לנושא המחקר והפיתוח לא ניתנה אלא מחצית התקציב שהיה מיועד לו. חוות הניסיונות, העוסקת בניסויים חקלאיים מיוחדים לאזור הזה, כמעט מושבתה.

אין קורה שיישוב כמו נעמה. שנמצא על מקומו כבר קרוב לשלוש שנים — אם אינני טועה — תושביו עדיין חיים בקרונות, ועדיין אין לו בתריסר לגורים? אין קורה שלא נמצא התקציב הדרוש בשביל להוציא מן הכוח אל הפועל את כל אמצעי הייצור שקיימים באזור?

חברי הכנסת, אתמול שאל אותי חבר הכנסת, אם אני חושבת שנכון להעלות את עניין הבקעה בימים אלה, כאשר אנחנו שומעים כל מיני קולות מעברו השני של הירדן. אני רוצה לומר, שדווקא בימים אלה הכרחי להוציא את הבקעה מקיפאונה. התיישבות אמת מעולם לא היתה ולא תהיה אנטי-תיזה לשלום. התיישבות חדשה מעולם לא העמידה בסכנה התיישבות קדמת ותיקה, אלא להיפך — היתה אכן שואבת ליישובים נוספים, לגרעינים נוספים ולמשפחות נוספות והביאה לנקודות ירק נוספות על המפה. הדבר תופס לגבי התיישבות באזורים שעליהם קיימת הסכמה כה רחבה. גם בימים הקשים ביותר למדינת ישראל, בכל התקופות, לא הושבתה פעולת ההתיישבות.

במציאות הכספית והתקציבית הקשה שלנו יש להתייחס אל כקעת-הירדן בעדיפות הגבוהה ביותר בסדר הקדימויות והעדיפויות הלאומי. מה גם שלשמחתי יש צעירים ויש משפחות רבות המוכנים היום לקשור את נתינם עם פיתוחו של חבל ארץ זה.

לפי מיטב ידיעתי — ואשמח אם יתקנו אותי, אף כי נדמה לי שאין כאן מי שיתקן אותי — תקציבי התיישבות לשנת הכספים הבאה הם 30 מיליון דולר בלבד; בשנת הכספים הקודמת היו לצורך זה 36 מיליון דולר. מתוך 30 מיליון דולר אלה, 45% מוקדשים לפיתוח יהודה ושומרון ו-55% נחלקים בין הבקעה, הגולן והרצועה. התקציב המידי הנדרש לביצוע תוכנית פיתוח מצומצמת ומומלצת לפי דוח פוהורילס על-ידי המחלקה להתיישבות לשנים 1985 — 1986, על-מנת לקדם תשתיות של כבישים, בנייה, תעשייה ופיתוח תיירות, מסתכם בכ-15 מיליון דולר. אני רוצה שנעשה את חשבון הנפש עם עצמנו לאחר כל הדיוורים, ההצעות לסדר וכל הביקורים בבקעה.

אני רוצה לסיים את דברי בברכה לקיבוץ גלגל בן ה-11, שמחר חונן את בניין הקבע של חדר-האוכל שלו. בדרך כלל בקיבוצים — ואני מארת לעצמי שגם בצורות התיישבות אחרות — תנוכה של מבנה קבע מרכזי היא יום חג בחייו של היישוב. מבנה קבע מסמל — ולא רק מסמל אלא גם מאפשר להעמיק — את שורשיו של היישוב כמקום.

אני מקווה, שחברי הכנסת יצטרפו לברכותי לקיבוץ גלגל ולשאר יישובי הבקעה, ושיחד נבטיח ליישובי הבקעה, שאחיותנו בה תעמיק שורשיה. שריותנו יירקו בגאון-הירדן, ייעובדו ויפרחו בשלום מתוך שיתוף פעולה עם השדות הירוקים שבעברו המזרחי של הירדן. כמובן, בברכות בלבד אי-אפשר להסתפק, ואני מקווה שאנחנו, חברי הכנסת, נעשה

בוצע בפועל מאז קבלתו. אני רוצה לקרוא רק שתי השוואות מתוך 28 הסעיפים האלה.

סעיף ראשון המדבר על אכלוסה של בקעת-הירדן, מותנה בפיתוח רבי-ענפי של האזור, כאשר במקביל למגזר החקלאי, אשר יהווה את המגזר הכלכלי המרכזי, יפותחו ענפי כלכלה אחרים, כגון: תעשייה, תיירות ושירותים. זה הסעיף שהזכרתי קודם לכן. ואילו בביצוע: "אכלוס בקעת-הירדן לא יקיבל כל תנופה משמעותית. קליטת המשפחות ביישובים החקלאיים, הקיבוצים והמושבים, מאז הוכן דוח הוועדה, לא עלתה על 70 משפחות. התחום החקלאי, למרות הבעייתיות שבו, הוא התחום העיקרי, הכמעט בלעדי, סביבו בנויה המערכת הכלכלית באזור. גם בתחום זה לא נעשתה כל התקדמות משמעותית בפיתוח ענפים משקיים חדשים. כך לא בצע שילוב ענפי כלכלה נוספים, כמו תעשייה, שירותים ותיירות. נראה שהמצוקה התקציבית שבה נתונה המדינה מעמידה סימני שאלה רבים לגבי כל תוכנית פיתוח חדשה שתאפשר הגדלת האוכלוסייה ומתן תעסוקה בבקעת-הירדן."

סעיף שני אומר, שיש צורך להצמיד את פיתוחה של בקעת-הירדן במשך תקופה ארוכה, להכוונה ולמעורבות ממלכתית, ושבבעדי הצמצום זו אין סיכוי לקידום האזור. לצורך הפיתוח הזה יש להעניק את העדיפות הגבוהה ביותר לבקעת-הירדן. במסגרת הסיווג הממלכתי של אזורי פיתוח, ובקשר לזה מה נעשה בביצוע? — בהמשך לאמור לעיל, כפי שכבר קראתי קודם. אין כל הכוונה ממלכתית הנותנת משאבים לקידום האזור, ולא ניתן לציין כל מתן העדפה לבקעת-הירדן ברמה הלאומית. מבחינה זו ממשכה הבקעה. שעצם מיקומה ואקלימה אינם בעלי כוח משיכה לאוכלוסייה ולמפעלים, להתחרות עם אזורים אחרים העדיפים עליה.

חברי הכנסת, לא אלאה אתכם בפרטי התוכנית, בעיקרה, במסקנות ובממצאי הביצוע. אבל המציאות היא יותר מעצובה. אני רוצה להוסיף רק כמה פרטים חשובים בקשר לדוח זה ולדברים הכלליים שקראתי. לא מכבר התפרסם באחד השבועונים ריאיון עם יושב-ראש מועצה מקומית מעלה-אפרים, היישוב שהיה אמור להיות המרכז העירוני של הבקעה. בסיכום תשע שנות קיום מעלה-אפרים, מתוכנית מתאר שדיברה על 3,000 מתיישבים בשנים הראשונות, היום חיות ביישוב הזה 250 משפחות, רבע מהמשפחות האלה אינן קבועות במקום. כידוע, למטרות קליטת אוכלוסייה נוספת ורושים, קודם כול, דיור ואמצעי ייצור, מאחר שרוצים בהתיישבות שתוכל להתפרנס במקום. והנה, במעלה-אפרים הוקמו עד כה אמצעי התעסוקה מעטים ביותר. עד היום אין שם מפעל מרכזי אחד ברמה בינונית אפילו, ואילו בשלוש השנים האחרונות נבנו שם 43 יחידות דיור בסך הכול. מספר הדירות הבנויות ביישוב מגיע ל-270, ואין דירה דרובית נוספת אחת בבנייה. לשם השוואה, בשלוש השנים האחרונות נבנו כ-1,000 יחידות דיור בארץ, ו-1,500 יחידות דיור כעמנואל. רק ל-35% מהתושבים שם יש עבודה במקום — 15% מועסקים בתעשייה, 20% מועסקים בשירותים.

שוב, אינני רוצה להללות את חברי הכנסת בפרטים. כל אחד יכול להעניין בנושא ולדעת את הפרטים. אבל, נדמה לי שחברי הכנסת, הכנסת הזאת ואלה שקדמו לה, ועדות הכנסת שביקרו באזור וממשלות ישראל בשנים האלה, כולנו חייבים לעצמנו איזה חשבון נפש: אין קרה שדווקא אזור קשה כמו זה, שהוא מהקשים בארץ — וכבר הזכרתי את התנאים הקשים שלו — דווקא הוא נשאר ללא עזרה מספקת? אין זה שלא הושטנו לו את המיכשור המכושש לפיתוחו המהיר, ובמקום זאת השראנו אותו רחוק מן העין, רחוק מן הלב.

עדנה סולודר ליישובי הבקעה. שיהיו חלק ממדינת ישראל, שיחייצבו, שיהיה להם חוסן כלכלי ויכולת להתפתח, כדי לגדול, לצמות, כפי שנאמר: "ימין ושמאל תפרצו".

זה נכון, שיש אזורים שיש לגביהם חילוקי דעות. הממשלה הזאת, בנושא זה, קיימת על בסיס של ידיעה מראש שיש חילוקי דעות, ומה שאפשר לעשות בתחום חילוקי הדעות נקבע מראש. לגבי בקעת-הירדן אין חילוקי דעות, ויש צורך, בלי ספק, לטפח וליישב אותה כהנה וכהנה.

כמובן, יש מגבלות שהזמן גרמן, וזה מצער עד מאוד. יש מקומות שבהם היינו צריכים להשקיע היום כסף רב, כדי להגיע ליישובם ולמילוי המשימות והאתגרים שאנחנו חייבים בהם. אין ספק שאחד המקומות האלה הוא בקעת-הירדן.

אני גורס שחברת הכנסת סולודר העלתה הצעה לסדר-היום שראוי לדרון בה, שחייבים לדרון בה. היא גם ניתחה את הבעיה היטב, ביד בקיאה.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעה לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

עדנה סולודר (המערך):
לוועדת הכספים.

שר המשפטים מ' נסים:
לוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לשר המשפטים. הצעה נוספת לחבר הכנסת מחמד ותד.

מחמד ותד (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עליתי על הדוכן, כדי לציין בראש ובראשונה שאין קונסנסוס לגבי בקעת-הירדן, ואין זה נכון להציג את הדברים כאילו רק מיעוט שולי רואה אותם בצורה אחרת. אינני יודע האם זה בכלל מכובד להצהיר בכנסת, על גופים שיש להם נציגות מכובדת בכנסת, שהם "מיעוטים שוליים". המצהירים עצמם השתייכו בעבר למיעוטים שוליים, והיום הם יושבים בשלטון. הם שכחו פשוט את העבר ושכחו מה הם העקרונות של דמוקרטיה. יש להתייחס בכבוד לכל נציגות, לכל חלק של העם היושב בכנסת.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מחמד ותד (מפ"ם):

מיעוט הוא מיעוט, אבל אין "מיעוטים שוליים".

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
יש דעת מיעוט בכנסת.

מחמד ותד (מפ"ם):

הוא אמר "מיעוט שולי". אם כבוד השר מוכן לחזור בו מהמלה "שולי", אשמך מאוד. אינני מכיר "מיעוטים שוליים" במשטרים דמוקרטיים. במשטר דמוקרטי יכול להיות מיעוט, אבל לגופו של עניין.

חברת הכנסת עדנה סולודר העלתה בסוף דבריה שאלה וענתה עליה כאופן מחר מאוד. היא סיפרה שחברי כנסת שאלו אותה, האם זה הזמן להעלות הצעה מסוג זה, כאשר נשמעים מעבר לירדן קולות אחרים ויש שם התפתחויות אחרות. התשובה שלה, שדווקא היום יותר מאי-פעם התיישבות היא התשובה — זהו דבר מוזר.

מאמץ להפוך את המלל, שגם אני הצטרפתי אליו היום, לפעולות של ממש.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מבין ששר המשפטים, מטעמים של דרך-ארץ, מקשה להשיב על ההצעה לסדר-היום.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר א' נחמיאס:

אולי תיתן ליושב-ראש לגמור את המשפט. קצת דרך ארץ. אין חובה להשיב על הצעה לסדר-היום. אני מבין ששר המשפטים עושה זאת בשם הממשלה, כדי לכבד את אחינו גיבורי התהילה שנשארו כאן במליאת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, היות שההצעה שהועלתה עלידי חברת הכנסת עדנה סולודר היא הצעה פוליטית ממדרגה ראשונה, הקשורה עם השטחים הכבושים, הצעה הנוגעת להתנהלויות בניגוד להחלטות האו"ם — — —

היו"ר א' נחמיאס:

מה רצונך לומר, חבר הכנסת טובי?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה להגיד, שמי שחייב להשיב על הצעה זו הוא שר הביטחון, כי הנושא קשור לגורל השטחים הכבושים. אני מבקש ששר הביטחון יענה על ההצעה מטעם הממשלה. הצעתי לסדר היא לדחות את התשובה עד שיבוא שר הביטחון יענה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מתפלא עליך, חבר כנסת ותיק, מן הוותרים ביותר היושבים פה. אתה יודע שאין חובה על הממשלה להשיב כלל. מה שעושה שר המשפטים הוא מטעמי דרך ארץ בלבד. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש רשות להציע הצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

הקדימו אותך בהצעה אחרת.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שחברת הכנסת עדנה סולודר העלתה הצעה חשובה עד מאוד על סדר-יומה של הכנסת.

בקעת-הירדן היא אזור, שאין עליו חילוקי דעות מדיניים במדינת ישראל, למעט מיעוט שולי שחבר הכנסת תופיק טובי מכיר אותו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש עליו חילוקי דעות.

שר המשפטים מ' נסים:

אין ממשלת האחדות הלאומית, ואני משוכנע שעוד רבים, גם אלה שאינם שוחפים לממשלה זאת, גורסים שבקעת-הירדן תהיה בריבונות ישראל, ויש להקים שם התיישבות ישראלית חזקה.

אני מצטרף לכל דברי הברכה שהשמיעה חברת הכנסת

כאשר האבטלה הולכת וגוברת וצריך להיאבק בה, לבוא ולדרוש בזכות סכומי ענק על התנחלויות והתיישבויות שאיש אינו יודע מה יהיה גורלן כאשר יהיה פתרון של שלום — ויהיה פתרון של שלום כי יש עם שני, שיש לו זכויות בארץ הזאת — זהו חוסר אחריות. לא רק בעיירות הפיתוח, אלא גם כפרים הגדולות יש היום אבטלה, ובמגזר הערבי יש אבטלה, ויש להפנות את המשאבים אל ישראל פנימה.

על כן, ארוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים, כפי שהציע השר והסכימה המציעה; השנייה — להסיר את הנושא מעל סדר-היום. מי בעד העברת הנושא לוועדה, ירים את ידו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדת הכספים — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שההצעה של חברת הכנסת עדנה סולודר, "האצת פיתוחה של בקעת-הירדן", תועבר לדיון בוועדת הכספים.

יא. הצעה לסדר-היום

התרופפות הביטחון האישי ועליית הפשיעה האלימה

בשנת 1981 עשתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, על-פי הזמנת משרד המשטרה, סקר מיוחד על הפשיעה בישראל. במסגרת הסקר הזה, ספקר תקופה של 12 החודשים הקודמים. נבדקו 921,000 משקי בית יהודיים בישראל. 252,000 — 27% מהכלל — נפגעו בעבירות כלפי רכוש או בעבירות כלפי גוף, עבירות כלפי נפש. מספר העבירות היה הרבה יותר גבוה — 385,000. מספר משקי הבית שנפגעו בעבירות כלפי הנפש הגיע ל-96,000. הווי אומר — 9% מכלל משקי הבית היהודיים בישראל. רק בעבירות כלפי גוף — לא פחות מ-9% מכלל משקי הבית הכית בשנה אחת בלבד.

סקר דומה נעשה גם בשנת 1979, ואז המספרים היו קטנים יותר. שימו לב לעלייה שהתרחשה במשך שנתיים בלבד. מספר העבירות עלה מ-331,000 ל-385,000; מספר משקי הבית עלה מ-210,000 ל-252,000. ואלה שני נתונים המרכזיים לתקופה של שנתיים בלבד.

מדוע אני מביא את הסקר הזה בפניכם היום? — משום שהסקר הזה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שונה מהנתונים על עליית הפשיעה או על עבריינות שאנחנו מקבלים על-פי דיווחים של משטרת ישראל. יש שוני מהותי בין השניים. יושב-הבדל בין עבירות מדווחות המגיעות למשטרה לבין עבירות המבוצעות בפרעל ואשר לעולם אינן מדווחות מסיבות שונות של הנפגע. והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עצמה קבעה ש-40% מכל העבירות החמורות של פגיעה בגוף,

עקב זאק אמיר (המערך):
על תוכנית אלון אין חילוקי דעות.

מחמד ותד (מפ"ם):

נכון. אין חילוקי דעות במפלגה שלך. אני מדבר עכשיו בשם המפלגה שלי. איני מדבר בשם מפלגת העבודה.

שר המשפטים מ' נסים:

אתה מדבר בשם מפ"ם?

מחמד ותד (מפ"ם):

אני מדבר בשם המפלגה שאני חבר בה, בשם מפ"ם — ועמדת מפ"ם בנושא זה ידועה. אנחנו גורסים, שעוד התיישבות ויצירת עובדות כשטח הן מכשול לשלום. דווקא מפלגת העבודה, המדכרת על האופציה הירדנית, דווקא היא תבוא עכשיו לנסות ליצור עובדות חדשות כשטח? זוהי התשובה של מפלגת העבודה על האופציה הירדנית? זה רציני? הרי חברת הכנסת עדנה סולודר איננה מנותקת מהמפלגה שלה. זה רק מראה שהירבורים על האופציה הירדנית אינם רציניים, ושהם מן השפה ולחוץ.

פנתם גולדשטיין (הליכוד):

נכון מאוד.

מחמד ותד (מפ"ם):

הם נוצרו יותר לצורכי תעמולה מלצורכי ביצוע. וליונים, לאלה שמגדירים את עצמם כיונים במפלגת העבודה, יש בעיה. הבעיה איננה שלי לא יכולה להיות עמדה כפולה, שתוכנה איננו זהה להצהרותיה כלפי חוץ.

אבל יש גם טעם אחר. חברת הכנסת עדנה סולודר לא תיארה את מצוקת עיירות הפיתוח אפילו בחצי מלה. היום,

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: התרופפות הביטחון האישי ועליית הפשיעה האלימה — הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה.

אוריאל לין (הליכוד):

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעוד אנחנו עוסקים כל הזמן בנסיגה מלבנון, ביחסינו עם הארצות השכנות ובעיות הביטחון בשטחים המשותפים במדינת ישראל, ממשכים לאנשים להירצח, אנשים נהרגים, אנשים נשדרים, אנשים מוכים או מותקפים מינית.

אני רוצה לעסוק בבעיה של הביטחון הפנימי, הביטחון האישי. לא במגזר של מתקפות חבלניות, כמובן שאנחנו מכירים אותו, אלא כמובן של הפשיעה האלימה הרגילה, אותה פשיעה שהולכת וגואה, הולכת וגדלה בהתמדה במדינת ישראל ותביא בסופו של דבר — אם לא נדע איך להתערך — לתנאים של ביטחון אישי ורמת פשיעה שיהיו דומים לאלה שבניו-יורק.

אני מדבר היום באכיפת החוק כמובן הכללי. אני מדבר אך ורק במגזר הפשיעה האלימה, משום שאם היו לנו סיבות טובות להאמין שיש בעיה קשה בנושא אכיפת החוק בישראל בהרבה מאד תחומים — ראה תאונות דרכים, ראה חוקי התכנון והבנייה, ראה תחומים אחרים — נוכחנו בשנים האחרונות שיש לנו בעיה ספציפית מיוחדת וקשה עם התגברות הפשיעה האלימה באופן מיוחד.

ורצח, אין ירידה, אין שיפור. בשנת 1984 נפתחו בסך הכול רבע מיליון חקי חקירה, ושוב אני מזכיר לכם את הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כדי שנבין את היקף הבעיה.

אולי, כדי שנשמע באוזן את האטימות השוררת היום בחברה הישראלית, כדאי לצטט דוגמה של איש אקדמיה, איש מדע, שלאחר המקרה של הרצח הדס קדמי ז"ל אמר: אנחנו הופכים בעיה אישית לבעיה ממלכתית. אם מקרים כאלה, רצח נשים או ילדים צעירים בישראל בדם קר, נראים בעיניו של מישהו כבעיה אישית ולא כבעיה ממלכתית — יש לנו בעיה חמורה מאוד של טשטוש ערכים. יכול להיות שזו הסיבה לכך שאנחנו נמצאים במקום שאנחנו נמצאים בו היום. כל הזמן עוסקים בנסיגה מלבנון ורק המלה "אשף" מספיקה כדי להסעיר את הבית ולעורר ייחוסים. ייתכן שכך יימשך המצב בישראל, שילדים נרצחים וקשישים מוחשפים, ושהוא ילך ויחמיר, כי אנחנו איננו מוצאים את הזמן להתייחס לבעיה הזאת ברצינות.

תמיד תוזכר לשאלה הקלסית המעניינת: האם המעשים האלה נעשים על רקע לאומני או על רקע אחר? אני אומר, בכל מידת האחריות, שמספר המקרים על רקע לאומני הוא פוטע ביותר. הבעיה היא בעיה כללית של התגברות הפשיעה האלימה בישראל בתהליך בלתי פוסק, בתהליך ההולך ומתחזק עד כדי כך שאנחנו צריכים להתרגל לחיות עם מעשי הווועה החמורים ביותר.

והשאלה המרכזית היא, האם ההיערכות שלנו היום אכן חואמת את חומרת הבעיה? האם אנחנו מתכננים באמת להקצות מה שצריך ולעשות מה שצריך, כדי שנתמודד עם הבעיה הזאת כיאות?

אם אני צריך לציין רק כמה מן הליקויים המרכזיים — לדעתי, הראשון נופל על ממשלת ישראל עצמה. אני תושב ממשלות ישראל כלן עד היום, ובכללן הממשלה האחרונה והממשלה הנוכחית, חטאו חטא איום בהתעלמות בלתי פוסקת מהבעיה של הפשיעה בישראל. הממשלות אפילו לא מצאו זמן להיכנס לדיון מעמיק ורציני איך ממומדיים עם הבעיה, הבעיה של פגיעה פנימית, הבעיה של הפשיעה בישראל ומספר הקורבנות שהיא תובעת, היקפה ותומרתה, לא נראתה חשוכה דיה להצדיק דיון בממשלת ישראל. כל הזמן אנחנו עוסקים בנושאי כלכלה, הלוואי שהיינו מקדישים לבעיית הפשיעה רק את כמות הזמן שהקדשנו לדיון הציבורי בסם נסיעות, אם הוא יהיה 200 דולר או 150 דולר. בזה אנחנו עוסקים כל הזמן, אבל פשיעה, שהיא טרגדיה אישית חמורה כל כך לכל כך הרבה משפחות, עוברת אצלנו כדבר שאיננו יכולים למנוע אותו.

יש דיספרופורציה איומה בין המשאבים שאנחנו משקיעים לאחר היוועד מעשי פשיעה לבין מה שאנחנו משקיעים בעבודת מודיעין יסודית, שיתכן שהייתה יכולה למנוע מעשי פשע. יש לנו בעיה של חוסר יכולת לחשוב חשיבה חדשה, בכל הקשור באכיפת החוק, החשיבה שלנו היא עדיין שגרית, אם אנחנו תופסים עברייני — התביעה מסרבלת והעונש קל. אין לנו אפילו עקרונות חוקיים מתאימים כדי להגן על אדם שרוצה להגן על וולתו, במקרה של תקיפה, לא ערכנו שידור מעורבות בכל מעורבות של מושג ההגנה העצמית, שהיום היא הכרחית במדינת ישראל. כל הדברים האלה נשכחו.

לסיכום אני רוצה לומר, והלוואי שאתבררה, שהתהליך הזה הוא תהליך אכזרי, שהולך וגובר, מי שעקב אחרי התהליך של השתלטות הפשיעה בכמה מאצרות המערב, יכול להבין למה

פגיעה חמורה בגוף, לא דווחו למשטרה כלל. זוהי המסקנה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הבאתי את הסקר הזה משנת 1981, משום שאחריו לא הוזנו סקרים נוספים, ואנחנו חיים היום רק מדיווחים על מצב העבריינות והפשיעה המגיעים למשטרת ישראל, והם, כאמור, דוחות שהנפגעים מעבירים למשטרה.

אם כן, מה שנמצא היום לפנינו אינו משקף את המצב האמיתי של הפשיעה בישראל, וזה דבר שחייבים לזכור אותו היטב. אחת ההמלצות שהייתי מציע, ארוני שר המשטרה, היא לחדש את הזמנת הסקר מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, גם כאשר לממצאים הנוגעים לאחוז האנשים שבותרים שלא לדווח.

ב־10 השנים שבין 1966 ל־1976 נרצחו 7 נשים צעירות בישראל. בכל אחד מן המקרים קדם לרצח מקרה של אונס. רק במקרה אחד, במקרה אחד בלבד, הושגה הרשעה סופית — במקרה של דחל הלר ז"ל. בשלוש השנים האחרונות אנחנו רואים הצטברות מדהימה של מעשי זוועה במדינת ישראל, שגם אם אנחנו צריכים להיזכר בחמורים שבהם מהעבר, הם לא יידמו למעשים שראינו בשלוש השנים האחרונות: נאווה אלימלך, נערה בת 12, נמצאה כרוחת ראש; דפנה כרמון נאנסה ונרצחה; מאיה זינגר נשרפה בעודה כחיים בגיל 17.5; דני כץ, נער בחיפה, עוגנה ונרצח; אורלי רובי נאנסה ונרצחה; בחודשים האחרונים — הרצח הכפול ליד מנורה כרמון; המקרה של הדס קדמי, אלה הם דברים שנוגעים לאנשים צעירים, נערות וילדים במדינת ישראל, בלב המדינה.

נוסף על כך, בחלק גדול מהמקרים טרם הוגשו כתבי אישום. בחלק גדול מהמקרים של אותם מקרי רצח חמורים ביותר, הרוצחים עדיין מתהלכים חופשי.

אנחנו צריכים להבין באיזה סוג של רוצחים אנחנו מדברים — ברוצחים ששורפים אנשים חיים או כורתים ראש. הם עדיין מתהלכים חופשי כאן, בתוך המדינה, אני מניח; ומדובר על ילדים שחיים ונקטלו בצורה האכזרית ביותר בתוך מדינת ישראל. הם לא תעו במדבר, בהרבה מקרים הם נחטפו ממש ליד ביתם וסיימו את חייהם בצורה שאיש מאתנו לא היה מעלה בדעתו בחלומותיו האיומים ביותר, שכך ייתכן במדינת ישראל.

הוסיפו על זה גם את החיילים שנרצחו בשלוש השנים האחרונות, את אלה שנעלמו ואיננו יודעים מה עלה בגורלם, ועבירות של דקירת נהג וזריקת גופות או מקרה של חיתוך פניו של נער, סתם ככה, או חיתוך פנים של בעל שרוצה להגן על אשתו בדחוב בן־יהודה בלתי־אכזרי, לא במקום צדרי כלשהו, בלב העיר, או מקרה של שור של אשה בשעה 1:00 לפנות בוקר ב־יפו, וכל אלה הם אירועים של התקופה האחרונה — דברים כאלה כבר אינם מרגשים אותנו כל כך היום, לאחר אותם מקרי פלצות, אותם מקרי זוועה שחיתרו לפנינו.

חברי הכנסת, בשנים האחרונות אנחנו עדים לעלייה חמורה שלא היתה דוגמתה בעבירות האלימות בישראל — יותר מעשי שוד, יותר מעשים של תקיפה פיזית, יותר מקרים של התעללות בקשישים, יותר מקרים של שוד קשישים, יותר עבירות מין בקטנים, יותר עבירות של פריצה לדירות מגורים המלווים כמעשי אלימות. הנתונים של שנת 1984 אינם מכשירים טובות, ואני מדבר על נתוני המשטרה — עלייה כללית בפשיעה של 5.2%, וכמחצית המרכז בלבד עלייה של 16% בעבירות החמורות, שבהן עסקתי לפני כן, כמו שוד

יש הרואים בימים אלה, שבהם אנו שרויים, ימים של מכוכה גדלה והולכת ושל אנדרלמוסיה כמערכות המשק והחברה. אינני גורס כי זו תמונת המצב. אך, אין ספק כי עקב המצב החברתי ובעקבות תהליכים חברתיים-פוליטיים שהתרחשו במדינה, אנו עדים להחרפת הניגודים בחברה ולהקצנת עמדות בכל קוטבי החברה. המצב הכלכלי, השפעת המדומה, האינפלציה הגואה, הביאו עמם גם הם החמרה ביחסי הפרטים בינם לבין עצמם ובינם לבין המדינה.

טבעי הוא שבמצב כזה גוברת המגמה להטיל על המשטרה, הפועלת באורח פחות או יותר תקין, את התפקיד לעשות מלאכתם של אחרים ולתקן את הדרוש, כאילו עומד לרשותה איזה מטה קסמים. יש אפוא צורך להגדיר — או נכון יותר להזכיר לעצמנו ולציבור כולו — מושכלות ראשונות, כדי שיוכן מה כוחה של המשטרה בתיקון המעוות ומה אין בכוחה לעשות משום המגבלות הטבועות במהותה ובדרכי פעולתה. כמובן, אשר בכוחה של המשטרה לעשות, יש לדרוש שאכן תעשה על הצד הטוב ביותר.

בראש ובראשונה מוגבלת המשטרה בסמכות הנתונה לה מכוח החוק, כפי שהוא נקבע על-ידי הכנסת כרשות המחוקקת. המשטרה אינה רשאית לפעול בדרך מסוימת, אפילו זו נראית לה מועילה, אלא אם ניתנה לה הסמכות לכך מכוח החוק. תיאור הבעיה מבחינת ההיבט החברתי שלה אני מוצא בדברים שאמר בזמנו הפרופסור יצחק זמיר, היועץ המשפטי לממשלה, כי שמירתם של ערכי המוסר הוא מעין קורהגנה ראשון לקיום הכרה בריאה ולהגנה עליה. בזמנו עדים אנו לזלוזל בערכים אלה. על כן אנו נאלצים לסמוך יותר ויותר על קורהגנה השני, שהוא שמירת החוק ואכיפתו כאמצעי האכיפה העומדים לרשות המדינה. דבר זה מעמים על הקו השני עומס יתר ומסכן את עמידתו. מכאן נובע שלא נוכל בלעדי חינוך הקו הראשון, הוא קו המוסר, שפירושו — התנהגות המוסרית של היחיד והקפדתו על קיום החוק. דבר זה מחייב עבודת חינוך יסודית, רצינית וממלכתית.

לפי תפיסה חברתית רחבה זו, לא המשטרה לבדה מטפלת בתיקון החברה, אלא נדרשת כאן פעילות מערכתית, שתחילתה בתא המשפחתי, בבתי-הספר, במערכות החינוך האחרות ועוד. מובן שלמשטרה יש תפקיד חשוב במלחמה בפשע, ואכן, משטרת ישראל, כמו משטרות אחרות בעולם, נמצאת במלחמה מתמדת נגד העבריינות, אשר הולכת ונעשית מתוחכמת יותר בד בבד עם התפתחות החברה המודרנית.

המשטרה אינה יוצרת את הפשע, אינה מכחידיה אותו, אלא מתמודדת עמו. התמודדות זו ותוצאותיה נגזרות מאיכות המשטרה והמשאבים העומדים לרשותה, כאשר מקובלת על הכול — כך אני חושב ומקווה — הנוסחה: יותר שוטרים משמע פחות פשיעה.

החקיקה הקובעת את המותר והאסור כשלעצמה אינה מהווה כלי לפתרון תחלואי החברה, שכן לצדה נדרש מנגנון אכיפה אפקטיבי. בתחום זה לא נהנתה המשטרה מעולם מתקציב שאפשר לה להתפתח ולהתעצם כדי קיום פריסה רחבה כזו, המתבקשת מההתפתחות שלה בחברה הישראלית, בהרכב האוכלוסייה, באופיה ובגודלה.

ומכאן, אדוני היושב-ראש, לנושא הנדון לגופו. הנתונים הסטטיסטיים בדבר הפשיעה בישראל בשנת 1984 אינם מציינים תמונת מצב ורודה כלל. כאמור, מסתמנת עלייה כללית בפשיעה בשיעור של 5.2% לעומת שנת 1983, כאשר עיקר העלייה בפשיעה הוא בעבירות הרכוש, שמספרן גדל

אני מתכוון. הפשיעה בישראל הופכת להיות אכזרית יותר, אלימה יותר, מכוערת יותר וגם מפלצתית יותר; והמלה "מפלצתית" אינה בלתי מתאימה לכך.

אנחנו מדברים בנושא שעליו יש לנו הרבה הצהרות פיות — הזכות לחיים, זכות האדם לשלמותו הגופנית. זו הצהרה נכונה. אם לא יודעים להגן על הביטחון האישי — זו איננה הצהרת אמת. תחושת הביטחון האישי במדינת ישראל התערערה. שוחחתי עם הרבה משפחות ועם הרבה ילדים. אין להם עוד ביטחון. אנשים מפחדים לצאת החוצה כשעות שבהן היו בעבר מהלכים בלא חשש. בעבר זה היה אחד הערכים.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אדוני, העיקר חסר — ממה מפחדים? לא מפשע סתם. אתה יודע.

אוריאל לין (הליכוד):

חבר הכנסת כהנא, גם מזה מפחדים, ובצדק, אבל לא רק מזה. אתה יודע מה? במסגרת הפשיעה הזאת והיקפה, מוטב שזה היה רק מזה. יש לנו כל כך הרבה יהודים שביצעו מעשי פשע זוועתיים, שמוטב שלא להעלות זאת על הדעת. הלוואי שזה היה רק מזה. זה גם זה, אמרת, גם זה.

אבל, תחושת הביטחון האישי מתערערת. אם, לא נרע להיאבק היום, נגיע למצב הקיים במדינת ניו-יורק, בעיר ניו-יורק — אנשים מבצעים מעשי פשע ברחוב ואיש לא מגיב. איש לא רוצה להעיד; אשה יכולה להיות מותקפת ולזעוק שעות ואיש לא יבוא לעזרתה. זהו התהליך שאליו מגיעים אם לא יכולים לבלום את הפשיעה האלימה.

אני מבקש מאוד, שעל-מנת שנושא זה יובא לדיון רציני ולתשומת הלב של המליאה, שיתקיים בו דיון במליאה, כי אני חוזר ואומר: האחריות היא של ממשלת ישראל, שטרם השכילה להבין את חשיבות הנושא הזה ולהקצות לו את הזמן והמשאבים הדרושים. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אוריאל לין. אני מזמין את שר המשטרה לדבר תשובה.

שר המשטרה ח' כרלוב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא של התרופות ביטחון הפנים במדינה ועליית הפשיעה האלימה, כפי שמכנה זאת חבר הכנסת אוריאל לין, הוא נושא מורכב, ולמעשה הוא חוצה כבר-התיכון את כל מערכות החיים בחברה הישראלית. לכן, להערכתי, ניתן לדון בנושא זה רק לאחר שהגדרנו את תת-הנושאים הכלולים בו ואת אחריות הטיפול לכל תת-נושא במסגרת הגוף האחראי, וליתר דיוק — הגופים האחראים. המשטרה נוטלת חלק בטיפול בתופעות הפשיעה השונות, אך אין היא הוורטה-יולדתה של התופעה, ואין לאליידה למנועה לחלוטין.

אך כטרם אתייחס לגופו של עניין, ברצוני להעיר הערה כללית, שכוחה יפה למגוון הנושאים הנדונים בהקשר זה כנסת ובמקומות אחרים, וכונתי לתפקידי המשטרה, יכולתה ומגבלותיה. לא אלאה אתכם, רבותי חברי הכנסת, ככל אותן פניות ובקשות, טענות ומענות, אשר מובאות בפני כאשר לתפקוד המשטרה בעניין זה או זה, אולם, זאת אומר: חלק לא מבוטל מפניות אלו עניין כללי ונוגע לסדר החברה והמשפט, ועניין זה, הגם שהוא מתקשר לתפקידי המשטרה, הרי קשרו חלקי בלבד, ולעתים רופף.

שר המשטרה ח' בר־לב:

בבקשה לא להפחיד, בבקשה לא ליצור פניקה. המצב חמור דיו. לא צריך לצייר אותו כצבעים כהים עוד יותר. זה מה שאני אומר. אינני אומר שאיש לא נרצח בארץ, אני רק אומר, שלא תגפנו לנו עם ניירורק. אנחנו ברוך השם, מהרבה בחינות, שונים מניירורק, אם כי יש כמה תחומים שלא היה מויק לנו לאמץ אותם.

אוריאל לין (הליכוד):

אדוני השר, אני אמרתי שאנחנו עלולים להגיע למצב של ניירורק, לא שאנחנו דומים לניירורק.

שר המשטרה ח' בר־לב:

אם כן, יש לי חדשות טובות. אנחנו רחוקים, יש לפנינו עוד מרחב גדול מאוד, ואני מקווה שלא נצמצם אותו, אלא נרחיב אותו.

היו"ר א' נחמיאס:

כבוד השר, האם אתה מתכוון להציע להסיר את ההצעה מעל סדר־היום?

שר המשטרה ח' בר־לב:

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כן, אדוני צריך לסיים.

שר המשטרה ח' בר־לב:

האם כך נהוג?

היו"ר א' נחמיאס:

כן. אם אדוני מסכים להעביר את ההצעה לוועדה, יש לו 15 דקות. אבל אם תגיד לי שאתה רוצה להסיר את ההצעה מסדר־היום, נשכ פה עד שתים־עשרה כלילה ולא אעיר הערה.

שר המשטרה ח' בר־לב:

ובכן, אם אני צריך לסיים, אני רוצה לומר, שיש לנו משטרה יעילה: אין פענוח של 100% של הפשיעה החמורה בשום מקום בעולם. ברור שכל מעשה בתחום הזה של הפשיעה האלימה הוא מעשה חמור. יש לנו משטרה מקצועית. אני מקווה שבשנת העבודה 1985 נצליח להעמיד לרשות את מינום האמצעים החיוניים. ואני מקווה שהיא תמשיך גם בשנה הזאת לשפר גם את הפענוח וגם את האכיפה. אבל, מוכרחים לדעת שהשאלה איננה רק איזה רוצח או שודד או גנב או אנס המשטרה מסוגלת לתפוס, אלא השאלה היא איזה עברייך כזה החברה שלנו מייצרת. ואני מציע שהמחנכים יתנו, שהאזרחים ישמרו על החוק מכל בחינה שהיא — ואזי המשטרה תהיה מסוגלת למלא את תפקידה, ובסך הכול תהיה לה פחות פרנסה.

אינני מציע להסיר את ההצעה מסדר־היום. אני מציע להעביר אותה לוועדה.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, חברת הכנסת מרים גלור־תעסה מבקשת לשאול אותך שאלה:

מרים גלור־תעסה (הליכוד):

אדוני השר, קראתי על אודות שני מקרים, שאנשים התעברו על־מנת להפריד במקרים של פשיעה, תקיפה קשה ממש, ובסופו של דבר הם יצאו נפגעים ונאשמים. מה עושים? איך מחנכים את בני הדור הצעיר להמשיך להתעבר במקרים כאלה? מה התשובה?

בשנת 1984 ב־6% לעומת שנת 1983. עבירות הרכוש מהוות כ־80% מכלל העבירות, ולכן העלייה של 6% בעבירות אלה גרמה לעלייה בשיעור דומה בנתוני הפשיעה הכללית.

בכל הנוגע לעבירות אלימות, הרי שבעבירות הרצח חלה עלייה בשיעור של 2.7%, המתבטאת בשני מקרים לעומת הנתון אשתקד. בעבירות של ניסיון לרצח חלה עלייה בשיעור של 9.5%, המתבטאת ב־11 מקרים. לעומת זאת בעבירות אונס חלה ירידה של 6.1%. המתבטאת ב־15 מקרים פחות לעומת שנת 1983. כך גם נרשמה השנה ירידה של 22 מקרי שוד, לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

באשר למעורבותם של צעירים בתיקים פליליים, הרי נמשכת מגמת הירידה במעורבות זו. בשנת 1982 היה חלקם של הצעירים בתיקים פליליים 20.4%; ב־1983 — 18.3%; וב־1984 הוא ירד ל־16.8%.

אחוז הגילויים הכללי בשנת 1984 הוא 27.1%, ובכך מסתמן שיפור של 1% לעומת המצב אשתקד. אחוז הגילויים בעבירות נגד גוף היה בשנת 1982 — 71.4% מכלל העבירות; בשנת 1983 — 75%, ובשנת 1984 — 76.8%. מכאן שחל שיפור באחוז הגילויים של המשטרה במגזר עבירות זה במהלך שלוש השנים האחרונות.

אם נשווה את רמת הפשיעה האלימה בישראל, הרי היא נמוכה יחסית למדגם של מדינות המערב, דוגמת נורבגיה, בריטניה, אוסטריה, בלגיה, הולנד, קנדה וארצות־הברית. בתחום פענוח סוגי הפשיעה האלימה נמצא, כי הישגיה של משטרת ישראל אינם שונים בהרבה ממדינות אחרות.

לדוגמה, אני רוצה להביא נתונים משתי ערים, כי גם חבר הכנסת אוריאל לין התייחס אליהן והפחיד אותנו שאנחנו צועדים בצעדי ענק לקראת המצב הקיים בהן. אם כן, המצב חמור, אבל לא עד כדי כך. בעיר פריס בלבד, שבה 2 מיליוני תושבים, נרצחו בשנת 1983 226 אנשים; בארץ שלנו — 75 אנשים.

אורה נמיר (המערך):

מה הפרופורציה מבחינת האוכלוסייה?

שר המשטרה ח' בר־לב:

האוכלוסייה שלנו גדולה פי־שניים מאוכלוסיית פריס, ובשנת 1983 היו אצלנו 75 מקרי רצח, לעומת 226 מקרים שם.

אורה נמיר (המערך):

זה "מרגיע" מאוד.

שר המשטרה ח' בר־לב:

זה לא מרגיע, אבל לא באתי להרגיע, באתי רק לתת נתונים, שיאזנו קצת את התמונה שצייר חבר הכנסת אוריאל לין, כשאמר שאנחנו מתקרבים לפשע של ניירורק. אגיד לכם מה קרה בניירורק. ניירורק היא עיר של כ־10 מיליוני תושבים. בשנה האחרונה נרצחו שם 2,000 אנשים. אנחנו מדינה של כ־3.5 — 4 מיליונים — אני מדבר רק על תחום הק הירוק — וכאמור, אצלנו נרצחו במהלך השנה 75 אנשים. אם כן, בניירורק על כל מיליון תושבים נרצחים כ־200, ואצלנו על כל מיליון נרצחים כ־20. זה ברור: 20 — דינו, אנחנו רוצים להוריד את זה. אבל, בכל זאת, בואו נהיה צנועים יותר ולא נשווה את עצמנו לא לניירורק, לא לפריס, לא ללונדון, גם לא למדינות סקנדינביה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אבל פה יש פחד, יש פה אימה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אינני מכיר את המקרים האלה שהוזכרו.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):

האם אינך יודע עליהם?

שר המשטרה ח' בר-לב:

לא, אינני יודע. אינני שוטר ולא חוקר. אינני יודע אותם.

אני חושב שצריך לחנך את אזרחי ישראל להושיט יד לנזק, גם בתחום הזה. אינני יכול להתחייב למקרים האלה, כי אינני מכיר אותם. קשה לי מאוד להניח, שבית-משפט בישראל ירשיע אדם שהושיט עזרה לאדם שהותקף. אבל, אני מוכן, אם תעביר אלי את המקרים האלה, לבדוק ולבוא בדברים עם שר המשפטים או עם היועץ המשפטי לממשלה, אם צריך. באופן עקרוני — איש ערב לרעהו, וצריך להושיט יד וצריך לעזור.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר המשטרה. אני שואל את חבר הכנסת אוריאל

לין: האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הפנים של הכנסת?

אוריאל לין (הליכוד):

אני מסכים. אני רק רוצה, כרשותך, להעיר הערה.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני, שאלתי אם אתה מסכים, תואיל ברוב טובך

להשיב לי.

אוריאל לין (הליכוד):

אמרתי שאני מסכים, וביקשתי את רשותך להעיר הערה.

יב. הצעה לסדר-היום

שיטת ההקצבות למוסדות דת

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום. אנו מוחקים את הצעתו של חבר הכנסת מאיר שטרית, הוא איננו חבר הכנסת וירשובסקי ויתר. אנחנו עוברים אפוא להצעה לסדר-היום: שיטת ההקצבות למוסדות דת, מאת חבר הכנסת גרשון שפט.

גרשון שפט (התחיה-צמח):

אילו הייתי סופר או משורר, הייתי מתאר בצבעים ספרותיים את החג החדש שחידשנו כשנים האחרונות. על שלושת החגים, שאכזינו עלו בהם לרגל לירושלים, הוספנו עליה לרגל: חג התקציב. שבועיים לפני הגשת התקציב עולות לרגל משלחות של רבנים וראשי ישיבות, ראשי מוסדות ומנהלי "כוללים", כדי לחלות את פני האדונים חברי הכנסת, נציגי המפלגות הדתיות, המחלקים את התקציב למוסדות הדתיים לשנה הבאה. הם קובעים איזה מוסד יחיה ואיזה מוסד יתנוון. איזו ישיבה תבנה בניינים חדשים ואיזה "כולל" או מכון. חלילה, ייסגר. אני בטוח שרובכם, חברי הכנסת, וראים את הרבנים וראשי הישיבות המסתובבים במסדרונות הכנסת כשמעניהם ניבטת התורה והציפיה: מה יהיה עלינו לשנה הבאה? אני משוכנע כי כמוני הרגשתם גם אתם רגש של התמרמרות וכבושה: הככה ייעשה לרבני ישראל?

את עלבונה של תורת ישראל אני בא לתבוע כאן היום. יפסיק האוצר אחת ולתמיד את שיטת החלוקה הפיאורלית של כספים למוסדות דתיים. לפני שנה התקיים דיון דומה בכנסת עם הגשת התקציב ואז, לפי הפרוטוקול שקראתי, גם חבר

היו"ר א' נחמיאס:

לא, אינך יכול להעיר הערה.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת הפנים של הכנסת. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת אוריאל לין הועברה לוועדת הפנים של הכנסת. חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה, שאל.

אוריאל לין (הליכוד):

אני מצטער, אינני מכיר מספיק את הפרוצדורה של הכנסת.

אני רוצה להעיר בקצרה: כל מה שאמרתי לא כוון כלל כביקורת על מוסד המשטרה. אין בדבריי כמעט שום ביקורת. דבר נוסף — איננו יכולים ליצור פניקה רבה יותר מזאת שנוצרת לאחר רצח ילדים ומקרים כמו זה של הדס קרמי. צריך לדבר על האמת, צריך לדבר על המציאות, ולא לחשוש לדבר על המציאות.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

הכנסת אברהם כ"ץ-עוז וגם הפרופסור אמנון רובינשטיין, שהיום הוא שר בממשלה, קבלו על שיטת החלוקה הזאת, שהיום הם אמורים לתת לה יד. אני מתפלא על חברי הקואליציה שנותנים יד לשיטה, שמבקר המדינה ביקר אותה מאוד כדוח האחרון שלו. הוא סיפר על מוסדות שמקבלים שלוש, ארבע וחמש פעמים את הכספים ממקורות שונים. הוא דיבר על 7 — 8 מוסדות שיש להם הנהלה אחת, והוא דיבר עוד על הרבה דברים אחרים. מקוצר הזמן לא אעיר אותם, אבל כל זה לפניכם היום.

אמרו לי חברי הכנסת ממפלגות דתיות: אנחנו בעצם אתך נגד השיטה הזאת, צריך להפסיק אותה. אבל מה נעשה בינתיים? יש מוסדות הזקוקים לעזרה. אומנם כן, יש מצוקה במוסדות הדתיים וצריך לעזור להם, אבל לא כשיטה זו ולא בדרך זו. גם המפד"ל — למשל, קראתי מודעה של המפד"ל בשבת בעיתון: תקציב ממלכתי ולא חלוקה אישית. המפד"ל שוללת מכול וכול את שיטת חלוקת התמיכות למוסדות תורה ודת, שלפיה כל חבר הכנסת מקבל סכום לחלוקה ומחלקו לפי ראות עיניו למוסדות הקרובים לו. אני מסכים לזה בלב ונפש. אני מקווה רק שנציגי המפד"ל גם יתנו יד לשינוי שיטת החלוקה הזאת —

רפאל איתן (התחיה-צמח):

איפה הם?

גרשון שפט (התחיה-צמח):

— הנובעת ישירות מהפיצול שלנו כיום.

לפי קריטריונים, שאקרא חלק מהם והם ידועים, וגם היועץ המשפטי הפרופסור זמיר שיבח כוועדת הכספים, לפני כמה שבועות' את המשרד ואת הקריטריונים. זה הדבר הראשון.

אני מבקש להבחין היטב היטב בין אותם דברים, שהם חלקו של משרד הדתות, לבין אותם דברים שחבר הכנסת גרשון שפט העלה עם הצעה מתקבלת על הדעת, של הנהגת חג — והרי אין חג, אפילו כגון זה שהוא מציע, כלי קורבנות. אבל, היות ששמעתי את זה בדיו, כמו כל בית ישראל, אני צריך עכשיו להתייחס לחלק הזה.

אני קצת מתפלא וקצת לא מתפלא. אני מתפלא על כך שבשבוע שמגשים את התקציב, יהיה ויכוח ארוך מאוד גם במליאה וגם כוועדת הכספים, הוא מצא צימוק שהוא יכול להביאו לכאן.

אני רוצה להודיע הודעה אישית: שמעתי בדיו שחבר הכנסת שפט אומר שפנו אליו, שאיימו עליו, שלחצו עליו. לא דיברתי אתו מלה אחת על זה, ואני מקווה ששום חבר המפד"ל לא ביקש זאת ממנו. זה קודם כל.

אני גם רוצה שיהיה ברור: ה"פטנט" של מה שנקרא "יחודיים" איננו "פטנט" של ד"ר בורג, אינו "פטנט" של המפד"ל — ראה מה שאמרתי בראשית דברי. על ה"פטנטים" האלה מישוהו אחר צריך היה לעמוד כאן ולתת תשובה.

אורה נמיר (המערך):

מי זה? אולי תגלה לנו?

השר לענייני דתות י' בורג:

מישהו אחר.

היו"ר א' נחמיאס:

הוא אמר. אילו האזנתם, הוא אמר: שר האוצר.

השר לענייני דתות י' בורג:

יש לי דעה כה טובה על רמת האינטליגנציה של חברי הכנסת שנשארו עד שזה ז', שאיני צריך לתת שמות.

חיים רמון (המערך):

אם הוא לא הכותב, שתהיה כתובת.

היו"ר א' נחמיאס:

אבל הוא אמר את מה שהוא רצה להגיד.

חיים רמון (המערך):

אבל אנחנו רוצים לשמוע עוד.

השר לענייני דתות י' בורג:

אני יודע שאני מדבר היטב, ולכן נעים לכם לשמוע הרכה. אבל הומן קצר, כפי שאמר חבר הכנסת שפט. ולכן, אני חוזר: אני ראיתי את ה"פטנט", אני קורא לזה "פטנט", כדי שלא להשתמש בשם אחר. זה לא עניין שהמפד"ל המציאה אותו. אבל, לאמיתו של דבר, ואני פונה לכל הספלים, כבר בכנסת הקודמת ולפני הכנסת הקודמת, חברי כנסת שהיו חברי ועדת הכספים — כל אחד השיג שם משהו בלי שזה היה בתקציב המדינה.

חיים רמון (המערך):

ההסדר הזה בוטל כבר לפני שנתיים ואין לחברי ועדת הכספים שום "קניפול".

השר לענייני דתות י' בורג:

אינני מבין בשביל מה קריאת הביניים, מה היא גורמת מהאמת שאני אמרתי? בו ברגע שאתה אומר שזה בוטל לפני שנתיים, פירוש הדבר שלפני שלוש שנים זה היה קיים.

איוה עוול נגרם למוסדות, איוה אי-צדק יש כאן. האם מוסדות הקשורים למפלגה מסוימת, ולאחר בחירות יורדת המפלגה במספר חברי כנסת, צריך למחוק אותם כליל מעל המפה? אם הם היו ראויים לפני כן, לא מגיע להם גם היום? ויש מפלגה שלמה שהוקמה על רקע זה, מפלגה שלמה שהוקמה על רקע עוול — כפי שהיא חושבת — למוסדותיה התורניים. שלא קיבלו אותם לפני הבחירות האחרונות ועל זה היא הלכה לבחירות. זו סיבה ללכת לבחירות — הקצבה למוסדות? לא היה אפשר להסדיר זאת בצורה אחרת?

אתמול הסתובב פה בכנסת הרב גרוסמן, יהודי שעשה רבות לשיקום אסירים בבתי-הסוהר ומחוצה להם. הוא אינו שייך לשום מפלגה, הוא אינו צריך לקבל. ראיתי את פניו הנפולים ואת תחנוניו, אולי בכל זאת אחד מחברי הכנסת הדתיים יאמץ אותו וייתן גם לו משהו. זכורה פרשת מוסדות חב"ד לפני שנה, שלא הוקצבו להם כספים, כי הם לא היו שייכים למוסדות מסוימים, ורק לאחר בג"ץ הוסדר העניין הזה.

שאלתי את אנשי ישיבות ההסדר, גם הם מוכנים לשינוי השיטה, כי גם הם מרגישים את עצמם מקופחים בשיטה הזאת של חברי הכנסת. האם ישיבות ההסדר וכל הישיבות הנוטלות חלק בביטחונן של המדינה אינן צריכות להיות בראש אלה הנהנים מתקציב המדינה?

מדובר כאן בשיטה שמביאה לשחיתות, ויש דברים שהוכחו על-ידי מבקר המדינה, ויש דברים שהם עדיין בדרך. למה ניתן כלונדל לזה? איני אומר לקצץ את התקציב. להיפך, לתת למי שמגיע, ולא לתת למי שלא מגיע. מרדע מוסד אחד שיש בו מאות תלמידים לא יזכה לתקציב, ומוסד עם עשרות תלמידים ייחנה פי-ארבעה, פי-חמישה? מרדע? איפה כאן הצדק? הגיע הזמן להפסיק את השיטה הזאת. מבקר המדינה עמד על כך, אנשים כקואליציה, באופוזיציה, בכל מקום, מתנגדים להסדר הזה, ומרדע הוא קיים? האם רק עניינים פוליטיים והפזילה לקראת הקואליציה בעתיד הם שצריכים להנחות את הממשלה ואת הקואליציה הזאת?

אני חושב שהכנסת אינה יכולה לקבל את זה. הכנסת אמרה את דעתה גם בדיון על התקציב בשנה הקודמת, ואם עומדים לפנינו כבוד התורה וכבוד הרבנים, ועשיית יושר וצדק עם מוסדות רציניים שעוסקים בתורה, ומניעת עזרה ממוסדות שלא מגיע להם; אם עידוד וטיפוח לומדי תורה ויהדות נאמנים למדינה ונושאים בעול ביטחונה מחייבים הגברת העזרה הכספית — אזי מתבקשת חלוקה צודקת ואובייקטיבית על-ידי גוף, ועדה ציבורית, בהרכב מסוים שאינו משנה, נציגי ממשלה, נציגי ציבור, אנשי תורה, שיחלקו את התקציב בצורה נכונה, דוגמת ועדת וחד לאוניברסיטאות.

השעה מאוחרת, יכולתי להרחיב, להביא חומר רב. אני רוצה לקצר ואני מציע שהכנסת תקבל הצעה לדון בעניין הזה, כדי שכל השיטה הזאת תוחלף אחת ולתמיד בשיטה אחרת, נכונה וצודקת.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת גרשון שפט. אני מזמין את השר לענייני דתות לתשובה.

השר לענייני דתות י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כול, בדבר אחד אני רוצה להודות לחבר הכנסת גרשון שפט — על שהוא קיצר. אני מקווה שגם אני אצליח איכשהו לעשות את זה, כי בעצם על אותם דברים שהוא דיבר לא השר שממונה על ענייני הדתות צריך לענות, אלא לדעתו שר האוצר, כאשר משרד הדתות הולך

האוצר צריך לענות עליהם, ולא שר הדתות, אם אני מקבל מה שאמר חבר הכנסת שפט, לבין אותם דברים שמשדר הדתות אחראי להם, והם נקבעים לפי קריטריונים. אני אביא את תמצית הקריטריונים.

היו"ר א' נחמיאס:

יש שאלה לחבר הכנסת רמון. אתה מסכים?

השר לענייני דתות י' בורג:

אולי הוא יוותר אחרי שישמע את הקריטריונים.

חיים רמון (המערך):

אם אתה תענה, אדוני השר, לא אשאל.

השר לענייני דתות י' בורג:

אני סומך עליך.

ב-25 באוקטובר כתבנו למשנה ליועץ המשפטי לממשלה — ואיני מכין למה זה לא פורסם ב"רשומות": אנו מעוניינים שהקריטריונים יתפרסמו, על-מנת שלא יהיה ויכוח במקום שלא צריך להיות ועל-מנת שהוויכוח יתרכז באותם דברים שהוא צריך להתקיים בהם.

ובכן, קריטריונים להקצבות למסדות תורניים מכוח הסכם קואליציוני: בנוגע לקרן לאזורי פיתוח — הכול לפי מספר התלמידים. פיתוח — קריטריונים: היקף הכנייה והשיפוצים, גודל המוסד, מספר התלמידים, מספר השנים שהמוסד קיים, מצב המבנים, הצרכים הכספיים של המוסד. יש עוד, ועוד אבל לא אכנס לזה עכשיו.

אם כן, העיקרון הוא פר-קפיטה לפי התלמידים, ולא פר-קפיטה לפי ייצוג פוליטי. יכול להיות, נניח, שמישהו רץ לכנסת והוא אחראי ל-20 מוסדות, אבל הוא לא נבחר. האם התלמידים צריכים לסבול?

בעיני העניין הוא ברור, ועכשיו, אני מוכן לשמוע את שאלתו של חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני השר, הממשלה מגישה תקציב. אם הבנתי היטב את המוסיקה של התשובה —

השר לענייני דתות י' בורג:

מוסיקה שייכת לסולודר.

חיים רמון (המערך):

— בתוך התקציב הזה, שהוא מעוות גם לפי טעמך — מדוע אתם, ובכלל זה אתה, כנציג הממשלה, מביאים לנו דבר מעוות מלכתחילה? אתם מצפים שאותו פה בכנסת נכתש, כאשר דחיית תקציב או הצבעה נגד תקציב פירושה הצבעת אי-אמון בממשלה? אתם מעמידים אותנו כמצב קשה מאוד מאוד.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

השר לענייני דתות י' בורג:

זו שאלה מעניינת מאוד, ואיני יכול לשלול חלק נכון שבה. אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הדתות. חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, האם אתה רוצה להציע הצעה אחרת? האם אתה עומד על כך?

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, אולי תתרגם מה פירוש "קניפעל"? אחרת לא נדע.

השר לענייני דתות י' בורג:

הוא אמר את המלה הזאת, הוא צריך לתרגם.

בר ברצע שהוא אומר שזה בוטל לפני שנתיים, יוצא שלפני שלוש, ארבע, חמש שנים זה היה קיים. זה בדיוק מה שאני אמרתי, ואני לא גרסתי את זה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר א' נחמיאס:

אם השר מסכים.

אורה נמיר (המערך):

הערת ביניים מסודרת ברשות: אם זה באמת בוטל, לא היו רצים כך להיות יושבים-ראש של ועדת הכספים.

השר לענייני דתות י' בורג:

היות שלי מצולם לא היה יצר טוב להיות יושב-ראש הוועדה, איני יכול לענות לך.

אורה נמיר (המערך):

כנראה, יושב-ראש ועדת הכספים יכול לעשות הרבה מאוד.

חיים רמון (המערך):

לא דרך הוועדה, אולי דרך הממשלה. בוועדת הכספים אין עוד "קניפעל".

היו"ר א' נחמיאס:

בסדר, חבר הכנסת רמון, אמרת, כן, אדוני השר.

השר לענייני דתות י' בורג:

אחרי ה-"commotion" הזה, אני מרוצה שאמרת את הדברים.

אני רוצה לומר, שמה שהושג במוכן של תפיסה פוליטית-ציבורית ונקרא "כספים ייחודיים" — וחלוקה פר-קפיטה, לפי מספר חברי הכנסת, ולא מספר התלמידים — אני לא גורס את העניין הזה.

גרשון שפט (התחיה-צמח):

אם כן, אולי תיתן יד לבטל את זה?

השר לענייני דתות י' בורג:

הרשה לי, לא מפני שאתה עומד כאן, בכלל, אינך יושב במקום הנכון.

אורה נמיר (המערך):

ואם הוא יעבור למפד"ל, אתה תעשה זאת?

חיים רמון (המערך):

ד"ר בורג מעוניין כנראה שאתה תחזור למפד"ל.

השר לענייני דתות י' בורג:

הוא יודע זאת.

אני לא גרסתי את זה. אין שום היגיון לנהוג פר-קפיטה, לפי מספר חברי הכנסת. אני מניח שבויכוחים שהיו בוועדת הכספים או בוועדה אחרת, העניין הזה יבוא על בירור.

עכשיו, למען הצדק והאמת, אני רוצה לומר באופן הברור ביותר: אני הבחנתי בראשית דברי בין אותם דברים ששר

חבר הכנסת גרשון שפט לסדר-היום לוועדת הפנים של הכנסת.
מי בעד, יצביע.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נחקלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט בנושא
"שיטת ההקצבות למוסדות דת", תועבר לוועדת הפנים של
הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת גרשון שפט, האם אתה מסכים שהצעתך
תועבר לוועדת הפנים של הכנסת?

גרשון שפט (התחיה-צמח):
אני מסכים.

אורה נמיר (המערך):
זה טוב יותר מוועדת הכספים.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעה של

ג. הצעות לסדר-היום

בקשות ישראלים לקבלת אזרחות גרמנית

אף כי בישראל האזרחות הכפולה קיימת, אולם, אני רוצה
להבחין בין אזרחות כפולה לבין התופעה הנוכחית.

אדם שיש לו אזרחות כפולה הוא אזרח של מדינה מסוימת
ובעלותו לישראל הוא רוכש גם אזרחות ישראלית, וכך יש לו
אזרחות כפולה. כאן מדובר על אנשים שהיתה להם אזרחות
ישראלית ופתאום הם מתעוררים ומבקשים לעצמם אזרחות
נוספת בצד האזרחות הישראלית. האזרחות הכפולה היא
מעשה פסיבי. אתה גורר אחרך את האזרחות הקודמת ומקבל
את האזרחות הישראלית גם כן. כאן אתה עושה מעשה רצוני
כדי לקבל אזרחות כלשהי. במקרה זה — אזרחות גרמנית. לכן,
אדוני היושב-ראש, אני חושב שזו תופעה חמורה ביותר שאיננו
יכולים לעבור עליה לסדר-היום.

הדרכון קשור לנושא זה. הדרכון הוא אמצעי להשגת
הנאות מסוימות. הוא שיך למערכת הסמלים, בדיוק כמו דגל,
כדיק כמו מטבע, בדיוק כמו צה"ל. הדרכון הוא מסמך, פנקס
זהו שהממשלה נותנת לאדם כעדות על זהותו ועל אזרחותו,
הנהג לשמש אותו ומגן עליו. לכן, דרכון הוא תעודת זהו
לאומית ומסמך של הגנה.

אזרח ישראלי, המבקש דרכון נוסף על הדרכון הישראלי,
הוא בבחינת פורש מן הציבור. לפי המסורת הגלוית המגונה,
שהיתה קיימת בטרם קמה מדינת ישראל, היתה תופעה של
דרכון חסות — דדשפז? ייבר. אז היתה הצדקה לכך, משום
שזה היה מסמך הגנה. אבל כעת אין לכך שום הצדקה. לבקשה
כזו יש מטרה להשיג יתרונות טכניים. מי שרוכש את הדרכון
הזה, ייתכן שיש לו אפשרות לנסוע למדינות שבהן הוא זקוק
לזוויה עם הדרכון הישראלי. אנתנו גם יודעים שבעלי דרכון
גרמני יש להם יתרונות במדינות השוק המשותף. הם יכולים
להשיג עבודה באזור השוק המשותף ביתר קלות מאשר כשהם
פונים באמצעות דרכון ישראלי. לכן אני טוען שהמבקש דרכון
גרמני שולל ומכסל במה יד את כל ההישג ההיסטורי הגלום
בדרכון הישראלי, הסמלל הישג חשוב של הריבונות
הישראלית. את עלבוננו של הסמל הזה אני בא לתבוע.

הבעיה איננה בינינו לבין הגרמנים. הבעיה היא בעיה
יהודית, בעיה ישראלית. אדם שנולד בארץ וחי בה קם פתאום
בבוקר ומגלה שהדרכון הישראלי לא מספיק לו והוא זקוק
לדרכון נוסף. צעד כזה הוא אנטי-פטריוטי, אנטי-ציוני
ואנטי-מסרי.

אני מודע לכך שאין לנו שום דרך להטיל סנקציה. איננו
יכולים לשלול מהמבקש את הדרכון הישראלי או את האזרחות

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא. רשות הדיבור לחבר
הכנסת יצחק ארצי להעלות הצעה לסדר-היום בנושא: בקשות
ישראלים לקבלת אזרחות גרמנית.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתוך ידיעה שהופצה
עלייך סוכנות הידיעות הגרמנית D.P.A., למדנו, שכ-5,000
אזרחי ישראל הגישו לשלטונות גרמניה בקשה לקבל דרכון
גרמני. היום פורסם חוקון והובהר שמדובר רק כ-2,000.

יהיה המספר אשר יהא, מתגלה לפנינו תופעה חמורה:
אזרחים ישראלים בעלי דרכון ישראלי, החיים שנים רבות
בישראל, פונים למדינה זרה ומבקשים ממנה דרכון נוסף.

המבקשים הם בעיקר יהודים יוצאי גרמניה וצאצאיהם.
עובדה זו איננה מקטינה במאומה את חומרת התופעה. יהודים
שלפני 50 שנה היגרו מגרמניה, או גורשו ממנה באכזריות,
מצאו בארץ מחסה, הגנה, מולדת, מנצלים סידור מיוחד
בחקיקה הגרמנית כדי לבקש לעצמם תחזות האזרחות
הגרמנית, וכביטוי לכך — את הדרכון הגרמני. מדובר לא רק
ביוצאי גרמניה, ה"קיס" הוותיקים. הפעם מדובר בעיקר
בנכדיהם, ובצאצאיהם, שהם חניכי הארץ או ילדי
הארץ. אלה אינם מתביישים להגיש בקשה כזו לשלטונות
גרמניה של היום.

שלטונות גרמניה נענים בחיוב לפנייה, כי בסידור הזה יש
משום אפליה לטובה של יהודים. מתוך רצון לכפר על העבר
ולתקן עוולות שנגרמו עלייך הנאצים, נותן חוק האזרחות
הגרמני לאנשים, שנשללה מהם האזרחות הגרמנית בימי
הנאצים, להם ולצאצאיהם, את האפשרות לקבל את האזרחות
חזרה על סמך בקשה לשלטונות. לאחר המלחמה נמצאו יוצאי
גרמניה רבים שניצלו אפשרות זו. רבים גם חזרו לגרמניה
והקימו שם את קהילת יהודי גרמניה. אחרים, מתוך שיקולים
של קבלת פיצויים והחזרת רכוש, ביקשו אזרחות זו בלי לעזוב
את הארץ. עתה, כ-1985, כעבור כמעט 40 שנה, אנתנו נתקלים
בחידושה של תופעה זו, כשהיא נוגעת בייחוד בבני הדור השני
והדור השלישי של יוצאי גרמניה.

אל לנו לערב נושא זה עם נושא האזרחות הכפולה. בימינו
אנו קיימת בעולם מגמה לצמצם ככל האפשרות את האזרחות
הכפולה. האזרחות הכפולה יוצרת קשיים נפשיים
ופסיכולוגיים, התנגשות בין נאמנות למדינה אחת לבין נאמנות
למדינה אחרת, ולכן המדינות מחסלות את האזרחות הכפולה.

וראי שיש סיבות. חסר ביטחון. הממשלה האומללה הזאת, אין לה לא יד קשה ולא יד רכה, כי אם יד רוערת, המכוונת על-ידי נפש מבולבלת. בגלל מדיניות שאינה מדיניות, מכניסים חיילים יהודים לתוך מסגרות רצח, ללכנון, לשטחים המשוחחררים, שבהם הם עומדים מול אויבים, מרצחים, כאשר ידיהם כבולות. האם יש להתפלל כאשר היהודי המתוסכל והממורמר — הרוצה להשכים ולהרוג את זה שקם להורגו ואינו יכול — מחליט לברוח מגוב האריות הזה?

כאשר ילדי הכרמל, לפי מחקר שהופיע לפני שבועיים, מגלים פחד עמוק מפני הערבים, ושר המטרה עומד כאן ואומר: זה לא ניריווק — זה נכון. אבל, זו גם לא מדינת ישראל שהיתה בעבר, אם הממשלה אינה מוכנה להודות שחלק גדול של הרצח, של האונס, של הפשע הוא על רקע לאומני-ערבי, שהערבים בקרבנו מהווים גם איום פסי וגם סכנה דמוגרפית המבטיחה לנו צפון-אירלנד, כאן, לפני שהם הופכים לרוב.

מי אינו יכול להבין את היהודי הזה, שנהפך על-ידי הצמד-חמד פרס ושמיר לאדם שמפחד לתת לילדיו לצאת מהבית כערב, ומחליט שהוא והילד וכל המשפחה יצאו לא רק מהבית כי אם מהמדינה?

יש סיבות, אבל הסיבה העיקרית, בסופו של דבר, היא שהציונות החילונית פשטה את הרגל. ראו את ה"קונטרה". החל משנת התש"ח 1948 עלו ארצה מרצונם טוב, בהתלהבות, בתודעה עדות שלמות של יהודים — יהודים טובים וחמים דתיים וציוניים: ציונות אמיתית, לא של בורוכוב, לא של הרצל, אנשים שהיו מוכנים להתכולל לוא רק נתנו להם הגויים. עדות המזרח עלו ארצה עלו לאוהלים, למעברות, לצנע — ליסורים של אבהה, והם קיבלום באהבה. מנין שאבו יהודים אלה את מסירות הנפש הזאת? מה היה מקור כוחם, שורש הציונות שלהם? — רק מקור אחד, רק שורש אחד: תורת ישראל, אמונה וביטחון באלוקי ישראל ובתורתו.

ממשלות ישראל — אלה שלא ינקו מהחלב הזה, שלא ידעו את להט האמונה והציונות של "תחתונה עינינו בשוכך ציון" — עשו הכול כדי להרוס את העדות האלה, להוציא מתוכן את האש הזאת. הן הצליחו. הן לקחו מהן את שורש האמונה והציונות. הצליחו להפוך אותם ליהודים כמותם, עם אותם ערכים של גשמיות ותומנות, הערכים המערביים והנוכריים. הצליחו. ופרי הצלחתם — הירידה. בניהם ובנותיהם של אותם יהודים ציונים ודתיים שעלו ארצה למרות כל הקשיים — יורדים היום מהארץ עם אחיהם המערביים. זהו פרי הצלחתם. הציונות החילונית, זהו אילן הסרק, שבכל זאת הוליד משהו — הירידה מן הארץ.

היש שפסכם לדעת את הפתרון האמיתי והיחידי לירידה? — רק חזרה לאותם שורשים שקיצצו: חינוך יהודי עמוק בכל בית-ספר. ציונות המכוססת על היהדות רק היא תקנה לצעירינו את האמונה והביטחון לקבל על עצמם את כל הייסורים, שרק בהם נקנית ארץ-ישראל.

חזרה בתשובה היא הדרך לחזרה לארץ. כי הרי אמת היא שארץ-ישראל בלי תורה היא כנוף בלי נשמה. איזה יהודי רוצה לגור בבית-עלמין?

אני מציע להעביר את הנושא הזה לדיון מעמיק במליאה.

ה"יו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהנא. אני מזמין את השר לקליטת העלייה להשיב לשני החברים.

הישראלית, כיוון שאיננו עושים זאת אף לא לגבי יורדים היושבים חמש ועשר שנים ויותר מכך בחוץ-לארץ. לכן, לא נותרה לנו אלא דרך אחת: לגנות תופעה זו. מדינת ישראל איננה חברה בעירבון מוגבל; היא שותפות גורל. תפקידנו לגבש את חברתנו, להקנות לחברה שלנו הרגלים ממלכתיים, להשתחרר ממנהגים ומחולשות שצמחו על רקע האנומליה של חיי עם מפוזר בגולה. לכן, עלינו לצאת בצורה נמרצת נגד התופעה של חזרה למנטלות גלותיות, של חולשת דעת, מחשבה שבה המטרה מקדשת את האמצעים, ושמטרתה להשיג יתרונות טפלים תוך ריתור על סמל הגאווה הלאומית הטבעית.

אני מקווה שאני מכטא את דעת הכית כשאני מעלה את הנושא הזה לסדר-היום וכאשר אני מציע שנבקש מהגופים הייצוגיים של יהודי גרמניה שנים הם יצאונגד תופעה זו. כימים אלה אנו שומעים רבות על גידול בירידה. הירידה היא בדרך כלל תוצאה של אסון שקרה לאדם שאיננו מסתדר והוא מחפש מקלט. אני רואה בתופעה זו, שאני מכנה אותה "ירידה נפשית, פסיכולוגית", תופעה הרבה יותר חמורה. אני מצפה לכן שהדין במליאה יכטא את מורת רוחנו מהתופעה הזאת. לכן אני מבקש מהכנסת לדון בנושא זה.

ה"יו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. באותו נושא רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כימים אלה התבשרנו על תופעה מיוחדת: ירידה מיוחדת מהארץ המיוחדת. אלפי יהודים ישראלים מתאווים להגיע לגרמניה. לא די שבעשרות החודשים הראשונים של 1984 ירדו לחוץ-לארץ לפחות 15,000 יהודים, להצטרף שם למאות אלפי היורדים שכבר הגיעו אל המנוחה ואל הנחלה; עצשיו גבר התיאבון. החזון הישראלי כיום הוא להגיע לגרמניה.

36 שנה "מגדרת" מדינת ישראל לאזרחיה שלא לשכוח את השואה. כל שנה שוטפים ילד התקשורת את העם ביום הזיכרון ב"זכור, אל תשכח". חכמי חלם. לא ייתכן להשכין בתוך העם היהודי שום זיכרון רציני, שום אנדרטה נפשית, שום "זכור, אל תשכח", כאשר אותה מדינה יהודית מארחת את הנשוא הגרמני, את ראש הממשלה הגרמני, את חוגי התרבות והספורט הגרמנים ושולחת לגרמניה נוער לדרון בחופשות על אדמת הרמים. כאשר מדינת ישראל בעצמה נותנת תעודת הכשר למדינת הגרמנים ולעם הגרמני; כאשר היא מחללת את זכרם של המיליונים הקדושים; כאשר היא מחללת שם שמים כדי להרוויח מרקים — מה אפשר לצפות מהישראלי הפשוט? אם באזרים נפלה שלהבת, מה יגידו הישראלים הפשוטים?

התועבה הזאת של נכונות ושאפייה להתיישב בגרמניה, לבקש אזרחות ובכך להצטרף לעם הגרמני הארור — היא רק חלק מהטרגדיה הכללית של עזיבת אדמות אבות ונטישתן רק 36 שנה לאחר שקמה מדינה יהודית כעבור אלפיים שנה; והעם אל משום שהגוי הוציא אותו, אלא משום שהיהודי משחוק לחיות כאדמת נכר.

וראי שיש סיבות: הכלכלה, המשבר החריף הפוקד אותנו, ובמיוחד האבטלה. צעיר יהודי מתגייס לצה"ל. שלוש שנים הוא משרת בצה"ל, שלוש שנים מחוץ. הוא לא מתלונן. הוא מקבל זאת באהבה. הוא פטריוט. הוא חוזר הביתה — אין עבודה, אבטלה. אבטלה בעפולה, אבטלה בחצור, בנתיבות, בשדרות, בירושם. אבטלה ליהודי ואין אבטלה לערבי.

גזעניים שמאפיינים את תורתו והשתרכבו לנאומו, והם אינם לכבוד הכנסת והם אולי בידיונה החמור ביותר של הדמוקרטיה הישראלית ושל הכנסת הזאת.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לשר העלייה והקליטה. הצעה אחרת לחבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה להודיע שאינני תמים דעים ואני מתנגד לחלק גדול מהשקפותיו ומדבריו של הרב מאיר כהנא. אני בעד שיזוי זכויות לכל אורח של מדינת ישראל, ולא אכנס לכל הנושא הזה. יש חובות, יש זכויות, באלה שאינם מראים נאמנות למדינת ישראל צריך להילחם, כפי שצריך להילחם נגד כל עבריינות, וביד תקיפה. אבל, רבותי, הכה נפסיק את החנגה מסביב לרב כהנא. שמעתי את מאיר כהנא בכמה נאומים, ועוד לא שמעתי מפיו נאום מתון כמו הנאום שלו היום כאן. רוב דבריו, פרט לקטע מסוים בהם, גם היו על רמה.

ריקטור שם-טוב (מפ"ם):

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש שלא להפריע לחבר הכנסת שילנסקי. לרשותו עומדות בסך הכול חמש דקות.

דב שילנסקי (הליכוד):
רוב נאומי של מאיר כהנא היה לעניין, ואני מרשה לעצמי לציין, שדבריו היו אפילו על רמה. אני חושב שעלי-ידי זה שאנחנו נעשה כאן הבחנה ונגיד שהצעה אחת אנחנו מעבירים לוועדה, והצעה שנייה אנחנו מסירים מסדר-היום, אנחנו פוגעים בעיקרי הדמוקרטיה של הכנסת.

אורה נמיר (המערך):
האם זו הפעם הראשונה שאנחנו פוגעים כך בכלל הזה של הדמוקרטיה, שהצעה אחת אנחנו מורידים מסדר-היום והצעה אחרת מעבירים לוועדה?

דב שילנסקי (הליכוד):
אני חושב שאין אנו עושים שירות נכון ושירות טוב בעשותנו כך. אני חושב שאלה הרוצים להוריד את ההצעה מסדר-היום משיגים בכך את ההיפך מרצונם. לכן, אני מציע להעביר לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מאיר כהנא בנושא היידיה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת אנחנו עוברים להצבעה. אני מפריד בהצבעה. ראשית אעמיד להצבעה את ההצעה של חבר הכנסת יצחק ארצי. חבר הכנסת ארצי, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה שלך לוועדה?

יצחק ארצי (המערך):
אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, מי בעד ההצעה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת ארצי לוועדה?

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
שהעלה חבר הכנסת " ארצי
לוועדה

— רוב

השר לקליטת העלייה י' צור:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, העובדה שהתפרסמה בימים אלה, שמאות ישראלים מבקשים אזרחות שנייה, גרמנית, חשפה מציאות קשה וגם פתחה חלון לראיית המציאות בגרמניה עצמה, שבה חיים לא מעט יהודים וישראלים.

כולנו, אני חושב, כואבים וגדהמים לראות, איך 40 שנה לאחר אימת השואה, חוזרים יהודים, ובהם ילידי הארץ הזאת, לחיות בגרמניה: גרמניה — הארץ אשר מבטאת ומייצגת יותר מכול את אימת הכלילון, את השואה של עם ישראל.

עם זאת, רבותי חברי הכנסת, כדאי שנראה עובדות כהווייתן. גם המספרים שאציג, אם כי הם משקפים את המציאות כפי שהיא, אין הם מנחמים.

היום חיים בגרמניה 28,000 יהודים, הרשומים בקהילות, ועוד כמה אלפים של יהודים שאינם רשומים בקהילות. 80% מהם מהגרים, גם כאלה שעברו את ישראל, רבים מהם יהודים שהגיעו לגרמניה מרומניה ומכרית-הימנעו. יש מהם ששהו בישראל וקיבלו אזרחות בה, ויש שהגיעו ישירות לגרמניה. שליש מהם היו ישראלים או עדיין מחזיקים באזרחות ישראלית.

אותם פרסומים שהיו בימים האחרונים מספרים על 5,000 האנשים שביקשו אזרחות כפולה. חבר הכנסת ארצי תיאר פה את הפרשה כהווייתית מבחינת עמדתה של ממשלת גרמניה ומבחינת נטיות לבס של אותם אזרחים ישראלים, המבקשים להוסיף על כך גם איזה ביטוח, שאינני יודע מה הביטחון שהוא מביא, אך ודאי שכבוד איננו גורם לא למחזיקיו ולא למדינת ישראל.

עם זאת, אני צריך לציין, שהעובדה היותר מדאיגה היא, שבשנים האחרונות ויתרו מאות ישראלים השוהים בגרמניה על אזרחותם הישראלית. בשנת 1984, שהסתיימה לא מכבר, היו אלה 285 ישראלים; בשנת 1983 — 256 ישראלים; בשנת 1982 — 230 ישראלים, ובשנת 1981 — 200 ישראלים. קהות חושים, שכחה, מי יודע? גם מספרים אלה מכאיבים וצריכים להדהים כל אחד מאתנו.

זכרתי הנדר, אמר המשורר שביטא את תחושת העם כולו. לזכור את הנדר דובר לא לשכוח עד דור אחרון, הוא המשך. היו בזה ציווי והתחייבות.

אין ספק שפרשייה זו, מעבר לקשר המיוחד שלה לנושא גרמניה, אחווה וקשורה גם בתופעה של השנה האחרונה, של הגברת תהליך היידיה. אני יודע שנוזקק לנושא הזה בשבוע הבא בדיון בכנסת, אבל הייתי רוצה לומר רק דבר אחד בעניין זה. אינני מכיר סיבה מוצדקת ליידיה, על כך אינני ממליץ ואינני מציע שאנחנו נתאר את הסיבות ליידיה, וכך לעתים מכילי דעת ניתן לה צידוק.

עם זאת, צריך להכיר בכך שתופעות של משבר כלכלי מתמשך, ובעיקר מצבים של אבטלה ממשית מאיצים את תהליכי היידיה. אין ספק שנוצטרך לתת את הדעת בכנסת ובממשלה על התהליך חמור זה המתחולל השנה, ולחפש את הדרכים, גם החינוכיות, ובקביעת המדיניות הכוללת שלנו נתחשב ברצוננו להמשיך ולהיות מדינת עלייה, מדינה הקוסמת לכניה ומתמודדת למען הישארותם בתוכה.

אני מציע להעביר לוועדה את הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת יצחק ארצי. אני מציע למליאה להוריד מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת כהנא, הן בשל נימוקיו והן בשל קווים

אותה מעל סדר-היום, הצעת השר: שנייה, להעביר אותה לוועדה — הצעת חבר הכנסת דב שילנסקי. אני מעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר

הכנסת מאיר כהנא בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מאיר כהנא

הוסרה מסדר-היום.

חברי הכנסת, אני מכריז שהישיבה נעולה.

— אין

נגד

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' ארצי לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהצעתו של חבר הכנסת יצחק ארצי הועברה לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

חברי הכנסת אנו ניגשים עכשיו להצבעה על הצעתו של

חבר הכנסת מאיר כהנא. אני שואל את חבר הכנסת מאיר כהנא:

האם אתה מסכים להצעתו של חבר הכנסת שילנסקי להעביר את הנושא לוועדה?

מאיר כהנא (תנועת כך):

אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

לגבי הצעתו של חבר כהנא יש שתי הצעות: אחת, להסיר

הישיבה ננעלה בשעה 17:10.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות נ"ו — נ"ח

- א. אזכרה לחבר הכנסת יצחק זייגר ז"ל במלאות שבעה למותו.
ב. שאלות ותשובות.
ג. שאלות בעל-פה.
ד. הקפאת הבנייה הציבורית — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
ה. הודעת הממשלה על הערכות צה"ל בלבנון ודיון.
ו. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (קריאה ראשונה).
ז. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
ח. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שיפוט בעבירות שבוצעו בלבנון על-ידי מבקרים מישראל) (תיקון מס' 6), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
ט. הצעות לסדר-היום.
י. הצעת חוק זיכרון השואה והגבורה — יד ושם (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
יא. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
יב. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
יג. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
יד. הצעת חוק חילים משוחררים (תיקון), התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
טו. הצעת חוק מיסור נקודות קצבה (הוראת שעה) (תיקון), התשמ"ה — 1984 (קריאה ראשונה).
טז. שחיקת הקצבאות לגמלאים — הצעת חבר הכנסת ר' כהן.
יז. הארגונים והולונטריים בישראל — הצעת חבר הכנסת ר' כן-מאיר.
יח. הצעות חוק של חבר הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות נ"ו — נ"ח

208. פריקט שיקום השכונות — הצעת חבר הכנסת מ' שטרייט.
209. פירעון משכנתאות בידי זכאים — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
210. הנוף הפתוח — הצעת חבר הכנסת ד' שילנסקי.
211 — 220. החלטת הממשלה על נסיגה בשלבים מלבנון — הצעות חברי הכנסת י' שריד, מ' פלד, מ' וילנר, ו' שם-טוב, מ' חריש, ר' איתן, ב' שליטא, ו' המר, מ' וירשובסקי ומ' כהנא.
221 — 222. פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים — הצעות חברי הכנסת פ' גולדשטיין ור' איתן.
223. פריקט הלבוא — נטל על כלכלת ישראל — הצעת חבר הכנסת מ' פלד.
224. שירות כנות בצה"ל — הצעת חברת הכנסת א' נמיר.
225. סכנה בפעילות מיוסגרת של המורמונים והפסקת הקמתה של שלוחת האוניברסיטה המורמונית בירושלים — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
226. שכר הלימוד באוניברסיטאות — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
227. מניעת מניפולציות על חשבון הציבור — הצעת חבר הכנסת מ' רייסר.
228. מדיניות התביעה של היועץ המשפטי לממשלה כעניין מגעים עם אש"ף ועבירות על הפקודה למניעת טרור — הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
229. עסקת טיעון בין הפרקליטות לבנקים — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
230. האצת פיתוחה של בקעת הירדן — הצעת חברת הכנסת ע' סולודר.
231. התרופפות הביטחון האישית ועליית הפשיעה האלימה — הצעת חבר הכנסת א' לין.
232. שיטת ההקצבות למוסדות דת — הצעת חבר הכנסת ג' שפט.
233 — 234. בקשות ישראלים לקבלת אזרחות גרמנית — הצעות חברי הכנסת י' ארצי ומ' כהנא.

ג. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין הסכנה של הקפאת תוכניות תעלת הימים

(מסקנות ביניים)

עד אשר התנאים למימוש הפרויקט יהיו כלכליים וכדאיים יותר.

הוועדה סבורה, נוכח הממצאים שהובאו בפניה, כי שלב א' — התחנה ההידרו-חשמלית — עשוי להיות כדאי מבחינה כלכלית, ויכול לשפר את אמינות מערכת ייצור החשמל.

1. הוועדה סבורה כי אף שניתן להקים תחנה הידרו-חשמלית גם באתרים אחרים, ויש לבדוק את ההיבט הכלכלי של אפשרויות אלה, אין להתעלם בקביעת מיקומה מן האפשרויות שפרויקט התעלה בכללותו ימומש בטווח ארוך יותר.

נוכח האמור לעיל ממליצה הוועדה:

1. יושלמו בהקדם המבחינים והסקרים כאשר לאפשרויות המימוש של שלב א' והכדאיות של תוכנית "תעלת הימים" — התחנה ההידרו-חשמלית, והממשלה תקציב 2.5 מיליוני דולרים הדרושים לכך. במסגרת בדיקה זו ייבדקו כל האלטרנטיבות למיקום תחנה הידרו-חשמלית באגירה שאובה, וזאת בתוך שלושה חודשים. ממצאי בדיקה זו יוגשו לוועדת הכלכלה של הכנסת.

2. המבחינים והסקרים ייעשו על-ידי גורמים עצמאיים ובאופן בלתי תלוי בחברת החשמל.

3. להקמת המפעל ההידרו-חשמלי יש השפעה על תוכניות פיתוח אפשרויות של חברת החשמל, ולכן הוועדה ממליצה כי ברבד יבדוק המשרד תוכניות אלה, על רקע הערות שהושמעו בוועדה, ויבחן את מערך ההשקעות העתידיות נוכח הפרויקטים החלופיים, וידווח לוועדה.

4. בקביעת מיקום התחנה ומבנה תובא בחשבון האפשרויות לשלבה בפרויקט "תעלת הימים", אם וכאשר יוחלט על מימושו.

5. לא ייסתם הגולל על מפעל "תעלת הימים" בשלמותו, ומשרד אנרגיה יבחן מדי פעם את כדאיותו של הפרויקט בשלמותו וידווח על ממצאיו לוועדה.

תימשכנה הפעולות במועצה הארצית לתכנון ולבנייה, לשמירת תוואי התעלה.

6. הוועדה קוראת למשרד האנרגיה לפעול למימוש התוכנית לגיוס הון לפרויקטים העומדים על הפרק שלא ממקורות ממלכתיים.

הוועדה תעקוב אחרי התקדמות הבדיקות והמבחינים, והיא מבקשת משרד האנרגיה דיווח שוטף על הנעשה, ובפרט כשלבי המעבר ממבחינים ומבדיקות לביצוע.

ביום 5 בדצמבר 1984 החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת זאק אמיר בנושא האמור.

הבעיות המדיניות, האקולוגיות והאחרות, וכן שאלת הכדאיות של מפעל "תעלת הימים" על כל היבטיו נדונו בהרחבה בוועדה ובמיוחד השלכותיה של הקמת תחנת-כוח הידרו-חשמלית על משק החשמל בישראל ועל תוכניות הפיתוח של חברת החשמל לעשור הקרוב.

הוועדה שמעה בדיוניה את שר האנרגיה והתשתית משה שחל, את הנהלת המשרד וכן את הנהלת חברת תעלת ים-התיכון — ים-המלח. לוועדה אף הוגש הדוח אודות התכנון הכללי והניתוח הכלכלי של פרויקט "תעלת הימים" כפי שהוכן על-ידי חברת — — —

להלן מסקנות הוועדה והמלצותיה:

א. פרויקט "תעלת הימים" מבוסס על הרעיון של ניצול הפרשי הגבהים בין הים התיכון לים המלח ליצירת חשמל בתחנה הידרו-אלקטרית. לפרויקט יש גם תועלות נלוות נוספות — פיתוח הנגב, הקמת יישובים בעלי אופי מיוחד, חקלאות ימית והידרופוניה, תיירות וכו'.

ב. תחנת הכוח אמורה להיות בעלת הספק של 800 מגוואט. שינוצל בעיקר בשעות של שיא הצריכה. יתרונות תחנה הידרו-אלקטרית הם האמינות, הזמינות, הפעלה מהירה ומיידית בשעות הצורך, הוצאות תפעול נמוכות ורמת מפגעים נמוכה ביותר לסביבה.

ג. מהממצאים שסופקו לוועדה עולה, כי ההשקעה במפעל "תעלת הימים" נאמדת ב-1,290 מיליון דולר בלא ריבית בזמן ההקמה, ובכ-1,700 מיליון דולר עם הריבית.

ד. לוועדה הובהר, כי נבדקה האפשרויות להקים את מפעל "תעלת הימים" בשני שלבים: שלב א' — הקמת תחנת כוח ליד ים-המלח כמפעל אגירה שאובה, שישאב מים מים-המלח עם ניצול חשמל בשעות שפל בכיקוש. והפעלת תחנה הידרו-חשמלית בשעות שיא הכיקוש. שלב ב' — השלמת מפעל התעלה כולה והמתקנים הדרושים להזרמת מי ים-התיכון לים-המלח.

ה. אומדן ההשקעה בשלב א', בלא ריבית בזמן ההקמה, הוא כ-470 מיליון דולר. וכ-600 מיליון דולר עם הריבית, כאמור.

ו. הוועדה רשמה לפניה כי ועדת המומחים, אשר המליצה על אפשרויות הקמת הפרויקט בשני שלבים, ציינה במפורש כי לקביעת הכדאיות של הקמת שלב ב' — התעלה מים-התיכון ועד מרומי-המלח — יש להמתין

ד. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין המלחמה בתאונות הדרכים והיערכות רשויות המדינה לטיפול בנושא

(מסקנות חלקיות)

לאישור המליאה תוך שלושה חודשים, ולאחר מכן לעקוב אחרי ביצועו.

ועדת הכלכלה מינתה מתוכה ועדת-משנה, שחבריה הם: אוריאל לין — יושב-ראש, עוזי לנדאו, שלמה עמר, בני

ביום 11 בדצמבר 1984 סיימה מליאת הכנסת דיון בנושא האמור וקיבלה את הצעת הסיכום שלהלן: "הכנסת רושמת לפניה את דברי חברי הכנסת ומטילה על ועדת הכלכלה של הכנסת לדון בכל ההצעות שהועלו, לגבש המלצות שיוכאו

ולא להקניית ידע נכון בנהיגה. מומלץ על כן כי: א. ייקבע מינימום חובה של שיעורי נהיגה; ב. ייתוספו להוראת הנהיגה נושאים נכון: נהיגה לילה, הדגמה מעשית של חובת זהירות המוטלת על-ידי החוק; ג. מבחני הנהיגה המעשיים ייערכו באחד מתוך כמה מסלולים אלטרנטיביים, כאשר גם הנבחן וגם הבוחן לא ידעו מראש מה המסלול שנקבע לאותה בחינה. בכל מסלול יהיו, במידת האפשר, נהיגה בריכוזים עירוניים ונהיגה בדרך בין עירונית במהירות המקובלות בה; ד. משרד התחבורה ידאג להבטיח רמה נאותה של בוחנים. חישקל האפשרות שיגויסו לכך בוחני משטרה בגמלאות וכו'.

4. רשיון זמני ורשיון קבע

הוועדה סבורה כי העובדה שאדם עמד בבחינות העיוניות והמעשיות כאמור לעיל, אין בה כדי לצייר אותו כמידע הנחוץ לשם קבלת רשיון נהיגה קבוע לכל חייו.

מומלץ אפוא כי: א. אדם שעמד בהצלחה במבחן העיוני והמעשי יקבל רשיון נהיגה זמני לתקופה של שנה וחצי; ב. עלימנת שהרשיון יקבל תוקף קבוע הנהג החדש יהיה חייב לעבור בתקופה שבין שנה לשנה וחצי מיום קבלת הרשיון הזמני קורס בנהיגה מונעת ונהיגה נכונה, עיוני ומעשי; ג. לגבי מבקש רשיון נהיגה לרכב ציבורי וכבד יהיה סעיף ג' תנאי מוקדם; ד. בקורס האמור בסעיף ב' יילמדו בין היתר נושאים כגון: 1. כיצד להימנע ממצבים מסוכנים בכביש; 2. כיצד להיחלץ ממצבים מסוכנים אם נקלעים אליהם; 3. כיצד להעריך סכנה פוטנציאלית של התרחשות תאונה וכיצד להתמודד עם סכנה כזו; 4. ניתוח של תאונות שכיחות ומאפייניהן; 5. כל הנושאים האחרים המקובלים בקורסים אלה.

5. הוראת נהיגה בתייחס

הוועדה סבורה כי מסגרת בתייחס אינה מנוצלת כראוי בתחום זה. מומלץ כי: א. תורחב הדרכת הנהיגה בדרגים ותוכנם הדרכה כמה שנוגע לרכיבה על אופניים, בבתי-הספר היסודיים כשלכ טרומי; ב. יוכלו כל הנושאים העיוניים שהוזכרו לעיל, פרקים 2 ו-4, במסגרת בתייחס הפעילים; ב. כוגרי בתייחס שיעברו קורסים כאלה היו פטורים מחובת ההשתתפות בקורסים המנויים בפרק 4 לעיל, ובמידה שיעמדו בבחינה עיונית של משרד הרישוי, יהיו רשאים לגשת בתוך חמש שנים לבחינה מעשית.

6. מרכזי הדרכה ללימוד נהיגה מעשית נכונה

הוועדה סבורה כי העדר מרכזים כאלה מונע מנהגים אפשרות לרכוש ידע מעשי של נהיגה כמצבים מסוכנים. מומלץ על כן לעודד הקמת מרכזים, בין היתר על-ידי הקצאת שטחי קרקע מתאימים, טיפול מזורז בבקשות להקמת מרכזים כאלה והנחות בסכומי ביטוח למשתתפים בקורסים.

7. הטלויזיה

הוועדה סבורה כי לא נעשה ניצול מספיק של מדיום זה לשיפור רמת הנהיגה. מומלץ כי יוקצה זמן בטלויזיה, פעמים בשבוע למשך חמש דקות, לשם העברת קורס בנהיגה נכונה וכן לניתוח דגמי תאונות ומצבי חירום שכיחים ולהפקת לקחים. הצגת הדברים תהיה פשוטה ועניינית.

8. תמריצים כלכליים לנהיגה זהירה

הוועדה סבורה כי לא נעשה די בתחום זה. מומלץ כי ינתן בונוס כצורת הנחה בפרמיות הביטוח לנהגים ותקנים שישתתפו מרצונם בקורסים עיוניים ומעשיים של נהיגה נכונה.

שליטא ורפאל איתן, לטיפול בנושא המלחמה בתאונות דרכים, ובכלל זה מימוש ההחלטה לעיל.

ועדת-המשנה החליטה לבחון בנפרד כל אחד ממכלול הנושאים הקשורים במלחמה בתאונות דרכים — הנהג, הרכב, הכביש, החוק ואכיפתו ועוד. ובכלל זה מתן רשיונות. ועדת הכלכלה תציג המלצותיה בנפרד בכל אחד מן הנושאים האמורים.

א. הנהג ומדיניות הרישוי

ועדת-המשנה, בדונה בנושא זה, שמעה את נציגי משרד התחבורה, משרד הבריאות, משרד המשטרה, צה"ל, המועצה הלאומית למלחמה בתאונות דרכים, נציגי בתייחס ומורים לנהיגה וגורמים נוספים העוסקים בנושא. לוועדת-המשנה הוגשו הצעות רבות ככתב.

ועדת הכלכלה קיבלה את המסקנות ואת ההמלצות של ועדת-המשנה, והן מפורטות להלן:

א. לוועדה הובהר כי חלק ניכר מתאונות הדרכים סיבתן היא הנהג.

ב. הוועדה סבורה כי תהליך רישוי הנהגים — בדיקת כשירותם הרפואית, ההדרכה העיונית וההדרכה והבחינה המעשיות אינו עונה על הדרישות, וכפרט בנקודות האלה:

1. כשירותו הפיזית והנפשית של הנהג

הוועדה סבורה כי הצהרתו של המבקש רשיון נהיגה על מצבו הרפואי והאישורים הרפואיים שהוא מציג אינם מספקים. כמו כן הוועדה סבורה, כי יש למנוע מאנשים מסוימים לרכוש רשיונות נהיגה ולהחזיק בהם.

על כן מומלץ: א. תוטל חובה מוחלטת על כל רשות כמדינה, מוסד ציבורי או רפואי פרטי להעביר מידע הנוגע למצבו הבריאותי, הנפשי או הפיזי, של אדם בישראל מעל גיל 18, שיש בו כדי להעיד על פגם או ליקוי ככושר הנהיגה; ב. לכית-המשפט תהיה סמכות לפסול אדם מלרכוש או מלהחזיק רשיון נהיגה כאשר הוא מרשיע אותו בעכירה פלילית, לדוגמה כעבירת סמים, המעידה כי אותו אדם עלול לסכן את הציבור על-ידי נהיגתו. הוראת הפסילה תועבר למשטרה וממנה למשרד הרישוי; ג. הנהלת בתייחס המשפט תעביר מידע בדבר הרשעות פליליות כעבירות מסוג פשע לרשות הרישוי; ד. משרד התחבורה יבחן אפשרות של מבחנים פסיכוטכניים מוקדמים, קצרים, למבקשי רשיונות נהיגה, בעיקר כדי לעמוד על יכולתו של מבקש הרשיון לאמוד מרחק ורוחב.

2. הדרכה ובחינה עיונית

הוועדה סבורה כי הנושאים הנלמדים כיום בחלקם אינם עונים על הדרישות, ובחלקם הם מיותרים.

מומלץ על כן להתמקד בנושאים האלה: א. שליטה נכונה במכונית, ובכלל זה תנוחת הישיבה, אחיזה בהגה והחלפת ההילוכים; ב. הכרת כל אביזרי הבטיחות של הרכב; ג. ידיעה מעמיקה של תקנות התעבורה העיקריות, ובכלל זה תמורות; ד. הכנת חובת הזהירות הנתבעת על-פי החוק; ה. התמצאות במצבי תנועה.

3. הדרכה ובחינה מעשית

הוועדה סבורה כי צורת ההוראה המקובלת היום, היקפה ותכניה וכן המבנה המעשי נגזרים למעשה ממסלולי הבחינה הידועים מראש, והם מופנים להצלחת התלמיד במבחן הנהיגה

ד. המלצות הוועדה בנושאים נוספים יוגשו מדי פעם בנפרד עם סיום הדיון בכל נושא ונושא.

ג. הוועדה מבקשת משר התחבורה דיווח שוטף על מימוש המלצות וכן על צעדים אחרים שהוא נוקט בנושא זה.

הצעת מיעוט

סעיף 4(ב)

חברי הכנסת ע' לנדאו וב' שליטא מציעים:

הסעיף יימחק.

סעיף 1(ד)

חברי הכנסת ע' לנדאו וב' שליטא מציעים:

הסעיף יימחק.

סעיף 3(א)

חברי הכנסת ע' לנדאו וב' שליטא מציעים:

הסעיף יימחק.

ה. מסקנות ועדת הכלכלה בעניין המצב בחברת צ"ם

מקורה הן בגודל החקן אך גם בעלות לעובדים בכל הדימונים, הגבוהה לעתים במאות אחוזים בתחשיב הישראלי מהמשולם כימאות החופשית. הן קציני הים והן הימאים הביאו נתונים, שלפיהם תשלומי הנטו המגיעים ליריהם קטנים או שווים לתשלומי הנטו של ימאים זרים המועסקים באוניות דומות זרות ואף באוניות ישראליות.

1. הוועדה מציינת בחומרה את העובדה כי הממשלה איננה מאמצת את המדיניות שנוקטות מדינות אחרות, המחייבות או מעודדות באופן משמעותי את הגורמים הממלכתיים והציבוריים להשתמש בחברות הספנות של אותן מדינות.

2. לוועדה הובהר כי ענף הספנות מופלה לרעה לעומת ענפי יצוא אחרים בכל הקשור לעידוד יצוא, מיסוי ועוד.

3. הוועדה רושמת לפנייה את הוועדה של הנהלת החברה על צעדים שהיא עומדת לנקוט להבראת החברה, ובכלל זה לחיסכון ולהקטנת עלויות, ומציינת בסיפוק את כוונותם של עובדי החברה לתת כתף לצעדים אלה.

נוכח האמור לעיל ממליצה הוועדה כי:

1. (א) הממשלה ורשויותיה, וכן גופים הנסמכים על תקציב המדינה, יחויבו להוביל מטענים בחברות ספנות ישראליות, כמקובל במדינות אחרות.

(ב) מימוש המלצה זו ייתכן רק אם תגובש אמנה או ייווצרו תנאים בהסכמה, שלפיהם לא יינקטו סנקציות פתאומיות, העלולות לפגוע ביצוא או ביבוא חיוניים.

2. ייעשה מהלך להבראת מבנה ההון של צ"ם, ובכלל זה השתתפות בעלים בהגדלת ההון העצמי, הגדלת ערבויות בעלים ומציאת דרכים לשינוי הציבור הרחב ברכישת מניות החברה.

3. (א) במסגרת תוכנית ליעול החברה יצומצמו התקנים באוניות החברה עד לרמה המקובלת בחברות הספנות האירופיות. יונהגו צמצום וחיסכון כמינהל, בעובדי החוף ובהוצאות התקורה — overhead expenses — של החברה.

(ב) בעיית העלות הגבוהה לעובדים בצי הסוחר הישראלי והפער בין עלות זאת לסכום האפקטיבי המגיע לידי הימאי מחייבים בדיקה של הנושא,

ביום 1 בינואר 1985 החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים רמון בנושא האמור.

הוועדה דנה בנושא על כל הבטיו, ובכלל זה בבעיות הספנות הישראלית, ושמעה את שר התחבורה ח' קורפו ואנשי משרדו, את נציגי משרד האוצר, הנהלת צ"ם, נציגי הימאים, הקצינים וההסתדרות, והגיעה למסקנות ולהמלצות האלה:

א. לוועדה הובהר כי זה כמה שנים מתחולל משבר קשה בספנות העולמית. המשבר נתן את אותותיו בציים ותיקים ומבוססים של מדינות רבות. כתוצאה ממשבר זה צומצמו ציים רבים והתפתחה תחרות פרוצה על הובלת מטענים. מדינות רבות תומכות באופן ישיר ועקיף בחברות הספנות שלהן.

התחוללה ירידה דרסטית במחירי ההובלה הימית ולמרות הציפייה לעלייה או להתייצבות במחירים אלה, אשר עשויה לתרום לשיפור במערך ההכנסות של הספנות הישראלית, עדיין אין מגמות ברורות ובטוחות המבטיחות שינוי משמעותי.

ב. מנתונים שסופקו לוועדה עולה כי בסוף 1984 עמד החוב של חברת צ"ם לטווח ארוך על סך 510 מיליון דולר ולטווח קצר על סך 40 מיליון דולר, כאשר בשנה זו החלה מגמת ירידה בהיקף החוב, לאחר כמה שנים שבהן עלה בהתמדה.

הובהר לוועדה כי הכנסות חברת צ"ם מכסות היום את הוצאות התפעול, ובכלל זה הוצאות הריבית, אולם אין כיסוי להחזר חובות ולפתח.

ג. לוועדה הובהר נתונים, שלפיהם השקיעה הממשלה בחברה עד כה 18.5 מיליון דולר, הבעלים האחרים, החברה לישראל — 13.8 מיליון דולר, והתחזיר דיבידנד היו 27.6 מיליון דולר.

הוועדה סבורה כי מבנה ההון של חברת צ"ם אינו איתן, וכי חלקם של הבעלים נמוך יחסית להיקף פעילות החברה.

ד. הוועדה סבורה כי המשבר שפקד את צ"ם בשנים האחרונות נובע רק בחלקו מהשפל העולמי. ההערכות שהובאו לוועדה הן, כי לאחר השפל תבוא תקופת גאות שתקל על צ"ם להיחלץ מן המשבר, אולם זאת רק אם יינקטו צעדים לתיקון עיוותים, שאף הם גרמו למצבה הקשה של החברה.

ה. עלות התפעול של אונייה בציים עולה כפליים לפחות מהמקובל באוניות דומות תחת דגל אירופי ואמריקני. עובדה זו

4. ענף הספנות יזכר כענף יצוא לכל דבר ויוענקו לו ההטבות הניתנות לענפים כאלה, ובכלל זה הסדרי מימון, ביטוח שער וביטול מס מעסיקים.
 5. הוועדה מפנה את תשומת לב שר התחבורה להמלצות ועדת הכלכלה בעניין המצב בענף הספנות מיום 12 ביוני 1984.
- הוועדה מבקשת משר התחבורה לדווח לה בתוך שישה חודשים על מימוש המלצותיה.
- ומוצע שתוקם ועדת מומחים אשר תגיש מסקנותיה בנושא זה תוך שלושה חודשים.
- (ג) הוועדה ממליצה על הפעלת תוכנית פנסיה מוקדמת לימאים, וקובעת כי תנאי התעסוקה המיוחדים של הימאים, אופי עבודתם והצורך להפסיק עבודה בצוותאיים לפני גיל הפרישה הרשמי בישראל מחייבים זאת. הפעלת תוכנית כזו היא תנאי לאפשרות צמצום דרסטי בכוח האדם.